ERD. MUZ-EGYL.
KÉZIRATTÁR.
VI. B. 9. szám.

Szász Károly

BCU Cluj / Central University Library

BCU Cluj / Central University Library

Tks Szemerjei Szász Károlly Urnak, Professor
több Ns Megyék Tábla Birájának s M.
t. társaság tagjának

tisztelet jeléül s emlékeztül
az Iró
Hosszufalu, d 12. XII 18[illegible]

89
Ms 548

Kovár = Utopia

a Kővár vidéki pura ficúlitai
és
lakosairól
Erdélyen
írta
Székely Pelekei Imre

1845b

BCU Cluj / Central University Library

2

BCU Cluj / Central University Library

A' ország barátjainak ajánlva.

BCU Cluj / Central University Library

Biblioteca Centrală Universitară CLUJ

— plebs —
Perpetua luget, sub servitute, laborans.

(Schefaeus R. Pann. ~~III.~~ LI.)

BCU Cluj / Central University Library

Kovái Utopia

— exordior narrare — —
Partim quae perspexi his oculis, partim quae
accepi auribus
(Terent.)

Előszó.

A' tudós olvasónak nem szükség em-
litsem, ha magyarra [illegible] lad-
vaságába tekint: Morus Tamás
kies angliai fő-Cancellar, élt
a 16 Sz.ban, ’s szakálla férkezet-
lenségéről utolsó órájában gondos-
kodott. Plato Respublicájához ha-
sonló munkát írt, Utopiát: ez mutat-
ja az embereket tökéletes és boldog
állapotban. Hogy ezen értekezés
czélja nem. Morus tudományossága
neit, mindenki észre veheti, ha

Ki-

Kővári Utopiáját elolvasva; nem éppen
porba élt, de a port kötelességeként ismeri
Semmi ha porból emberek válnának!
Kővári pedig milyen Utopia? —
o Deus, miseri
miserere servi!
(pamphle Írta)

BCU Cluj / Central University Library

Quid sunt regna sine Legibus? —
Magna Latrocinia
(S. Augustinus)

—— quid Leges sine moribus
vanae proficiunt? —
(Horat.)

BCU Cluj / Central University Library

9.

~~[illegible]~~

Kővár = Utopia.

Értekezés
a Kővár vidéke s. fiscalitás ~~[illegible]~~ és
lakosairól

~~[illegible]~~

Kővár vidéke a régi Kővár várától
neveztetik, melly [illegible]
toriákban nem íratik: a várhoz
tartozó egész uradalommal s. fis-
calitás Appr. Const. II. 8. a. 1. A fis-
jószágok alatt B. Szolnok Vgyében
kebleztetnek említtetik, a Comp. Const.
IV. R. 12. T. 8 ában Báthori Zsigmond
egy 1599be költ adomány levelében az
iratik „Arx nostra Kővár in Comitatu Szol-
nok medioeri existens."a, ellenséges [illegible]

a, Fényes Elek Geogr. 3 köt. ~~[illegible]~~ 1611. ápr.
art. 12 szerint B. Szolnok Várme-
gyéhez incorporaltatott.

BCU Cluj / Central University Library

Biblioteca Centrală CLUJ UNIVERSITARĂ

dig még az Erdélyi Kormány alatt
van, noha Magyar ország a' [illegible]
től 18. A' [illegible] fogva Krasz-
nát, Közép Szolnokot, [illegible]
„ quam ad Regnum Hungariae spectan-
„ tes” és Zarándot és, melly a Ma-
gyar országhoz adatott vissza [illegible]
rendeltetett, lévén a' [illegible]
„ primo quo Fieri poterit tempore, de
„ de super [illegible] etiam Transylva-
„ niae” Valósággal csatolja vissza a
Magyar országhoz. Melly az 1791-ik
11. Törvény Czikkely meg is ígértetett.
Így az Erdélyi ország 1836 [illegible] (a,)
6. Törvény által körvonaloztatik „ Polgári
„ közigazgatásra, Törvénykezésre,
„ adózásra, és minden nemű állapotjokra
„ nézve teljesen, és tökélletesen Ma-
„ gyar országhoz ezennel vissza csatol-
„ tatnak, melyre nézve Kraszna, Közép
„ Szolnok, Zaránd Vármegyék, és Kővár
„ vidéke ezennel ország Gyűlésére meg
„ fognak hivattatni, b) és ottan ülésünk, és

a, [illegible] kiadás 111 folio 1837 n. 665.

b, Ez már két Orsz. Gyűlésére meg hivattatott
nem lépett. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

11

„és Szavazási Jussa adott Jussokkal
„élni, s ehelyett vissza a' Felség kegyel-
„mesen eszközleni fogja' 1 §. 2. jan-
„nek vissza csatoltatását eö Felsége
„figyelembe tartandja" Tartotta is
és tartja 1811-től 1815-ig.

Mellyek fonák Kővár már Magyar
ország valóságos részét tenni ad-
dig is még a' vissza csatolás meg
esvén amphibialis existentiájá[illegible]
gét szakasztja, s az Erdélye jánte[illegible]
tálo haladását a' nagy test dicsős-
ség rohanása közte [illegible]

Minekutánna az Országos egye-
sülési készítő ki küldöttségek az
előtt ülési nevezetes kérdésse meg
rostáltatal Kővárt is effective
a' ettenni napján, s más nevezetes
Kalendariomokba a' Magyar Magyarral
függelékjével láthatni más vissza
foglalásokkal.

Ezek a' közelebbről tartozott Ország
gyűlésére meg jelenésre meg is hi-
vattak, de a' vissza csatolt részek
Regalistáit el felejtötték nyilván,

mert

12

mert különben is kelletinél több
van Magyar országon Kővár, 's le-
maradt, noha a' fenn elő hozott I. Cz.
[illegible] [illegible] a' mellyel különben
soha se bírt, régi időkben mindenkor másnak
Megye appendiculuma lévén, külön juris-
dictiot nem formált, mert Zolt[illegible]
ési hatalom alatt állott, 's a' fis-
cus alatt, mint annak uradalma. —
Most se veszekedhetnek hat Szolga
bíróskai [illegible] egy Magyar Orszá-
g[illegible] ki terjedt fáradtság! vagy talám
[illegible] tartatnak az [illegible]
[illegible] hogy az [illegible]ból valami fizi-
[illegible] az [illegible] részjob az másik?
[illegible] szegény vagyos [illegible],
is [illegible] a' meg nem hívott [illegible]
[illegible] hogy kétvan birtokossai még a'
[illegible] portájára az [illegible]
Kővári [illegible] [illegible] portájára az [illegible]
[illegible] fizetésre is elégtelennek [illegible]
ellen Protestálnak [illegible]
a' Fiscus! kinek Cameralisai számok
[illegible] fizetésére [illegible]
gyakorlata van!!) —

Ezek szerént Kővár állását le-
írva, mint az Ausztriai két [illegible]

a) Ha a' G. és B. Czím
helyett, a' [illegible]
határos a' Megyék
választaná [illegible]
ne, határos szám-
mal, Regulátióikat,
vagy, ha leg alább
a' Megyék által a'
járásokból neve-
ne ki a' Felség, [illegible]
álna olly fényes L.
B. [illegible]
[illegible] Pap [illegible] a' Ma-
gyar Lordok hazá-
ban, — amint a'
Megyék két kebel-
ben erre érdemesek,
a' mint az Erdélyi
Diéták [illegible] is
[illegible] elő adja
(a. 11/1791 b. [illegible])
minden törvényes
kívánatosságok-
kal bírók, [illegible]
[illegible] birtokosok [illegible]
[illegible] a' haza bol-
dogításával) [illegible]
[illegible]
[illegible] egyenes [illegible]
[illegible] országos Dol-
gai [illegible] al-
[illegible]

BCU Cluj / Central University Library

tas, két fővel díszeskedik. A Ma-
gyar országi – meg nem jelenés bün-
tetés felvéséstre az Erdélyi Gubern-
omiumja alatt levőknek articulariis
és Kalendariomos vissza tvasze-
lás vrejének fogva, elcatiók kül.
Az Erdélyi Fő pedig kegyelmesen
gondoskodik, hogy Szentjonit Vár-
megye határ oda ne adják, egyebaránt
ökei Isten oltalmára bízza!

„A Nevezetes példája a' kormány
„vészéről a' tulajdon tett meg taga-
„dásának Magyar
„vényi Montecsti, a' Végre hajtás
„megelsen kérdezett meg hivatnak
„a' Megyék az ország Gyűlésre megje-
„lenésre, meg nem jelenhetnek, mert
„kétféle kövei tett jövetni terhes,
„és másoktóbbtólis: A meg nem jelenőket
„meg sperebtetnek, el ítéltetnek, ki-
„jönnek a' Végre hajtásra Magyar
„ország részéről – az Erdély részéről
„vissza vonják –
„Az Erdély országa egyik ország
szoja.

„irója a' Kormány (:mint illik is:)
„hiv embere Commentárjainak, és az Iskola
„mestert közönséges valónak nevezi” a)
„Ezt senki se tudta volna az ujság
„író pennája nélkül! — Ez igazi sajtó
„szabadság”!

Attomba a' vissza csatolt Részeket meg vizsgálván meg kell vallani, hogy a' Testvér haza nem nagy atyafiságos figyelemre méltatta az Erdélyi Constitutio Elementumait, és nem elég tiszta garantiát nyujtott az eránt, hogy a' Regnum Marianumba uralgó hatalmas Clerus el ne foglalja kezével, hogy Erdélybe egy uralkodó vallás sincs, hogy a bé

vett

BCU Cluj / Central University Library

---

a.) az Iró ezen sorokat egy czikkből kölcsön vette annak meg mutatására melyen formában írnak az emberek
„Poenituit Deum quod fecisset homi-
„nem in terra, et contristatus fuit in
„corde suo” (Genes. VI. 6.) miért nem bánhatná meg egy földi kormány hogy egy vissza csatolt Részeket meg erősített. —

vett Vallások minden jogaikra
nézt egyenlő szabadságokot,
(: 53. 1791. s más T. Cz.:) még az Uni-
taria is, melyről borzadva szóllanak
a' Vakság szolgái e' Magyar orszá-
gon. — Megtanulta Erdély sok vi-
szontagságai és Vallást változ-
tatási közt, hogy „Vallás dolgába
„minden erőltetésre törekedés
„ellenkezik a' Vallás tiszta képe-
„től; az olly Vallás, melly erőlte-
„tésre törekedik s' aprastatás
„szerint csak köppenyege az annak
„neveztetése alatt működő, s' a' Vallás
„szent czéljáról el-hajlott irányu
„földi érdekeknek" a.)

A' Vallási Jog egyenlőségével
nem sok Európai Status dicsekedhe-
tik, még a' Constitutiókat ?-arago,
s' változtato Francia ország is, mi-
dőn ~~[illegible]~~ a' törvény ?-ujjára b.) a' Vakságot tet-
jeszi, s napról napra gazdagodó
Jésuitáknak a' Kamarák, Tanitok
declamatiojók ellenére rabva volt, midőn 1845
ben.

a.) Egy tisztelettel emlitő Professor
Kéziratjából. —

b.) 1764b. XV Lajos alatt a' Jesuiták számüzé-
séről törvény hozatott

 ben, ki küldettek, ugyan; de még élnek, 's uralkodnak.

Természeteken minden practicumbol, józan gondolkozásun, vallásbol 's más L. Diplomai Szabadságait foretné Magyar Országra is ki terjeszteni; a' többi privilegiumai élelésefelet el mellőzve, még a' Só tartajárol se feledkezik meg, ha most ugyan nem járnak ki! mint a' hajdoni Fejedelmi boldog, és zavaros időjekben Nemes darabok a), de jobb mostan olcsobb sót nyaralatni markájával — 's ugyan nem boldog ez a' kis Erdély országa? olcsobb sója, bírái, 's Referensai is olly drá[illegible] szemkérdésbe! ha a' Fény ürei valamennyiére drágitái is az díjjokat. —

Ki terjedésére nézz pedig vagy Erdély 102 □ mföldre, követjeiből ⅔ od része, az érdemtelyes Oláhiákat is oda értve, adójából többet 100 ezer forintál — Mivel pedig Erdély nem fegyverrel foglaltatott el, hanem kölcsönös alkudozás, 's egyezésével mellett állott I Leopold mellé oda hagyván

---

a) így nevezteteett hajdon Erdélybe a nemesegnek járu szabott sóbéli illetőség a. II. 1698.

BCU Cluj / Central University Library

hagyván a' halovány sugárokat
vető Török holdra, — ezt tette min-
den ki egészszető részeivel (nem pe-
dig külön szakadva azoktol) a' B.
Diploma Leopoldinum pedig in ra-
„dicale Conventionis inter D. quon-
„dam Leopoldum I. et Principatum
„Transylvaniae sponte initae instru-
„mentum" (a. 2. 1791.) nem lenne hatá-
sába meg tsonkitható! —

A' Historiai adatokat is tekintve,
több igazza lenne Erdélynek Magyar Or-
szági részeket vissza kivánni a) mint a'
mellyek az 1733 – Decemb. 31-kén költ
K. Határozás szerént inkább politi-
kai nézetektől kiindulva, mint Tör-
vényekre figyelmezve, mellyek szerző-
déseken alapultak vala – csatoltat-
tak vissza M. országhoz (mint Ma-
gyar Országnak Erdélytől el övezni) +
A' mióltá a' két Király I-ső Ferdinánd
és Zápolya János N. Váradon 1538-ba
a' szabad választási joggal bírt or-
szágon megosztozták, a' mihez pedig
választotok pirok, s meg egyezések
nélkül püspök van volt, Erdély a' Szer
[illegible]

\+ Szintén is Erdélynek
a' később kissebb részek
vissza adatta-
nak tsak az 1741-ki
Articulus 16-ik költ
[illegible] articulusban „Lu-
„gos et Karansebes,
„cum Comitatibus Zo-
„rinensi — Aradi et
„Zarand Dnio re-
„applicandus, et rein-
„corporandus" —
mellyre az 1742
Jul. 20-ikán költ
Kir. Válasz Erdélyt
azzal biztatta:
„nandi jure
„Hungariae, et
religioni quoque
„interesse —

a) Az Aprob. és Comp. Constitutiók tellyesek
azon törvényekkel mellyek a' M. országi Er-
délyhez tartozó részekre is' szóllják.

tiumbol mindenkor többet birt mint
a' mennyi nálla maradt. — Visszamást
a' Részeket, Kraznát, Ugocsát, Be-
regh, Máramarost, Bihart l. a' Magyar
ország 1552-ki 21. articulusát — az
Erdélyi Kolosvárt 1563. 13. napja
ja előtti hétfőn hozott articulust.
Így Báthori István alatt Fejérvártt
1571-be Májusba hozottat — Zarand
Karansebes, Lugos, hogy többet ne
említsünk — Az 1595-ki Prágai Szer-
ződés 2. Articulussa igy szól:
„Transilvaniae Jurisdictio inclusis etiam
„Comitatibus in Hungariae partibus, ut hac-
„tenus, per Principem possessis" az Erdélyi
Fejedelemnél meg maradnak. Magyar
országról lett el szakadások legvilágosabb
az 1606-ba Májusban 17-ken Bécsben meg
erősitett végzésekből (rendeléseiből) látható. A' Hivat-
tatásokban ment a' Királyok és Fejedel-
mek közti egyezések meg nem tarta-
tások, és Szegések utan ezen részek el
válása keresztül. — Amikor történt Er-
délynek a' Magyar Koronától meg
különözése, minek utánna az utolsó
elégtelen volt, s nem tudta az Országot
a' Török, s Tatár pusztitásaitól
meg menteni? — mi Szerződésektől
értést

A' a' fen elé hozott
Törvényeken kivül
a' részeket melly
megyék, városok 's
helységek képezik?
illetőleg, az Erd.
k. Törvények 1700
ban 5 Febr. és 1701
től, az 1563-tól
1571-ki diaetali
végzésekben ujjult
fel [illegible]
ból: „Comitatus
„quae partes Hun-
„gariae adnexae vo-
„cantur sunt:
„Maramaros,
„Kraszna, Kővár,
„Szolnok med. pars,
„Comit. Zarand. —
„a Turcis nunquam possessa, ut et Comit. Bihar, e par-
„tes Comit. Zarand. — Bekes, Arad et Zarand ad Transilvaniam
„ab antiquo propriae, et per Turcas avulsa, sed jam armis
„pro Statu recuperata."

Szélesztetett, hogy a' részek Erdély-
től el-szakasztassanak? a' Mértő-
déstől az Ország R. R. meg kérdez-
tettek e? meg egyeztek e? – meg
mutatni nem ide tartozik a.) Min-
den esetre reménlhetni: hogy az egyesí-
tés után a' ki, Hazának roppant be-
folyása leszen a' Magyar haza dolga-
iba!! – s még nagyobb lenne, ha mivel-
séget kölcsönözhetne a' Nemzéd pal-
séget kölcsönözhetne a' Nemzeti pal-
lérozott elláramarostol, vagy Mark-
már Ugyvetől – de attól Erdélyfelett
tőszikláv, hogy as bérczek Tajját el-
ettől az egyenetlen nagy ...
hatatlan utak, várak vették meg!
Igy vonak keletről sziványig a 13 kb.
nok Vaga hegyeken által Kolozs-
váron Piarista Seminariumi tölti
ven a' cultura, a' Lyceumba egyesz
Filosofiáig b.) tadenni vala Isk Serek

---

a.) Ezeket meg tanulhatni Bethlen Farkas-
ból, II K. 201. és 234 l. s. a. t. Erdély Püspökö-
sége helyre állításáról a' Béres békes-
ségről (1606.) szollo Törvényekből l.
Bethlen VI K. 332. l. a' több egyezésekből
mellyeknek elő hordását itt helyén foglalna —
b.) Kőváry accentussal mondva. —

's erelből lett annyorok agyabba.

Helyzete a' Vidéknek e' tekintet-
ből nem kedvező. - Ez Szathmár megye
felőll határát a' lapályba nem igen
nyulja 1772-től fogva I. M. Therésia
ki küldöttségi járját ki máig.
Termékenyen hegyei közzül a' Szamos
omlik ki nyugot felé egy kies térség-
re, melyről Pestig lehetne kötetlen
kéréttel elnyargalni, ha a' kővári sá-
rokon út lenne, a' Debreczeni homokon, és
Zsúpa áradásain. - Ezen térségre la-
pult vidék része, le szálva a' hegyek-
ről N. Somkut felé a' hegyi részeknél
sokkal termékenyebb, ha különben a'
mellett [illegible] a' Szamosba
ki omló patakok, és vizek regulatio-
jokra elegendő erővel bírnának,
az áradások terméseiket majd min-
den esztendőbe el nem bontanák, és
az iszappal rakott földjeiket hatnál-
hatnák. Csak akkor boldog ezen tér-
ség, a' mikor a' mezőséget a' legna-
gyobb szárazság égeti, akkor a' föld-
ben maradt elégséges nedv buja
kukuriczát ad. - De ugy tetszik
a' vidék független kormányának
hogy az adózó nobless, mellyel
ugyan

ugyan az eredeti úrság is rajta van, ne;
csak a paraszt után az árendát veszi el
vonó árbér, mellyen a vár árja fordíttatván
el haladva, a szántó, és kaszállókat is
bírja vár állások, és szivarog hasznait;
fel vették akkor, mert a nemesség együtt,
a paraszt, a később előre fel tojolo viszi,
és még a két universitás a fő kormány
székkel a kérdést meg fejtené: kö-
teles é az Egyházhellyi nemes len
kapanna lapa nyeles fogni? vagy
csak a paraszt dolgozzon? ——
az Erdélyi p. fiscalitásaiban lakó Egyházhellyi
nemesség nem jöttek egy Cathegoriában,
egy formán Jussal se bírnak, a Donatio-
nalisokkal, vagy csak az Armalis levéllel, és
az azokkal a kiknek a Fejedelem által
bizonyos Summáért inscriptiók kelettek,
nemesség is adatott. Az Egyházhellyi
nemesek eredetileg Kővári fiscalis
jobbágyok voltak: később
vásárlás szerzett bizonyos telkek inscriptiókat vári,
ezeknek bizonyos telkek inscriptioban vár,
a robotra
rendszeres szokott állapotban, a robotra
rendszeresen szokott Fejedelmek által most
tétel hellyett a Fejedelmek által most
szolgálat nemi rendelésekkel, lejjebb az
szabadosi
darabonként pusztáját, vagy szabadosi
Caminalatt. Illyenekre, hol az inscriptio
nalis levélbe személyes nemesség
nem adatott, tulajdonképpen Nemesi Cam[?]
nem illetne. Ezekből meg is ma-
radtak régi időktől fogva, az ado
terhe alatt, és az azokat egybe kötte-
tett minden terheket és kondortár,
mellyet fel is szánnom Törö. Császáryak
bi

bizonyitanak a 116. 1687. 11. 1691. 28 Xbr. a
melelyen egy, 1831 ben Vasaros marczali
Széken egy Apafi ... [illegible] ...
... Allo- fiatja a ... el hunyt
Fő Kapitánynak, az adokoz ...
... alat fel adozzon az Egy-
házi kellyi nemesek. Ez illen panasz
... 1831 ikt el ... mai napig,
folly, a dolog ... parancsolo ki fő
kormányszék, es az miem meg ...
do ... lias a ... !! —
Az Egyházi kellyi ... adjak is azzal
... tanszájáról az Iro ei ... nem-
... tajaban a) adom bővebb fel világositásá-
Kivi ... bol álloa ... a nemesi-
... / ... vidéke ...
földes urai ... való föld,
... a Királlyi ... ki ... hogy ...
igen kódusok, ... nem ... a
... Canaliantiora, hogy ...
... állotáli ... a
... ki ... nemelly bir-
... alatt ki ...
... földmíves ... és ...
adóira is ajánl ... Igy, ... a
... mindenkor ... nak
... nemesek i-
ki ... falukban ... hogy
... Velentzékben ...
... igen ...
... jo hely-
... mi-
... nak

a) Értekezés a ... Fiscali-
tas és ...

kapunk hajt a' Szamos, 's Lápos menti
porondok süvöltése, le szállanak kö-
vit turzul a' hegyek, belé vésnek földet,
egy, az ügyes csólók szolgatiját ki
kapják a' módot, melly szóma [illegible]
kee a' porondokat rügyen süvolni,
nei angliala se tündérek a' föld=
művelők rügyen szántanak, kapál-
nak, [illegible] kapimbelők, 's ra-
katnak, aztán ezek kapuállok, imádkoznak, gyüjt
egyes kapuállok, imádkoznak, ajtón
egye a' sava kaza hordando szemere,
ha ki nyilnak az égnek csatornai,
a' szűfégi fái, 's ki áktok utak égyen
jai hatatlanok, nyadozo, romlott hidak
alatt fel bojuls vizek, nem engedik a' hi-
dakat el [illegible]! De ha ki halad ka-
rokcik, vagy mi, utazok N. Sombor
felé a' Nagy Bányára [illegible] ofiziálé,
's pora utra, Bekesse a' csólók
Tiszti – széplake.

Hangelmu –

BCU Cluj / Central University Library

BCU Cluj / Central University Library

kényelmesen szekereznek. — Mennyi átkot nem szór az utas nem tsináltatok Fejetre az Erdélyből Szathmár felé igyekező szerentsétlen utas, a' midőn a' lapály sárain, potsojáin, víz mosásain, omlott hidjain túl gázol. De a' Földi Istenek a' Kővári Olympusi Berkeszi tetőből Epicur állítása szerint gond nélkül a) pillantanak földi nyomoruság, és utazói kínra.!

Oda hagyva a' sárolat tolin, csüd a' hegyes és ten Tetövő Vár ki vésolve, érek már inkább Elenies kert (Campi lapidei); intsálnak kesen Szaradottról fogva a' követ bőséggel Macadamirozásra, és hid tsinálásra, tsak le kell az útra gördíteni; porondot bőven ád a Szamos, meszei környen készítheten. Szathmár nagy része Kővári meszet használ. Athe

---

a) Namque Deos didici securum agere aevum. Horat.

BCU Cluj / Central University Library

84

A' hegyeket roppant erdők ko-
ronázták el hajdan, mind a' Gyalu-
várhoz tartozandók, de az ideiglen
földes urak gondatlanságok,
az [illegible] erdők [illegible]
kiméletlen használták az Vár-
alján lakó Egyház helyt' Remete
[illegible] és [illegible] kezek a' Gyalu
részéről az oda következő ebből,
[illegible] gondatlan el nézése, jó
részben már csak a' járhatatlan
helyeken szenved meg az erdő. Egy
a' vad mellyet hajdan a' Vár [illegible]
[illegible] meg [illegible] Alig
[illegible] kolozsvári erdőkben
Alig láthatni meg [illegible]
Vár [illegible] a' Székely
dat, vadászat, [illegible] éppen nem [illegible]
kedves [illegible] [illegible] noha [illegible]
láthatni
[illegible] minden [illegible]
[illegible] és a' szegény
hajdu nép soknapi hurcoltatásá-
val a' t. k. [illegible] rendeletsore tár-
téleny [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] egy, vagy két [illegible] [illegible]
got [illegible] Kolozsvárra küldeni [illegible]
[illegible] [illegible]!

Az erdők

Nem lehet eléggé fájlni, hogy
az erdélyi régi mód szerint
tartott medvés vadászat ültető
vadakat a' Cyblaes oda hagyja
'a kövér vidékére jöjjön va-
dászni; de a' kolozsvári ang-
[illegible] nyulkergető társaság
se próbáljon szerencsét a'
kövér térségen, noha nyu-
lakban van. Akár milly hasz-
nálva légyen az erdélyi gem-
nyaku fel vonult, ő is ma-
gát is szabadosabban [illegible]
tűl nem ugrik, ha csak
nem [illegible] Zug a'
Sz. László bora kerlésnai.
Inkább jöjjenek ez sóra a'
Rákos [illegible] mezejére, vagy
Pokoly-rétség nyugalmainál
[illegible] sziget, el-
[illegible] szerencsésebb az
őket, melly jobban [illegible]
[illegible], mint a' [illegible]
[illegible], hová vadászatra,
a' mezőre ki ment mindé-
[illegible] nagyobb dicsősége
a' lenne [illegible]
[illegible] nyugalmi mint
[illegible] [illegible]. Nagy
pedig [illegible] [illegible]
[illegible] módra [illegible]
magokat, [illegible] ma-
gyar Champagneról,
[illegible] [illegible]
nagy [illegible]
val. [illegible] már
az [illegible] [illegible] -
[illegible] a' [illegible] -
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Barát [illegible]
[illegible] [illegible] alig [illegible] nagy
[illegible] [illegible] bajjal

a) illy nével [illegible] a' Székely a' medvét.

A [illegible] [illegible] [illegible] így!

BCU Cluj / Central University Library

Ott ezektől féltekben a' makk termé-
ses ídőben, a' hol még meg maradt fél-
ben ezen kézen egy két szököly erdő, min-
den zörgöszél, hogy a' Szempa harásbul
makkra irálló nyájjokkal oda sereg-
lett rabló banda'val két új veszenek
a' Ujfele kurba pántszört rebegő garády-
ra. Akkor számos, és válogatott ígyeké
erők állítatnak, mint között tér-
pont, kik utánna a' Újfe'lak körül
addig keringenek, még jól patánán
a' kertalon dűlnek. Akkor minden
szakkelly falu határán ítatatt nagy
akármifele állítnak a' Usivanyol
le írásokra a' jót és hirét tanó-
ra, lélnek el veszelemül erre fád-
ra, kell arégnalni, még minél előbb a'
N. Gonium Statáinamat Oparanfol.
na. De várják ezen állatot fák
hogy makkot teremhessenek a' Usiva-
nyol és el bízzál magokat mert a'
kormány kezük alatt Oparanfol-
on, a' fák pedig a' lömnyeknek fog-
dip adnak, a míg a' Faluzialb mellyet
ítban írbták helyre szolnak, eltöltik
el égetik.

Nemes

BCU Cluj / Central University Library

Xº Ez nem mindenhol paraszt[ról] szól a' Bél Mátyás állítása, mert kiki tudja a' nemzet; valamint az is igaz, hogy korainál exclusivè csak a' nemzeten Cap. a) „Coloni districtus Valachi „sunt copiosissimi, „nullo pauciores „contra Hungari „illi, latrociniis in„cumbunt, perpetuo, „nec poenis illis „hucusque coërceri „potuerunt. Quid „non faciunt „mores mali in„veterati!"

Nem is olly vadak a' Kővár vidéki tolvajok, mint a' Fogarasi haza beliek, névén annak vért Xº [illegible] sertés lopás inkább a' Czigány Departamentjéé; más az ökör szedés ön ás derék nemzet passiója! A' kik pedig minden Vérszopsás nélkül lopnak, ha csak Üszőt Szívnak is a' szegénységen, inkább ad analogiam Vérszopóknak nevezhetni. Ad vocem: Vér szipo! A' lapályos, tetsző helyekre be járnak a' Brassai orvoslás módjára hasznos vér szipo férgesre messze földről a' [illegible] Szárazhatatlan [illegible]dek. De távol se hordanak ki olly quantumot, a' mint kellene, úgy annyira bővelködik Vér szopókkal a' Vidék. Fájdalom! nem medicinális volt, tehát nem is exportálják — azért számok napról napra nő. Így Vérszopóval (:bővérűséggel:) a' Földnépe nem is küzködik, inkább az ellenkezővel szomorúval — mert azt jó rendelés kissérik. Különben az egészség állapotja a' Vidékben a' leg jobb, mert hivatalosan mindenkor csak ez jelentetik fel a' K. Guberniumnak — Igaz pedig a' Franczj-

ésnek

a) Math. Bél. Compend. Hung. Geogr. Posen. 1792. 8 pag. 291.

BCU Cluj / Central University Library

ésnék Endemiáva' által Hováron,
mint a' Lepra módosa Egyptom Föld-
jén, a' Trachoma Lengyel Országban,
k'irtani sem lehet, 's nem is szükség;
mert a' Franz nyavalya mint ország,
leg terjedett koppanók folytán, fa-
zodok alatt, mint Hováron és tapaz-
talhatni, annyira terjedett, hogy még
az ártatlan csecsemőkön, és más ár-
tatlanokon is láthatni a' nove potém
Jakobinismus Országából terült nya-
valya díszeit. — Sokáig el-lehet efféle
lét hordozni még meg hal az ember
egy néhány Condyloma mellett, egy-
egy seminata, vagy sporcelanea, vagy egy
kis Gonorrhea Veneriával [redacted], a' mint
az urfiak is tudják meg mutoghat-
ni, orgo kapálni is lehet, és adni fi-
zetni. — Mire tehát a' Frantzos ország-
költséges házak, és Ispotállyok?
a' Vérelnek pénzre nincs a' Provincia-
lis Cassa pedig — (melybe bejő a' domestica)
nem ád, bár mint sürgesse az ispotá-
a' kormány: tartván, hogy ha majd Sza-
ba találja meg lepni az Országot a'
K. Tábla

BCU Cluj / Central University Library

akh. várta Commissariusnak dúsmun-
ra nem marad! Megírnók efféléket
könnyen meg esnék. A' Ház illy Fran-
czos háztakhoz a' paraszt meg szerzi
reá a' vizét, 's akkor a' Föld urasá-
ni kell ha különben (törvényes:)
oda az hordja agyan a' paraszt fele-
épít; a' nemes pedig a' közt agyag-
majd el foglalja. – Ez okbol illy eset-
ekben a' Marschallist Constituálla
Egy ház helye (nemesség) mindenkor
az fokra határozzon; adjon a' paraszt-
ság épitse, bé építse. Van a' Föld
Urainak saját Conferálsának.
Ezen huzon pendült oskola, határ
ház dolga s több efféle, még is
kivelen a' nemesség a' parasztsággal
némelly részekben egy formán osztoz-
n, t: i: a' Bük, s más nyavalyában,
melyről fellyebb volt szó. – Mivel pe-
dig divat újabb s újabb projectumo-
kat adni a' Marschallok elébe 's mi-
ez ujság ki kütöl noha egyéb költe-
tekse nincs:) legelsőbb mit tenne
valamint hajdon az Oláhfalvai
esdeklésnek

esdeklenek Apafi Fejedelemnek-
"parantsolná közelebb a' Várasi Fa-
"lujokhoz despotájol könnyebb el a'-
"parások végett,— meg kérni a' K.
Gnuimot, hogy ... a' Büdöshöz
leg alább 50 esztendőre Kővárra,
a' míg ez a' műhből ki tisztulhatna
gratis. A' Székelyeknek minés
annyira Szükséget orvaslaira
az írt hegy fekaiba Szaladgálni;
most a' Nemzetjét különben is tiszta.

Találtatnak egyéb nyavalyás
orvaslására a' Vizekben igen hasznos
forrásol illyenek—

1º a' Gorbonácska a,) — délnyu-
gonnak nyíló Szűk völgyben, egy Ipa-
sak mentébe folyik— Nemere nem
igen

---

a, A' Kővári nevezetesebb gyogy vi-
zek analysiket ördeklő ismereteket
a' Vízi orvosfrak ki fűzhető az író-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]—

égvényes forrás. A forrás vizében
kén — Sulphur —, melly mész éleggel
Calcium — van öszve köttetésben. Kén
savas fékéleg — Carbonas sodae — kén
egyesűlésben igen nagy mennyiségü
kén savany foglaltatik, s felette
szállékony állapotban. Kén savas
békéleg — Sulphas sodae — és sósavas
békéleg — Muria sodae — egyforma
mennyiségben találtatik. — Vesz-
teresalható része a kő olaj, s az uj-
jabb időben fel fedezett Iblany Iod.
A forrás nagy mennyiségü köfenes
mész is, melly Carbonas calcis
fel oleggyítve találtatik, s amak fo-
kara Ikius kölcsönözi, de meg ülepe-
dése után fenekéről a víz tiszta át-
latszóvá lesz.

Használható ezen forrás köpveny
Rheumatismus ellen, — az altesti du-
gulásainál különös hatással levén
a máj rendszerre, az epe bövelkenél a
sárgaságban főkeres. Idöleny on-
hat a tompa ideg bajban. mennyife
csúz torpore — úgy szinte a megistál-
lom bőr kiütéseknél, hol a kén bőr tartal-
ma a bőrre elebb izgatólag, később

jávitva

BCU Cluj / Central University Library

javítva a működést erősítőleg hatván a bőr kiürítést el ezélyesítésen szolgáló használat van a takány hártya - membrana mucosa - bajaival, mint például ennek Grisfluxiumainál, hol az egészt. vér rendszer módosításával a megindult ömlés megszüntetni.

A víz leginkább fürdésre használtatik, mert a rendes ivás, a konyha só perfeletti nagy mennyisége miatt alkalmatlan. –

Ennek tehát nagy hasznát vehetni a vidékben az, quem Jóvá szabó „dopasátus" az, ha a Forrásnak bővebb vize lenne, is szükség volna a csoportos baja tudására, mert alig jut a vidéki ... ennek, nem hogy idegeneknek! Nagy a Szamos Megyében N. Banya N. dekén szenny vízzel éppen egy termászetű Bujfalusi Cameralis Fürdőn bővebb mondani Cameralis Fürdőn kellene fel venni - ugyan azon víz hasz.

Az senecto v. beat.

használtatik az fűtő módja, ugy
azon tárba több feredő kívánok le
moshattyák testnyeket, és rüh fe
kéllyeket.-

A' Kőtnep a' Gardonáci forrás
mellett eddig elő lyukat vájt, azt
forrás vízzel meg töltve tűzben
fel hevített kövekkel melegítette
bele ült gratis Psychrolusiáll, itt
nem találtatik.- Azomba már a'
helység egygyik földes ura Szépe
el látta a' feredőt futolag készült
épülettel: a' szobákat üveg ablak
nemléte miatt járja a' lég, melly
közvenye volt hasznos. A' szobát
mellette kisasszony dobondt a' bete
geket éjjel nappal mulattyák a' leg
ott is beljebb ásatván az éppen mel
lette elfolyó patak vize abba folna,
vár a' gyógyvizet nagy hasznnal
követné. De már reménylhetni, hogy
minél utóbb a' forrás tulajdonosa
külföldi hoppjai, és rozsgenyes uta
zásaiból meg jőve gondja lenni fog a'
betegekről. Önysi'bol

A.) Kövegen feredő —

BCU Cluj / Central University Library

orvosi tekintetből már lát-
tuk Garbonáczot, de psychologice
a Kővári Lélek, és genius meg
ismertetéséül egy két szót!

Az irot / Garbonáczi birtokos /
az arthritis kinjai figyelmeztették,
ték, hogy szenvedő ember társain
segiteni kellene. – Lévén Garboná-
czon az oláh Eccla földjén egy más
egy vizű forrás; meg kéri ezen
Püsp. Urat, a' birót
vitele elő levő
fel tette, hogy az nyaralyait embe-
riség szolgállatjára teszi, mert
szép Jeles liberális szabáttal
járta e' éppen valami ki küldöttség
ben a' helységben meg fordulna, fe-
retne meg az Ecclesiának a' forrást
látogat, vagy szerelvény kötelez-
vén magát a' Földes Úr, hogy
azon forráshoz egy jó ferdő há-
zat épit, melyben a' szegény sorsu-
ak számukra külön ferdő szoba
gratis hatználatra fog készülni.
Tulajdon kézzel aláirt illy egyező
Levelet az emlitett Püsp. Ur.

K. ...

1° Az Ecola által adja a' fent écétra Forrásai a' kérőnek ajándék ba, olly Fel tétellel, hogy azért egy betsű tselkes adjon az Ecolának (: a' forrás erdőbe van :)

2° Köteles légyen e' rendő alatt minden szükségessekkel ellátott fördő, Ispitált s a t. épiteni.

3° Ezen Fördőbe minden szegény az egész országból mindenkor gratis feredhessen, — jegyezd meg ki nem lenne akkor szegény!

4° Mivel Garbonácz a' Vizet fördésre, marhának hasznalta, sőt pénzen is el adta idegeneknek, s' Városra, egy tanitó (: nemes tol van a' falubban :) se tiltason el ezen élésről, még Fördés idején se (: jegyzés a' Vétongyai Szivárgó forrásbol mi maradna a beteg nek? noha egy Fel ügyelő a' szükségre vigyázzon (: de hol a' fel vigyázo? s ki? :)

5° Ezeknek ezeket ha nem teljesitene a' kérő a' Forrást ajándékozo totius quotius — nevezetesen ha szabad élést el zárna 600 f. p. ...

exequat.

37

alaqualtatt a' kérőn, az egyezés erejébe mindenkor meg maradván. Kérdés: Nem lett vala ez fejpénzlom gratis Jerdésért? nem lőtt vala ez, a' ki olly egyezésnek alá írna?

Igy elmaradt az épités annak bizonyságául, hogy Flórát értékén még a' jó ezéllal sem lehet boldogulni!

2-ik Szurdok Kapálnok-Jeki

szél a' Forrás egy délnyugatnak nező hellyen, víz nemére nézt savany tartalmu- Acidula alcalina- fő alkotó részei szénsavas szikéleg carbonas sodæ, - de a' kén sav igen le kötött állapotba van, azért nincs savany hatása- reactio acida- kén savas szikéleg, és sósavas szikéleg, s különféges konyha sófségen tsakelly mennyiségbe van ezen vízben szénsavas éleg- carbona, Jerrofsen savas

Hatásai az emésztő rendszer elgyengüléseiben igen jótékony, minthogy sok konyha só vegyitéke van, nem igen kellemes, s tsak bővebb merítés

által

által enyhűl a' só tartalom-ablo-
ihatová vált.—

Ebből ki tetszik hogy erre a' Gyógy-
népének Szükségje nincs, mert ez,
vagy van, - a' gyomor erősítés, csakhen-
ne mindenkor mit ennie!—

Az altest dugulásainál, ugy szin-
tén a' Vérkeringés rendetlenségeinél ok-
tatolag hat.—

3-ik Büdös paraban láthato
egy kén tartalmu forrás, melly a' pa-
rak fel szinétől kevés messze lévén;
amelyk vízzel elegyedik, ettoleme
szorgalom által kávéban a' paraszt-
nép, midőn mind kén forrás a' pa-
kon bajokat orvolgvászat használ-
tathatnék,- de a' szorgalom nem talál-
a' vizekben!——

4-ik Ama különös tünemény
jön elő Kővár vidéken Gaura ha-
tárán egy méz alakú kő szitalján,
többnyire a' Sa gyökér alatt kapha-
to vaj állományával, és Minéval
kiv minerale vagy ércz-szine fejér,
itt, ott apróbb homol szemecskékel,
és néhol veres szinű alkalmasint

homoku

hamasiv féle szinü kis részecské-
ket vegyítve; tapasztalásra ezen
mineralis vegyület olly értést mu-
tat, mintha Ezüst, vagy Vas dörzsölet-
nék az ujjak közt, kevés idő alatt
dörzsöltetvén mész alakuvá válik-
szagatlan, ízét nem érezhetni, s leve-
gön meg bomolván- analysisra vár.
minden esetre Több alkotó része
mént- A' Szomszéd nép köszvényes
ízületeiben fekve használni, ugy
szintén köszvényes daganatok és
Tebéllyekben. A' Közelebb tartatott
Természet tudományi [illegible] Ko-
lozsvári Gyülésének (: melynek ön-
tekintetére egy Terjedelmes rajzu fi-
gurával [illegible] pénz verésen fi-
be mutattatván, tudományos ki fejt-
tésével Professor Reisinger vállalta
magára. —
A' vidék' mezőgazdaságára nagy
hatással bír az álló [illegible] fa-
megsülhetetlen gyümölcse
lévén - A' Berkek körül termő
gesztenye Természetére nézt alig é-
demel tekintetet. —

Felsőbb

40. 28.

Felsőbb rendeletnél fogva minden
ſzaraſz latos köteles Fűz, eper,
s más gyorsan növő Fákat 10
darabot [illegible] bot büntetés alatt ül
tetni (a 12. 1812.) Minden plántálla
rendiben elsőséget nyert a' fűzfa
fa, mert Fűzfa a' lapályon nő
elég plántállás nélkül! Az fűz
fa adja a' híres Ilovai [illegible]
nektárt, az uzsorásokat, és gazdagabbak
pénz forrásait. – A' Zsidók el
látják pálinkával a' [illegible] Ma
gyar megyéket, noha a' Szathmár
vármegyei [illegible] machinás krumpli
főzés szembeötlött valamennyiére
a' terjesztését. – Szerencséjére a'
Zsidóknak a' machinás Szathmár
Vegyei pálinka főző uraktól kivévén
a' Károlyiak uradalmait, (hol
nincs pénzek, hol nincs krump
lijok, hogy machinájokat dolgoz
tassák, különben efféle már ha
marság által azon Megyében, az
ok nélkül az Ordinár Zsidó ügyéből egy
pálinka tengerbe fulasztaná a' Megyét!

Im

a' Tabla biráit. papott) 39. 41

Itt ostrogassa tehát a' Spalin-
ka korság a' ~~[illegible]~~ Fordét o-
ja könyvesházát, ide jöjjön az
Irlandi mérsékletesség apja, a' Matheo
és a' Kolozsvári egyesület prezesével,
ni a' papott népnek!, értesse meg, hogy
mérget isznak! Isznak is bőven!
A' Pálinka meg mérgesiti tartalmas
serekkel főztet hogy erőt adjon, a'
hamv hogy sort adjon még ártatlan
szer- Hogy jobban erepben üssyet
s a' főzésre használt víz minému-
ségének az erességére nagy
hatása van; s ezen ünnepében
mit Hesiod tilt b., hogy forrás-
ba nem kell szorongatni.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ —
de most jut eszembe hogy Horácon
s az írót oda írve; nem igen tudnák
Görögül, inkább Deákul hozom elé'
„neque super fonte s mejito s a t."
Megj.

a, Zschokke munkája
b, op. et dies V. 758. ——

Mégis ha szinte egy csöppet a'
Kővárosiak a' Prátéok, az mint a' Vizet,
ha olykor némelyeknek a' torka kiüz gulai,
még sem halt ki Kővári Virtike! Nem
külföldi borok, 's Ell országon ter-
mett Champagner, 's Lacrima Christi
ozzogonat fen karafin átba a' Tekin-
tetes Nemes, 's Vizesto Tábla tiszt
ebédlő asztalokon, hanem tanszobban
a' Hermus valódi ásványvalis vizet, s
áldom Nepenthest! Ecce vedegyles!
Van elég Angliában is, a' ki a' vizet
csak mostásra használja, torkába
[illegible] Whyskit önt. —

Igyál (tehát) Szám. Tyimoth a,
dalját ezen Kővároskor, igen beves szám-
ból álló Magyarok, azok 's Oláhok kevere-
elegyedve el kottsosodtak, 's a' hol Lo-
do közibe fért f. Szolnok, a' Szelal,
fajtak, el koldusodtak — —
A' Lakosok eredetileg oláhok lé-
Román származásuk dicsekednek mint
a' nemzet neve is mutassa [illegible] láttik: Tah,
olasznak

---

a, Pál I. Lev. Timoth 5 v 23. ne
igyál csak vizet. s a. t. —

olaszból, Rumun- Romae, Va-
lachus- Wallach. Vlach pedig Simon
szerént Slav szo, melly olaszt tészen
Sacy Francia iro a.) azt mondja:
az olah név / Walaque / a' Görögökről
nál fordul elé leg először „il en naturel
„de faire deriver ce mot de Βλαξ, aisio, mé-
„prisable." —

de ezen iro semmit se tud, mert a'
nemzet szorgalmatos, mint az,
csak akkor henyél mikor jol lakik.
Én több. mint hogy a' szo fürkésze
különben és divatba jövő legujabb
Conjectura szerént: Olah, vagy Volah
ezen Francia szóbol ered Voleur
mint hogy csipkesen mindent a' pal-
lérozodás alsó fokán álló Nemzet
Passiója. —
Mi volt a' Hunn, mikor pusz-
tito serge el lepte, és rettentette
Európát? Rablo! Még dicső éleink
és midőn ki'bujtak Azsiábol a' Gall
organumával b.) nem à la minuta
keres

a.) Histoire de Hongrie I. p. 327.
b.) [illegible] tisztességesebben [illegible]-
[illegible]

keresztedtel és kereszteket máig
vagyonait hanem ön g . . . !

Halljuk mit ír a Cremonai püs-
pök Luitprand (968 tól) a.,

„Arnulphus ungrorum gentem, cupi-
„dam, audacem, Omnipotenti Dei ig-
„naram, scelerum omnium non inscium,
„caedis, et omnium rapinarum solum
„modo avidam in auxilium vocat." De
hagyjunk tovább mert a jó Püspök
rebegett :/ Baroniusnak b, csudál-
latos kopp:- de meg tértek már az
1000 Sz. István alatt, „Ungari sub pi-
„gum Christi redacti pii, mansueti,
„humani, benigni, modesti, omnique pas-
„te sanctissimi evasere." Tességes-
kár hogy későbbre Sz. László ki-
rály alatt még a Clericusok is lo-
dat loptak. Szladek: D. L. III. 13. —
„Fur Clericus furanerem, vel gali-
„nam furatus, restituat eo, aut . . . "

A Jam is ezek olaktól loptak mostis
a' tengerecz el szort szigeteklatomi
smáig is. Fényes gombokat az olák
tiértek - a' Magyar gubákra építhetnek.

+ Az olák minden in-
ség, nyomorúság mel-
lett víg nép, dudol, da-
nol, kiváltképpen ittas
mikor énekel s dél, víg
nótája is keserves,
mint minden igás Romo
népe p. o.: a' Muszkák:
Jánosmai szerre a'
modere volt. Vígság
lakodalomba férek
lövöldözön, az efféle mu-
latás s tivalmaso gub-
máló rendala, ebből c.
szörnyű színtől, zsiványai
egymásra harba lévén,
az erekké alatt szívén
el fegyveri hárát
felsegyujtja —

Birja

a., Duchesne T. III p. 567.
b, Anal. Praynál Ann. vet. p. 288.
c., D. H. n. 8250. a. 1833. D. H. n. 1167 a. 1808.

115

Bérja Kővár erőket mint tulajdonos, és Földesúr a' Fi Fiscus, és inscriptionaliter utánna nő- ...s, és Familiák Comp. Const: IV. 12. a. 8. az egy házhellye nemesség immuni, és adóz... el szaporodtak az Izrael nemzettsége módjára, minden helységben el terjedtek. Ezektől a' Fiscus válogatás [+ által] az adóról, és Valtáról ... ...jezetet. Hogy az egészet, mint Fiscale Dominium a' Kővárhoz tar. tatik, bizonyittyák a' Fiscalitas Regestrumai, igy az 1690. melybe minden Helységek fel számláltat- nak. Hajdon ezen erők más Magyal ... bé is béregett ... Soosmező Borzo ... Illonda, ... Misztotfalu és ... tartotta Dráfel ... Lajstrom szerint. ‡ Az ura- ... tsolt Vár... együtt 1526 ... Drágfy János ... Gáspár fiának ... fogva ... Amidőn még a Záploczai ... szabad kerülete (L. Baronatus) ... állottak a' Kővári Görgényi Fo- garasi ... Volnának — Alatt.

b.) l. ... Kővár alatt. —

+ Értesitest a' kővári ... fiscalitásból

‡ A Kővári vár 1392. ben Sigmond Király Balk és ... Dragh ... adományozta. a) 1607. be Homonnai birtokában volt l. a. 19. 20. ai 1607. d. 10-diny

a) A. Szirmay notitia ... Ugo- chensis Pest 1805. 8. p. 34.

116.

Alatt Valóitra nézt törvény, és főverstői hatalommal bírató be-
rültetekbe Eérbálla's nem járt appl.
III. 46. Mábom ilyesi népekkel fáz-
lojók alatt Jel koltot, s' még ország
végrehajtó mellett el töröltettek 10 Jun.
1807. 9a 8bris 1809# a; [illegible]

[illegible]

[illegible]

a) 1. Bonbó Transilvania T. I. p. 516
2. [illegible]

\# Kövára nézve a ... eltörölve 9. d. 23. Januar 1849. –

A' kővári egy harhellyi nemesség mindenkor tartozott fel ülni (: vissza szorgálni :) mikor, szükség idején, ez rendeltetett: különben is exemtionalis a' ő paraszság folgalatja aloli ki vétele (: ő paraszság folgalatja aloli ki vétele :) [illegible] puskási vagy darabontosi folgallatra.... A' birtokos nemes fel ülésekor mi... A' birtokos nemes fel ülésekor ma ... parasztjai fel ülések, az egy hazzaja melletti parasztjai fel ülések, ... hellyinek parasztja nem lévén fejenként ... szorgált, vagy ... fel ülések (: particularis Insurrectio l. aa. 1558 f. St. Unio alb. Jul. – a. 1565 f. S. ... Claudiop. – a. 1566 Domin. ... Tord. ... Ollykor ezért adója el engedve ... a. 46. 1678. Közelébről 18 10/1: és nem mindenkor.

Szükségesnek tartották a' nemzeti Fejedelmek az approb. ... békességnek idején, "provideálni a' hadi dolgokról, hogy fel ülésre "az, a' ki azzal tartozik, mindenkor kész "apparatussal légyen, és fegyveröl élön ... dos ... hogy első puska durranásra meg haladjon — lova —; mint a' ... egész Beltig!

Insurgensei egész ... magyar ... forgatás ... időben, minden fegyvert forgatni ... tartattván, ... az Ország eredeti ... politicaiak fel az Ország ... rendeltes a' katonái, akkor érleeit ... gya

gyakorlatáról — kelt. L. R. Reg. ddo 29. 9br
1810. N. aul. 2213.

Akkor azt állíták a' Magyar Nemzet barátjai a'
Németek, semmi se ér az Insurgens! kivált
a' lovas. Nem csuda! mert most csak sokan
szeret nyargalódzni; a' magyar, nemes, csengettyűs
lovakkal, ki véve agarászatkor, soha lóra nem
ül, lovagolni se tud. Kurta kengyellel, an-
gliai pritschen döcögni, a' hosszu nyakú
ló' kemény száján két kézzel rángatódzni,
ha lovát fordítani akarja, azon trensli-
vel kezdeni, görbedt hátával le bukkanó
fővel ügetni; nem az ellenségre rohanó ma-
gyar lovaglás: hanem az, hogy soványabb
lehessen, ki koplal, ki laxál, ki izzadoz
sonka mint angliai Jokey majmolása!

Ha ma' nem nyeregül, fegyver forgatásiban
nem gyakorolhatja, mazar a' Magyar Nemes,
nem [illegible] kényjáró személyesen; vigyen él, s ke-
melni [illegible]? Kassai hadas-
tól a' paraszti szánján. Kassai hadak
kötelessége a' teste mellett szerzett a' Magyar
nemesi szabadsága (: Andr. II. D. an. a. 7. §. 1.
Decr. Tripart. I. 9. §. 5.) ha köteleség
teljesítésére fel nem szólítatik, mert most,
az Austriai 's most Európai thronokat
meg rázó Francia, csak a' camaraiban
se szálla, a' Algíri ős tartott fiedl; nem
a' Nemzeten múlik el. De ha ma' a' Ne-
met

mes, nem is alkalmatos arra, hogy katonai
folyóladas légyen? —— Akkoran. — Azonba,
ha a kormány az Izraël nemzetét el fogad-
ná őt közös Egyházhellyi nemesi, katonai
folyólatra tanácsra kívánna használni; nem lenne
angi Regement törtsére szükség, soha se
lenne olcsob katonája. Ajánlásra is magát
csak nemesség, midőn a deliki famili-
ákat a nehéz rifereibeli telkek ki váltásáról
ával a katonai
felsőségek: ehhez tanítaná a katonai
Regula: írni, olvasni, jó rendre, gazdaságra,
eskütévő: midőn most, nagyobb részint csak
a hangulás, iváis, verekedésben gyakorolja magát,
a közös tom-
ollykor tapogatás! /: nézd meg
logex: fés ronggyos!! —

sőt ha akkor az adóját is el engedhetnék, meg
tőkinkénkét: ilyet statusokban, nevezetesen
Francziaországban mindenkor. Schweiz és
Szabó ponták forgat, a házáját is boltyaik-
ba terített szabadsága védelmére elé áll
a nemes ős-Seregek, mely jelenleg
1,00000 emberrel többre megyen, vigye
sállya pedig, háború idejében a fő-sereg-
gel együtt működik, nagy Inegedének effélé
sergek szép parádét tesznek is — ado-
nak is. Irni:! az 1844be közli pereg-
számítás szerint külön lakó illy nemes
adózó család van a ki közös védelem
2410, hajlandó szabadságai biztosítva le-
ben-

bertinus család 548. özvegyeket nem számitva csak 681 családra rugnak. A' felső számu Immunis adót nem fizető egyházhellyi nemes családok nintsenek ezen számitásba fel jegyezve.

De igen el távoztunk a' kővári vártol! —

A' kővári vár kapitánya, a' vidéki fő kapitányi hivatalt is viselte. A' vár lakói az őrséggel együtt annak Kapitánya, Alkapitány, parochus, gazdasági tiszt s: provisor: és a' porkolab. A' vár harangjai Hosszúfalun kongatnak. A' vár omladéki közt a' szomszéd helységek lakosai gyakran keresnek kincset, a' midőn nem találnak, a' régi domb tégláját lopják el, melyekre Kővár helységében kiépitik a' házikat.

A' tudós Benkő' elő adása 's a' traditio szerint épült ezen vár a' közép Szolnok vármegyei Kőd vára köveiből a) De a' vidéki, közel kornyéken heverő kövecset tekéntve, bajosan hiheti hogy Ködről hordattak volna a' vár épitésére. Hellyesen nevezi Simon ezen időket, akkor k. Szolnok népét 's lapidescendi tractusnak. b)

Ezen fel-

---

a) l. Benkő Transs.

b. Sam. Timon Imago antiq. et novae Hung. L. II. C. 2.

Ezen szél hellye; - a' mozgalmak, 's
Ráboczi idejekor nevezetes Vár az J.
Austriai' ház kezére kerűlven nagyobb
bátorság okáért le rontatott. Erős
volt, nem csak egy ostromot állott
ki, nevezetessen Zsigmond János
Fejedelem 1565ben meg nem vehette,
a' mint Istvánfy L. XXII. pag. 280
tanusítja a.) „Transylvanus vero
„cum suis Rivulo Dominarum (Nagy
„Bánya) per deditionem occupato, cum
„Cuvarium propugnantibus munitionem
„(németh hadak) frustra capere conaretur,
„dissert. omisso incepto, castra sua cum
„Turcis conjunxit.” A' Vár fekvését
Istvánfy igen szépen le írja ugyan.
pag. 309. — „Est in provinciâ Transylvaniâ antiquâ ad flumen Sa-
„mosium arx in monte sita, quod ipsi
„illis alpibus perpetua nive rigen-
„tibus ortum non procul intra oppi-
„dum Rivulum Dominarum, in Samo-
„sium illabitur.”
Még részletesebben kéjpzelteti a'
Vár ki terjedését, és fekvését az

a.) l. Timon Epit. pag. 208.

BCU Cluj / Central University Library

az 1567[iki] ostrom, és megvétel le-
írása: /: L. XXIV pag 310 :/ s minthogy
már a' leírásba bele jöttünk – ~~vagy~~
valamint
az mostani pénzes írók, és pénzt
árkus szám töltésre ~~vagy~~ bőven lesz-
nak – szemérem nélkül másról lopnak,
vagy mint a' szerez-bosszadás pénzt
Sue, kis fiss számra szedenek, legalább
tementelen — — — hal töltik be a' la-
pot – mis követjük ki írását – ki unja
szökjék jó nagyot!

„ Johannes Sigismundus Huva-
„nam acerrime oppugnare non intermit-
„tebat: Duplex ea arx est muri veterum
„opere aedificata Dragffyanum olim
„ditionis, quam Suendius, ante biennium
„captam Thomae Viermandi, et Petro Soli-
„mo tuendam commiserat; qui tamen ab
„Erasmo Magenio Hemarii Praefecto
„evocati, ut quosdam factionis Transyl-
„vaniae milites de Soutiogum palante,
„raptoq. incursus subito impetu oppri-
„merent arce exclusi erant. Illa ipsis
„absentibus obsidione cincta ducibus
„tamen virorum pertinacia ips. decepti
„hostium excubiis, folici aus. intrverunt

Oppugnam

" post quam meridionale exterioris arcis
" propugnaculum tormentis hostium
" adeo esset dirutum, ut duces et prae-
" fecti irrumpi posse putarent. Bebecus
" Johannem Sasam praetorianorum pe-
" ditum Centurionem, ac pedites, mercede
" conductos ut moenia aggrederentur co-
" hortatus, accerrimam oppugnationem
" instituit: quae cum aliquot horis du-
" rasset, et Caesareani fortiter certa-
" tim hostes prae virtute procul sub-
" movissent: tandem Transylvani amissis
" e suo suorum, quam plurimis, et Sasa
" vulnerato, receperunt
" hoc modo spe propugnantium, ac hos-
" tibus ad vindictam commilitonum ira
" atque dolore percitis instaurata pug-
" na est: ipseque Johanni Sigismundo
" cum validis fortissimorum militum co-
" hortibus singulari audacia adcurrens
" multa utrinque caede edita Transylvani
" iterum loco pulsi ac male habiti pedem
" retulerunt. Duplici conatus detrimen-
" to permoti cum praeter eos qui cecide-
" rant magna etiam sauciorum multitu-
" do in castris esset per aliquot dies quievere

re

5

BCU Cluj / Central University Library

„re nec tamen interea tormenti
„quicquam conquiesceret.—

„Proinde putabat Bebecus gemi-
„nam oppugnationem instituendam,
„et propugnaculum meridionale, de-
„quo diximus majore vi tormentorum
„dejiciendum, ac aliud e regione eju-
„snovis institutis aggeribus pari
„modo concutiendum, ut eo admoto terro-
„re pertinacia Caesareanorum vincere-
„tur, quae magno labore militum absq
„cunctatione perfecta fuere. Sed & idem
„commendans ubi periculum noscere
„novas opponebat munitiones, ac si qui
„ex hostibus murorum ruinas subire
„ausi essent, adcurrent Germanosq mili-
„tes, et Hungaros pariter cohortando,
„cum crebrioribus glandibus sclopeto-
„rum, tum ponderosis ingentibus saxis
„non sine nisu sociorum, ac certa hosti-
„um pernicie deturbari jubebat. Item
„multos doliolos, quae sulphure et pul-
„vere ac resina, et siccatis juniperi-
„num radicibus, igne celeriter concipi-
„endo referserat, devolvens extinguendis-
„que vestibus quibus flammae adhae-
„serant, occupatos pugnam deserere
compel

pag. 55.

„ Compellebat. Quo in opere dum incan-
„ tius versatur, alium Collega Solomis
„ et quondam e magistris tormentarium
„ dolium ~~[illegible]~~ sulphure plenum
„ tractat eo forte successu Corripitur,
„ et ejulatus miserabilem in modum
„ auribus, oculisq, et omnibus membris
„ semianimis in proximam domum infer-
„ tur.

„ Propugnatores profecto casu
„ perculsi, et quod totam fere noctem,
„ ac insequentem diem eliminandis
„ munimentis operam impendissent,
„ ac cum hostibus continenter pugnas-
„ sent, stationibus negligentius, quo-
„ cumque accidere solet custodiis
„ ad lassato Corpore se ceperant: quum
„ duo e Transilvanis gregarii mili-
„ tes Johannes Deghius, et Michael
„ Somogyius speculatum hostium mu-
„ nitiones, Castris egressi eas ama-
„ tis vacuas et summum in arce si-
„ lentium animadverterunt. Quo
„ ad Principem, et Bebecum delato,
mox iis jubentibus absq. tubis,
et tympaniis ocyssime procursum
est

" est, et per ruinas conscensis
" muris nemine eorum qui intus erant
" sentiente, in arcem penetratum. Ibi
" victor Transilvanus Caesi, Nermandio, et aliis ad unum omnibus, et uno
" tantum Petro Solionio, altero ex duobus praefecti, vivo conservato, arcem
" in potestatem redigit XIII die
" postquam oppugnare caepta esset."

Októbre 1605be Bocskainak adta fel magát, mellyet Bethlen Farkas e'képen írle a.)

" Eodem tempore arx quoque Kövári-
" ensis Bocskaiano se dedita, ea ra-
" tione quod cum milites Bocskaiani fratrem minorem natu Marci Vajdae comprehenderunt cum aliquot sibi adjunctis, inter quos aliqui cives etiam M. Banyenses, et Rivulensium erant, quos omnes simul ad Bocskaium deduxerunt, qui multum sollicitatus, propter eliberationem eorum, Kövariensibus praescripsit talem conditionem, quod nimirum darent se

dedo

---

a.) Wolf. Bethlen Historiae Transylvaniae Cib. 1793. T. VI. p. 207.

BCU Cluj / Central University Library

"duto operam, ut arx Kővárienzis
" in manus ejus devenire posset,
" actum non libertate solum cor
" captivas verum, et luculento dona
" tio remuneraturus esset. Quibus
" Rivulienses intellectis, dum in arce
" Kővárienzi superiori Centum et
" quinquaginta Hungari; in inferiori
" triginta duo germani praesidiarii
" jam antea impositi fuissent, cum
" Hungaris illis praesidiariis post
" longos tractatus eo tandem rem
" deduxerunt, ut triginta duobus
" illis Germanis comprehensis ar-
" cem in rationem Principis dedi-
" derunt" — Már halgassuk le mit mond
Kővárrol a' kammerdienertől vált
Erdélyi Ianitor Cserei Mihállya,
ki önnön vallomása szerint, "ki fogni
azt ami nem akart, mert arra capacitas
se sem volt", még is a' történet harai
dolgokat adja elő; azt írja:
" A mikor Rákóczi ostromolá vol
" te Kővárat, és Somlyót a kurutzok el
fog

A. M. Cserei vera Historiae Transilv.

„ foglalták, mellyért Rabuttin Gene„
„ ral Zilahjával együtt fel égette,
„ s ez vala utolsó veszedelme a' régi
„ várnak, azután pedig fel hányatott.

„ Ekkor igen fogott Csehi már Kővárra,
„ annyéra meg szorult vala, hogy három,
„ vagy négy óránál tovább nem tart„
„ hatták. De Rabuttin 2.000 lovas
„ némettel Szebenből ki indulván se„
„ gitségére ment, és az alatt való
„ Kuruczokból sokakat le vágatván,
„ a' Várat újra praesidiummal s
„ élelemmel is meg rakatta, Teleki
„ Mihályt, a) ki Kővári kapitány va-
„ la ottan hagyá; de a' feleségét,
„ gyermekeit, és a' Teleki háznak
„ minden kincseit s mások ottan tartását,
„ fel szabadította a' Kuruczoktól,
„ Sokával Erdélyre hoza haza, és Gör„
„ gényben kisértete, holott ha akkor
„ Rabuttin oda nem ment volna a' Vár
„ a' kezekbe esett volna a' Kurucrok„
„ nak, és Teleki Mihályt mind fe„
„ leségestől, mind gyermekestől meg
„ ölték volna; mert egy Kővári vitéz
Mihá...

a) Zernyestnél el esett Teleki Mihály fia — Rákoczi alatt kurucz vezér volt. l. Ant. Szirmay Not. hist. Com. Zempliniens. Bud. 1804. 8. pag 292

Mon
„ Mesfe Lászlo nevü Ember megir-
„ tsak vala, hogy Mihálly Kővárt
„ meg vehen Teleki Mihályt mindjárt
„ nyárs be vonatjá; mellyet Ömeg
„ megis cselekedett volna. Teleki
„ Mihály pedig azzal kötözné meg
„ mind a' Német Császárnak a' Teleki
„ házhoz meg mutatott sok rendbéli
„ kegyelmességet, mind Rabuttinnak
„ nagy jo akaratját, mert csak ha-
„ mar practicálni kezdé a' Commendan-
„ tire nélkül a' kuruczokkal, és vár-
„ béli német Præsidiummal, észre
„ kapcza' véve hogy a' Vár[illegible]
„ fel a' kuruczokk- fel is adák, és a Né-
„ met Commendanst arestalták- a Præ-
„ sidium kuruczságra álla- Teleki
„ Mihálynak a' Kővári Kapitány-
„ ságot adák, és Erdélybe küldék
„ Torotzkai Istvánnal együtt, hogy
„ Erdélybe rebelliot inditana, a'
„ mint hogy ugy is lőn."

Igy tehát meg mutatá' Cserei,
hogy a' Volt Kegyelmes gazdáját Teleki

BCU Cluj / Central University Library

60 ~~[illegible]~~

Fotelei Mihály fia Atyja nyomdokait követte, mert az elfővöl - kire hálá-darosságtól minden püspök ken-szállitja, hogy a' Németnek el adá az országot, melly sereit örömest rebellis alig értekelte a' Román Császártól, hogy a' hűség jutalmába nyert koppu tiszteletet (s' az ~~[illegible]~~ toldalékját) hordozza, még kérés, be'adraga pénzbe került, a leveget gyümölcstermő Válra's püspökségbe hogy maradéku használjat, (s' így a Válrai püspökről ~~[illegible]~~ a' tövéni p. fiscalitásról Erdélyben.)

A' öreges Szerés „zoppi oláh „papot Telekinek nevezi, ki bot-„val jött vala be Erdélybe, 's annyi-„sok wi'igaz harafiuiak öleibe üle „sollyan uraságot kap valamagának „mellyről álmodozni sem mert vala."

De melléleg említve, Román származásnak a' Telekii Ilia Fajtalom! nem dicsekedhetnek, követkerés képen nem számlálhatnak a nagy a.) oláh nemzet körébe. — A' Teleki

---

a.) Berghaus (geographie 1842. 8.) szerént 2'156,000 lakja Magyarországot Erdélyt. Bukovinát —

A' Székeli Familiák Származásáról,
és két Lovakról ki tudni kivan olvas-
hattya az ~~[illegible]~~ Toldalékjában.
Vár hajdan Erdélyb[illegible] —
A' Kővári Embereket
ellentá[illegible] szaba nevezetes
szenvedtek rabságot, mint Zólyomi
Dávid is, ki 18 esztendeig ülve, ott
is holt meg — 's mások — A' régi Za-
var teljes időkben, midőn Török Ta-
tár, sőt német rablot, 's sacco-
los közt árulók. Fel adok dultak
fel az országot, ritkán ürült a' fog
ház! ki abból 's ki tették, ha rendre
nézzük az akkori Törvény Czikkelyeket,
minden esztendőbe a' sok Notáztatás[illegible]
mutatja: — Íme az [illegible]
a' nevezetesebb embereket magába
foglaló: /: az esztendő szám, az ország
gyűlése ideje: /. —

Esztendő, ország gyűl.	Név nevezetesebb notártattaké	árulók ítéltetnek [illegible]	Fel oldoztatnak nota alól [illegible]
1575	Békési Gáspár, és minden társai " " "	1.	—
1595	Báthori István és a többek	19	—
1599	Báthori András, és István a Fem[illegible] Urak közzül	—	2.
160[illegible]	Bornyéczi Gábor, 's Boffo- Lános " " "	2	—
1605	Ugyan ezek " "	—	2.

BCU Cluj / Central University Library

62 56

Elővonduló ország gyűl.	ezen nevezetesebb notáztatások	Amnestiáltattak m.	Feloldoztattak m.
[illegible]	" " " " "	22.	11.
1610.	Kendi István és cs.	9	—
D[o].	" " " " "	—	1.
1612.	D[o]. " " " és minden Brassaiak "	140	—
1612. nov.	Bethlen Gábor " "	2.	—
1613.	Brassó absolváltatik "	—	—
D[o].	Bethlen Gábor " "	—	1.
1614.	" " " " "		
1615.	" " " " "	—	11.
1629.	" " " " "	—	1.
1630.	" " " " "	1.	—
1633.	" " " " "	—	1.
	és Zelevegyek "	11	—
1633.	Zólyomi Dávid " "	11	—
1660.	" " " " "	1	—
1662. 10. máj.	a f. Jelebi elléhályi Bánffy Dénes, s mások és minden társok	18.	1. —
D[o].	Kapi György az anyja testvére " " "	1.	—
1663.	Az 1662[be] notáztattak absolutio felvetéssel reversalis mellett		18.
1666. 11.	Kemény Simon kivételek az absolváltak közül " " "	1.	
		103.	31.

Esz. orsz. gyül.	évei nevezetesebb notaesattak	notar. szám mù	absolut. mù
		103	91.
Translat.	" " " "	1	—
1667.	" " " "		
	Dolyomi Dávid leírtan élve ongedelmet kér " "	—	1.
1674.	Bánffy Dénes " "	1	—
1678.	ismét absolut " "	—	1.
	" "	11	—
1679 ött.	" "	1	
1685.	Bartsai Mihály " "	1.	—
1686.	Teleki Imre javait Apafi Mihály fejedelem non obstante lond. 3ll. meg tarthattya, a' több társai ~~[illegible]~~ —		
" " "	Szeben 12 aug. a 5 " "	2	—
1696.	" " " "	—	3
	sa	120	36.
	kivonva a' fel oldoztattak	36	
	marad percipiunknek darab —	94.	—
	L. L. a nevezetesebb Emberek, a' kik gyelmet nem érdemlő nem számláltatnak. —		
	Jegyzés Itt csak azon articulusok hozatnak fel, mellyek az articulusok számából az Iro meríthetett		
	Ell.		

BCU Cluj / Central University Library

Áll ezen Vidék egy mező Város
ból, és 90 Faluból (1), de országos
vásár ezekbe kelletinél többször,
mert a köznép inkább ivás vé-
gett járja. Különösen Faluka
esik hat darab Szolgabíró,
és ha már ezek lemének Magyar
ország Csaba Forma hely vegyet
92 ezer; és több lakosokkal meg
élhetnének, de vagynak 17 ház-
ból álló Faluskák is.—
Ezek közt nevezetesebbek
Kapnyik (oppid.) a Guttin hegy
alatt, de nem szépen, egy részecske
[illegible] arany ezüst bánya
gyar ország [illegible] ezé [illegible] Első
[illegible] [illegible] Falut
meg Szállói Szászok valának.
mind országos vásárral — Tollhet

a.) Berkeszi Járásba — 13 Falu.
Vadiba — — — 15 — 1 m. v.
N. Somkútiba — — 13 —
Nyíresiba — — 17 —
N. Monyiba — — 15 —
Solymosiba — — 17
Sa. — 90 — 1 m. v.

Lásd Schemat. 1845.

BCU Cluj / Central University Library

89.65

S. M. Berkesz árvitei Jó, és
más Zsiros lakjáivaltfényeskedő
nevezetes ezen kívül híres, de nem
így az Jozsalapsairól, igen csalárd,
ka föld alatti tömlötzeiről, melybe
mint a hajóba tömve feküsznek rab
szolgák hering módra nyugosznak
a' rabok, télbe eleven fel gőzről
melegítve a, de nyárba igen jól van
állapotjok; egész kedvéért a'
vidéki Zsiros urak kapálgattat-
ják, eke után sétáltatnyák, vagy
szekér mellett sétének velek
promenádeire a' mezőről
lantrafsról el illamanak.

Nevezetes Berkesz meg Ševdor
ról, régi Kalvinista Templom
ról, ablakairól s az ecclesia
tört ablakairól, fő
mesterség Ref. oskolájáról, fő
mesters szőllőiről, sok nemesseiről,
és Zsidó vesszeje kotize s egy kis
emberéiről. —

Szolgálló
H. Lajos: a' lovassal ra
kott árimentem — fej köppen arat
kére

a, A' Tömlötz alsó föld
alatti fiókjában
a' fűtés fennül
történik, egy lapos
kövön, melly körül
a' rabok hellyet fog-
lalván, a' gyilkos 's
rabló atyafja a' ma-
rállban a' kisebb já-
ratlanabb bűnöst,
mert igen olcsón,
egyszer áraiknak
Az eledel fáraz
kenyér, ha pana-
szolnak hogy a' mi-
[illegible] kapnak
rossz büdöst, a' pa-
piros el [illegible]
a' panaszt: a' töm-
lötz rendelésében az
[illegible] dispositio-
ja rendelte büdös
edény, fen-gőz, pi-
pa, palinka fog-
jal jó eleget ád.
Csuda ha a' rabok
meg félelebben el
nem döglenek mi-
helest. Egy vas fű-
tőt a' kormány
1842ben n. 9412
8 ezüst ft ajánlásával, s ezen vágy 1845 ik évben 311 Ifjkéi
fran alatt fel vitetett, és az folyik máig is gaz fizetéssel pa-
piroson! Föld alatti része ezen tömlötznek Ketől, ebbe tar-
tatik rendszerint 15 rab. Sokszor el fog a' rabok fejénekben
rendeli eledel s nem abból is kapnak: sekresztet egy ...nem vagy
tövissében el bátó a' tömlötz Inspectora, a' Ifjkség a' [illegible] gálát
ra. —

szorított járhatatlan utczáinak, s a' Ref. Templomba a' lápos részéből halaszott Elephánt ajánlatos

Ó Holló szinte tisztára a' magyarságból áll. Körére bedomagába benyúló helység szekerész gazdaval.—

N. Somkut a' nemesség fészke, vét, új kortsmával dicsekedik, mellybe kártyázó, 's Casino alapul. Ezen helységbe, a' tisztek Wassingtonban jában esik meg a' híres nemesség Congressusa, 's tartanak Közgyűlé-set, mellyekben Confirmationalis pellen Gyenei tartatik. †

Hosszúfalva csekély helység sorba épített házaival. Halaszt lánd medre ki' árkolt utczára, és vizi borított részeivel. Egy oskolába a' falusi gyermekek, és eddig nak is ingyen tanulhatnak, de 90 Jászsiból el táncznak, alkalmatos gyermekek

---

Az nem az egynégyes érve.— ... fiúi a' fényfűző városba járnak ollykor apró ... bújt ... a' nemzeti galamboni ... nem állva ...

† Hát nem halaálás nemtan olly vesedilet, melly egyházi gyűlésben két harcz, a' kövecskezésben változtatni tudja? / példákat az újabb Egyházi könyvek adnak / 's előz hajó előtt hasznosításai a' törekvésre. Itt lévő ki mondja? Melly jó törvény elemi confirmans tag-jainak kedvező végzései. Igaz-nem, de az Ország szíve törvényei ellen, által hatal-mas tudja védel-mezni? 's a' melly publicus Gyűlésben fő Tisztje által kihirdetett, s tolvajnak állított tagjai Tabla Bíróság, mai nap hivatal viselésétől jutalmaztatja, 's azzal a' megbecsülését nevé-ki pöfféri el mossa!

67.

mékebből alig jár fel touz 12.
A' parasztság azt állítja, 's hiszi,
a' földes urnak bézs jelenteni,
ha ami, 's a borjút nem ád nem kén-
szeríthetni a' fel járásra: nyárba
azon kívül a' tiszti dézsmájával sza-
bás szerént ki kell küldeni mező-
sozás, 's borjú melle. – Innen a' tanu-
ság: a' gratis Oskolák, ha a' paraszt
semmit se fizet, semmit érőd. – Ha
fizet Oskola mesternek el is küldi gyer-
mekeit, azt hogy ingyen ne fizessen.
Éppen úgy még az ingyen gyógyítás.
A' tiszti nyavalya melly szolgálatság-
gal jár, némelly paraszt házakra
szállott; ezeket több esztendeig
a' földes úr ingyen orvosoltatta
fizetés nélkül, a' parasztok többi
nem ölték az orvossággal, – mióta
ők fizetnek a' patikai szert tisztul-
nak probatum est. –
Meg jegyzésre érdemes ezen
falu földes ura mániája! sokere-
zekbe került Deák, Görög classicus

sait oda ajándékozta a Kolozs-
vári Refor. Collegyumnak akkor
mikor efféle könyv ki ment a mo-
dából: Mattarum, et Tinearum esca!
elleg hatván, hogy egy néhány pél-
dányát el lopogatának a Collegy-
um könyv tárából meg örült, hogy
meg is találkozott Erdélyben a régi-
ségi írók, s nyelv egy két kedvellője!
újra második gyűjtemény hez
fogott, ki rakta, mutogatja, s min-
den utazótól ki hozzá verődik
tanácsot kér, mellyik Iffjakának
tegye, hogy ezt böcsülleg,
keresettebbek kaptatnának, mint
Kolozsvárt, ha többet is lopnák
a könyveket?

Mombo: c'est une folie de bon aloi!
Catholica parochia a széllben
csak egyetlen Hagymásban. Kálvini-
sta Praedicatorok pedig s. ell. Berke-
szen, Kolozsvárt, M. Láposon, Frendfe-
rén mind a Bornemissza familiából
vendelkeznek, és Hoppfaloai,
hol a Tinczeszt nem bolla hanem Jól-
des uradja. — Arep

BCU Cluj / Central University Library

A' nép nagyobb számmal ezen le-
dékben nem egyesült Görög vallású
volt; de miólta az adót ezel fel ro-
vásból, minden nem egyesült Falu-
ban a' Pópát mindenütt meg kiértték
az Aerariális 12 ft. fut szerezését,
mind a' Pápát, mind a' Jurot igen so-
kan fel vették, régi feltartatásolnak
le mondtak; de nem az egyéb Szüni-
tesot szolgálatait, p.o. hogy Böjt
utánni imapokon agyon esék mago-
kat - a' Szalonnát le nem mondhat-
ni; méltán, mert a' Kővári borfüle
olly derék, mint a' Máramarosi bak-
la polyáni Camerali kertben termett,
mellyből nem rég a' Camara a' szőlle
tőket ki vágatta - Borból, az Erdél-
lyi hat millio. abo bortol /: mint Spie-
ger hamizza!!!:/ mennyi esik Kővárra?
le sem hatni:? -

~~1761 [illegible]~~
~~[illegible] volt a' Dés [illegible]~~
~~[illegible] Szilágy [illegible]~~

[illegible] —

70 bm

Temploma 97 Papja, 99 kántor, és harangozója van most:

A Vidék kiterjedése

Fényes szerint — 18 61/1000 □ m. föld.
Galetti szerint az 17 82/.. ″ ″

Népessége:

Egy mező város, az 90 faluban —

Fényes szerint az	110,512.
Becker szerint	38,800
Báránd[?]i	44,600.

Ebből esik 1 □ m. földre

Fényes szerint	2,180
Becker ″	2,232
Báránd[?]i	2,394.

Már mellyik az igaz szám?

Az által Erdély, s főleg hazában a statistikai állapotokat homály borítja! Egy a finantialis terhekről egy Magyar[?] Nagyobiczky[?] szóll legalsóbb nyilvánához[?] ban. — Fényes a' tablarol számait 1839ről adja elé [illegible] s tanulós [illegible] értve. Báránd[?]

Tehát épen nem érte el a népességre nézve a virágzó állapotot, politicai axioma lévén, egy □ mföldre 9000 fő kell, de így is mind még szégyenelleni a viszonyokon az Egyházkerületi [illegible], hát ha még több lehet el. Belgium 7000 főt is meg [illegible]

az 1844. Pest. H.

b. Fényes Magyar ország állapotja statis. s geogr. tekintetben. Pest 1839. 5.k. fo. 121—

c, Kővári László Erdély Statisticajában (Kolozsv. 1847. 8.)

Kővár népessége 1846ban 49,450
1844ben [illegible] 43,286
1828ban [illegible] — 35,296

Ld. 71

Bárándi nem tudatik honnat ve-
szi; — Becker 1829 ről irott. —

Tegyük a' tő terjedését kerek szám-
ra 18 □ mföldre: Erdély egészsé né-
pessége 2'034,373 vére a, és ki-
terjedését 1134 □ mföldre; egy □
mföldre 1797 esne — a' Kővári 18 ra
csak 32,346 — E szerént a' Népesség
igen jobra van téve, vagy a' különb-
ség nagy. — Ha Fényes, 's Báránd szerént
a' népesség Erdély országában 2'079,000
1 □ mföldre katonaság nélkül 2164
tesznek. Ez 1836 ról Benigni 1832 ről
szolt. jó a' Magyarország. —

Ha illy pontosan volna meg szám-
lálva a' St. Dávid népe, a' próféta bün-
tetése sem igen sok volt b,

Catholicus tudja a' Vitéz fényes
szerént 1371. ✕ Görög egyesült 26,691.
1761 pappal D nem egyesült marad 10,100
jó számra 1761 ben vetve d, De

a, Benigni 1832 ről Transylv. 1833. 1 B. 262 lap.
b, III Sám. 24, 15. c.) 1844: van a' többi 70 ezer catholica
d, Báránd a' prot. egyházban 345 n 57.
számban egészsz Erdélyben az Erdélyi nem
egyesült Püspökségbe 897 Scolába
578,000 Lélek — Hajja történők! —

✕ Benko szerént
[Milkovia p 438.]
az 1761 ki esztendőbeli
egyben írás szerént
volt ő disunitusok-
nak 17,223 lélekre
3749 család nak
79 templomjok.
97 pap 99 kán-
torok harangozó-
jok most van! —

kívánom!
De hol találhatom meg a Fenyes
1350. Helvetiai vallású hiteli köve-
sőit? Zsidó hány van Fenyes se tudja;
minden effere bőven elég! — b

Meg kell jegyzeni, mint egy minden
harmadik esperesben Zsidó élődőre is
van! És azt teszi! Hpriség marcale,
le akarja a Művelődből űzni. Nagy
hevenyjéle őpre ivatnak a Zsidók,
de szabállásos lépp! mint a harmad
napi hideg lelés olykor, s rendszeresen
meg szűnik, s lépen nagy tendene g.
nem lehet mondani, mint a Főbiónál
olykor történt, minden ország hazá-
vállaja nélkül. Művelődtől egy Nagy
Somkuton — — — tartatott
elő gyülésen a Bányai k. kamara
részéről perçs pénze után birtokos
a Művelőben is ... tetetett.
Igen bőzzel talnak Bánya Váro-
sához nem szabad le kell kergetni!
Tartsa a Magyar Törvény A; ellenére
kathmári

A, 38. 1791! kir. m. főtörvényére Bánya Váro-
sol a Zsidók lakása tiltatva, lásd Intim.
25 Jul. 1829. s másolat. de egy alkotmá-
nyos lakhatnak eg 1840. a. 5. Demai
Kalman király alatt a polgári telket
meg szerezhetése lag szélesebb ...
be hasznaltatom alvalot 1. D. 82 C 75. 51.

b Lehet Erdélyben 3000,
nyilván a 15 század ...
be járni az
országba, és ...
által az ...
Kővári ... lajstroma
az 1840-i esperesi
tábellák
szerint:

N. Somk. járásb.	
Zsidó család	17
Berkeszb. —	38
Bunyiab. —	3
Nyercsb.	19
Sollymosb.	12
Vadib. —	26
Sa	115.

67. 73

Szathmai Vgyében, éppen olly könnyen lehet a' Bánya Városokhoz meg telepedett Zsidó pakáló látni. Erdélybe pedig csak a' Fiscus rendelését parantsolják a' Zsidóktól hogy a' Bánya Városoktól két ó mföldnyire el-üzettessenek (Ftlg. d. 23. Juni 1823. N. 5680.) - A' Fel-Kormányszéki Rendeletet pedig, a'mint a' felleu teljes Ollaréali, a' kötelebbről több versenzéseket kimondották - nem törvényesek, ez igaz is, ha Törvényen nem épültek; csak abból el Vogathatok mikor settnik a' be vett mód szerint a' Universitas a' maga határozatánál meg marad, akár mint újítna a' Gubernium! De a' ki tergeré's helyet miért nem tergesek inkább Fejérvárra, mellyet a' törvény nekik A, dalás nak rendelt, hol mint a' Fejérde Drum Zsellasja a' Carhol az Püspöki zadásit, nemet, a zadási kapomnia - így egy zalaszt gyűjtvén kávé férceink tünteszkesne.—

Tagadni nem lehet, hogy az Örmény Testamentalis valamennyi ne-ssen Örmény a' közönségnek nagy hasznára, van, nevezetesen a' vidékekben:

1.° Köz épületekre Szilvából fő-ha se tudja a' hegyi nép kinek? hol ha se tudja a' hegyi nép kinek? ha Zsido adja el Szilva termését? ha Zsido adja el Szilva termését és ezzel versebő kereskedő előre

A, Apr. Const. 5. Art. 32. Apafiról erről Levelek van, melly költe 11.° Jul. 1680. Fejérváro

6

74 68.

jo elöre az egijpt termését meg
nem vemét fele áron, harmadáron.
De csak pénz az a'mit elöre o' el-
bzolment 'a parasz gandat a'
szepseg, kevés undokságáról —
Írva van — a' paraszt a'maga törvéi
meg csordulván üszyá éppa, meg
el fog — akkor ház népestől minden-
kor szepeg s'ővel jár! —

2.º Mivel tapasztala 's persna
a' Köznépnek, melly harisnyáit és
kék nadrágosokra oszratik fel-
öltözetlenül pálinkás kellemyel
de szegény. de pénze nincs! a' Ko,
de mindenkor ad gabonáért, ha tse-
kélly áron, majd semmiért is:
nézd meg a' Kőváci vízeki malmo-
kat, hány szekérrel látta ott ültö?
kárán népi gabonáját őrölni,
férj' asszony gyermek marha,
férj'! Gondold fel károán hu-
ja nincs. Gondolj fel károán hu-
orolja várasra járhatatlan
uton el adni? jobb ha egy ennyi
idokor meg. Oszrálunk éhséges
is ír.! —

3.º —

BCU Cluj / Central University Library

3° Nem csak gabonáért ád a'
jó Israelita csálédinknak pénzt, has,
vásznyt, marhaságot, sőt még
a' [illegible] appongyok kereskedést
vasat, [illegible] fegyvert, mintn
[illegible] kelhetőére. Így nagy
[illegible] a' pénz tőkelatára
jó tetemony a' [illegible] pénz erő, tehát
[illegible] kereskedés nagy
pénz, és a' [illegible] kereskedés nagy
tobbe teszi a' gazdákat, következt
vizsgálatos, ha soha egy tolvaj
vagy [illegible] nem talál, de a' vizsgá-
lat [illegible] tesül hasz.—

4° Ha pénzünk a' kötelességnek
tehát a' Zsidók, habár mi olyan
[illegible] [illegible] a' gabo-
nát [illegible] — mert a' [illegible] nem
[illegible] majd hagyjuk a'
[illegible] az elvesztegetett gabona
[illegible] olly drágán
helyett [illegible] ők ezt
[illegible], midőn meg [illegible]
[illegible] mindenben kapnak, most

5° A' Zsidónak bőven levén
gabonája a' [illegible] folyvást,
ha [illegible] olyan
[illegible]

Spanafolnak, a' Sütölovol
ingyságból, mert kortsomájokon
a' Zsidók most itatnak hét. A'
Ch. Grünn kocharos rendelése a,
a' Marchaliosti; kemenyen tilttjátok
olytén az spálinka fözést gabo-
nabol, spálintás gabonáért ne
mérhessenek, és ——— főznek

6.° Ezt mutatja kereskedése
olé' mozsdijak, a' Mesterségeknek
spálinkáért fél pénzek minden-
benne Dorsai- töttenek. elő hozott
étkenek ével vén öltve- fohene,
hívatja a' Zsidó; a tso Jalamen-
emeck az áva ez! addot- el jár
minden vásárt, el dijá, el bötte
pénzt haza ha potolná és fokhesif
Ez mutatja milyen tehetséggel
vartja előtt járosját. – De mi,
jeu folgáltatra termén! 7.° Hel.

a, Van elég!
a' több Lia. DGb. 10 Jan. 811. n. 1175.
sitalmassa a gabonából a' fözése.

BCU Cluj / Central University Library

7.° Holvan jobb hazon bérlő, mint a Zsidó? malom, korcsma, mészár„szék mind az övé. az udvari Ispánok is hasznos az arenda haszonbér, beveltes fordul az arany és ulyheb.– Ebben egész jószágot vesznek bérbe kiszabott előre arendáért, és ád a kezébe utra, a hányszor kér által adomos? persent a jobbág igaz! de az udvari személlen jó garda, ha a gazdaság egyenesen fizet.–

8.° Ha vamé még a nyul bőrt?

9.° Az Izraëlitáinak igen szép hajsza megy jót a földön: döbbel, és orba karos gyűrűvel nem jármaik is, mint az ó Testamen„tom bököka) de legszebb kedvesség„jeikat képiseinek.–

vidéki
Ellenben ezeket nem tekintve városoknak a törzsöknek és Ábrahám eredeti jövét fognál a városokba tolo Zsidó szegények vannak, s talám hogy életenek el ne üldöztessenek, s féltsen állanak lopp mind feletti régi famíliák találhassak.–

Igaz

a) Ezech. 24: 40 meg szened szemöldet, és fel ékesíted magadat. Esai. 3: 22 az orron függő ékességek. ʃ. Comar. Cs. J. forditasa szerint.

úgy nem akarja ... mind ... a ... ...

Igaz idő' többe némelly részibe a' törvé-
nek a' Zsidók jelenlétre [illegible];
nyilván holmi ~~[illegible]~~ tsinjoleit-
de azt mondják ő hamis lelkűek
olly hitelen egybe nem gyüjthetnek
a' szerdaszítól, annyi rólok, jussuk
fog/: azt állitják a' genosotisztánt
szerént" az nagyon szindus és nem fognak
több kihirdettetni. a)

De mért is ne ülnének békével a'
szivekben? világszerte az Aristocratie
lassanként elenyészik, minden rosszas
prerogativáival – támad helyében
a' pénz aristocratia – hová pedig
nézésünkkel ugyan nem jöhetni
az Erdélyi urakkat. – A minden hatal-
mas hitelezője, a' Zsidó Báró, egy
fénye őre az el alja sodora, de ennyi
Kapálandókra: minden országokba jö-
szágolás, Jenye s palotákat vásárolnak
egybe, sokkinek és jó ez hogy el
tergene! így hajdon M. országba meg
nagyobb tekintetűek azoknak Sidt-
Tehát Zsidó Cámorali, jesz fölkemz Judeus)
per jószággal birt b.) – Ismét

a) Tudva van, hogy effélenek el kerü-
lésére a' Városban a' tekintes Úrtól,
a' szolgabirájoknak gratis, fertsit
hiszálnak.

b.) Schwartner Statist. I. p. 147.

BCU Cluj / Central University Library

's már Zsidók is regensek ki adomány nélkül a) IV. Béla király
nekik Zsidónak adta volt a' Tárnok' jószág' után
Komárom várát. 79.

's miért ne revisitalhatna tehát
's ott berkeszten mindenféle Zsidó
's már (kereskedő) (uzsorás) bélesjéségbe egy-
gyült? Magyar ország pénzt a'
Zsidókat b), most meg telepíthe-
tik mesterséget űzhet, 's polgári
telket vehet, majd még állás
pompokba is válhatnak, mert
tudva vagyon, hogy pénzen a' kortes-
ket ... lehetnének végre theso-
urarius tuk. ...-grófok.
Ismerjük tehát Erdélyben ellen-
ségünket is, ne kérjük más ...
vak ország által protestant ... c)
Zsidók után ... ...
jön a' Czigány. ... tud, és
malaczot lop, fuvarat dolgozik, ...
medve tánczt hegedűs ... ..
...s pénzét a' tömlöczből meg
... a' rabok ... csak ...
bellából késöbbre + ... vala
mint a' meg halálozottak ... olva

+ tűnetel

XX XIXXI VIIIXX
X XL XXXIIIXXXIIIXXX

a) lásd Fejér Cod. Diplom
IV. 3 p. 144
b) a 29. 1840
c) 46. 1741. 26. 1791

BCU Cluj / Central University Library

Van Czigány a' percepor Tábellája szerént 1844 ben 88 család, de jóval is mennek.

obra nézz/ mikor mondom tűz és tolvajoknak kergetés van, mindenkor el fogat- nak a' Szilágy felőlle nagy erdők- ben egy két libás lopok sunfa doulousz!

Keresketés végett magy telepe- dett a' Vidékben egy néhány czanfagu ármany fa- lusi vásárolva járók ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

A' mint Tényeibol olvashatni az a'

~~[illegible]~~ Bausagi oláhság nem szolt térítván oláhul. A' Hóvánisolmag- lehet jegyezni, hogy sok et Járant Magyar szót Lavar beszédében; de azomba Erdélyi szók és peráit akiket minden spectabilis Móltó- ságos vala, nagyon modosan minden Tiszegei Márjátátza, s kéz csokolással tiszteli szeket la- kházokat, s talám Ő kjeiket is már távolról süvegli a Magyart nem ke- vésbe gyülölli, mint a' Sláv!

Az Oláh küljéje díszé le iránt és olvashatja kinek tetszése van a' Vidékbe is ahgyenyi nemtő szó- lán ~~[illegible]~~ lárhatni szépet de a' mellett a' Hármsztaba nem járatlanok, fateákal

pébol erre szürőszeieket vesznek.
füvekből is tudnak késziteni, mert
a' Füveszetbe igen járatosok Dur-
lingolat fesznek; tudják Plinius
pavam pereit „abortivos esse malvae" a,
éppen olly jól mint hajdan b, a' Ro-
mai Dámák - Tehát által a' vén bábák
„abortioni speculum dant" c, mint
azok szokták volt. Használják
erre a' fekete országi szaraszt me-
nyecskék előtti kedves Ruta a
gyökét decoctumát /: Ruta graveo-
lens L:/ tudják erre használni
a' kerti Czipruss fát /: Juniperus
sabina L:/ és más [illegible] füvele-
leket is - Ugyan külső képp a' fekete
üröm gyökerét /: Artemisia vulgaris /:
azt illő helyt introducalvan addig
izgatják a' terhes asszony azon re-
szét, mellyet a' Bölcs király d, <u>ázol</u>

---

a, Hist. nat. XXII. 21. V. 6. l.a.t.
b, ellenet. Tolis bizonyitja, Jam quae
in ipsis visceribus medicamentis
operis originem fetum hominis ex-
tinguunt. ellennyire haladott az olta
a mesterség Bordiz, hová, s ma nagy
virágzásban vagyon. —
c, Gell. noct. Attic. III 16. etc —
d, Példa beszéd XXX 15-16. —

azok közt említ, mellyek egy kön-
nyen ki nem elégítheték - meg le ap-
ja éretlen gyümölcseit! Es ámen
van, hogy a' Hóváti apponyok nem
olvasták Tertullianust, „homo est, qui
est futurus" (in Apolog. C. IX.)

Élnek az oláhok ostoba mó-
dra készült mamaligával, kuku-
ricza kenyérrel, s általban krumpli-
val. - Ezt lapanként Rescriptum ked-
dik, minek utána a' nagy éhség
után a' k. Gubern rendelésére az Ispán-
lunként között külön tanyaszerve-
zés parancsoltatott. Volt Gróf az,
ki ezre alkalmából esztendőnként
földeket szakasztott, bevetették a' lapát,
ki kapállá el kerültette, ezre ki tonnát,
ahol terme az polgár gondos-
lá el a' vetteket, s olcsón inkább perce-
get venni a' köznép, lévén melly
szépen híret némelly polgár és v-
serény, a' közmunkával tanyázásra.

Az Krumpli Decretumok: 1795 n. 2291.
1805. n. 2879. s n. 3047. 1807. n. 2015
1815. n. 2891. 1813. n. 5047. Tehát
nem lehet állítani, hogy krumpli
nincs az országban. —

72 83

Arra is meg tanit Gönye e, hogy tengerni kürt mágtsijét is a' ftoák az oláhság, itt leg alább a' fegyenesebb olasobb hava ke tejét. Ezekből ítél; ~~a~~ Igen van, hogy szép nyárba bőven, ~~[illegible]~~ ~~hust~~ szolonás hugtenni már belőlvagság! De mind ennyépre be az ezrendőnek, minden nap haggbe már rág autatan! Inmen ki gőzölgések hasonlít a' Hottentotéhoz, ahez járul a' ipálinka Maga. Ezert a nagy népes Böjt-gyülés el hívált böjtöbe pen eppen ~~[illegible]~~ Rac Coligne pagnak! —

Öltözetjek mai napiglan is hasonlít a' Trajáni oszlopán Roma', ba látható Dákusokéhoz, elvidéki szegénység kedvez gubája minden ropp bűzt, mi adnam magában ~~[illegible]~~ szivo ragadnyavalya, sőt pesis terjeszésre, és marhalag el-hordására igen alkalmatos, olykor akkor apró lisi ~~[illegible]~~, bogarakkal ~~[illegible]~~ meg népesítve.

Ott Erdélyi juhász gondatlanola, fokete süveg, bödmöny, rita vágot Kövároon! Meg a' harisnya és ezrendfernit, a' mint a' Marchalyokon a' Jobimtorok eztemes Aeutolon nem egyen tottön láthatni. — Folitatnaba Acteloller

a) midőn mindig eresztetik, mint füstje a' Claudius Császár Edictumára a) hanem jol latva, gyakran fohászkodik.

a) Dicitur meditatus edictum, quo veniam daret flatum crepitumque ventris in convivio emittendi. Sueton. Claud. XXXII.

a) postica parte profudit. (Lucil. ap. Non.)

+ Nem-is ember.—

fetelőket is mutat – a) Lábokon
bocskör, ezeken kivül az elneve-
zett bocskoros nemes Ember. — helyesebben +
Meg kell tehát vallani, egy törvény
sem tartatik meg Hazánkon olly
pontosan, mint a' régi' ápróla-
tékos Edict. XLVII. profitemuhat
ne viseljen a' köznép b), melly még
1714be a. III. meg ujjittatott. Csak
a' honoratiorok közzül a' tiszte-
ségesebbek mutatnak Országoláskor
kéknadragot.! Látni hogy e-
zek születtek tagjai a' Vedegy-
letnek c) külföldi selymes, bár-
sonyt nem vesznek. Burgonyája
a' köznépnek nagy.! Szereti papjai, ha tsekéllyen füreti is, hol
elő találja mozsdatlan tereit
nagy tépreletettel nyalja; szereti tem-
plomát, mikor tömjént érez, feltat-
ja száját, hogy annál több fent
füstölőt nyelhessen. Templomba
deitől el foglalt atta s helyét
világ

---

b) l. a. 12. 1665. 1ᵒ May. & 8. 1663. 16ᵒ Febr.
c) ezt egybe nem kell zavarni a' Vedel-
egyletttel, ez régen virágzik a' viték
be minden Kossuth nélkül!! —

világosi sem engedné általmá-
nak, sokszor ötöttel vídi - Igy a
székelyek is hajdon nagyon irigyat-
tak, hogy Templomjaikban az álla-
sokat más ólne foglalja, főt
ősztoro, az esere dovolobban is
azokról emlitést tettek a) Így
nemes parasztok előtt ülő álló
jussát meg kívánja.

Böjtje keménj - görög szertar-
tás szerint, az meg fogni, fojjád
be Tziróziná leg nagyobb vétkétaták-
ja: ámon ha böjtbe Magyar hussal
kínálja azt félelm, nem enneké
nya, hogy inkább egyenes Böjtölesse,
gét bővön meg olajozta, alma eszet-
jé nem sercepet játszik - és katho-
likus böjtömet betegségben dispensaltat-
ja magát Papja által, de az oláh
az hitu, nints a Papnak feloldo-
zo ereje azalatt, mint az Isten [illegible]
Ország

a) Hallói Ferencz Históriai
értekezése a székely nem-
zetről Erag 201.

parantsolt, a' böjtöt pedig egye-
nesen az Isten rendelte. Igaz!
ha a' rendeletés igaz. – 's vagy hatal-
mat tulajdonit Szűzről jövő Kap-
tának az ördög űzésben, – beteg-
re ez által Szent könyvből olvas-
tat, mentől többet gyüjthet ol-
vasni, annál jobb, Szüzet olvasnak,
közbe közbe pálinkát isznak,
ah mint isznak! – Söt marha
dögbe is hasznos beteg marhá-
ra olvasni – Irö tulajdon látta
bellyen látta a' Papot Kéjfra
BCU Cluj Central University Library
a' mezön le tele-
nkába olvasni
pedetti forda' kört. –
Mégen az oláh Papa pradurá-
nál, mindenféle ördögöt kiféle
járást; – Dörgést mennykö hullást,
jeget untig félve zúgott harangal
űz, Szárazságba le hord harang-
jai, fel forditva a' patak félire
be ana – esni fog!
Él a pap tehenének teje Szörcs
ágyé! Boszorkány dolga! ritka
helység, mellybe egy két ormány
boszorkány ne lenne! Ede

De miért is ne hinné a' tudatlan asszony boszorkányt, babonát, mikor Apafi Mihályné Fejedelem asszonytol tudatik a), hogy a' legyektől féle, minden légybe boszorkányt képzele; volt a' légyező dolgot b), eſſár pedig az oláhné most is miveltebb mint hajdan a' Fejedelem asszony lehetett. —

De jobban mint a' Fejedelem asszony a' légyre sea' ismeri a' bosorkányra, veres a' szeme ripacs, haraz szemben görbe, hát gerincseje végén mutat egy kis farkintzát nyilván a' haraz egy szobban az szemen le állás / Orvosolhatatlan jól! Nincs 30 esztendeje, hogy a' Falus bíró Hosszufalván, az akkor hotgális nagy tudományu Mihó rendelésére pap asszony boszorkányt keres irás— esküjével sorba kerülte járni a' házakat, minden vén bábavisit

---

a), Bod Péter in Symbanta Continuato Wagner p. 15.

b), Az ország Rendjei is felejtették meg a' boszorkányokat, ördögöt, büvösöt, a mint illet art. 16. 1613. Clauz a. 2. ü. 1619. may. a. 14. Clauz. 1615 —

vizsitatióra, ha találhatna azon
említett appendixre, midőn egy tempe
ser Szepsiónalis Papnén alavná
el követni, nagy Száiúbozásaira,
a' Földes úr el felejtette a' Fai-
ba kereső Commissiót. — Ha meg
hal a' Boszorkány kiértetül hábor-
gattya a' házas-társat számatlé mi-
nek előtte a' ház földre hamo kente-
tik, reggelre ha valami tyúk láb
nyom láttatik — Boszorkány járása.
Akkor a' halottat ki ássák, hasuin
fekve nyelt, és a' hányás Criterium
mutatkozik, átvárallal le felé for-
dítva temetik el, többé ki nem jár-
hat a' sírból. —

BCU Cluj / Central University Library

Ennek 20 esztendeje, hogy ez, meg
pedig Sikéro hírével történt, meg-
nek láttak, de való! A' helység neve
tudatik, de el kell hallgatni; most
azon időben az Oláh pap alig tudott
olvasni; most már románul hatni, öt
ven esztendő multva, ide is el érkezik ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ a' Balázsfalvi mivoltos
ság a babonaság kiölni. — Nagy

Nagy bé folyása van a' Valla-
sosságnak mindenkor az erköltsi-
ségre. Ha a' köz ember is is, mint az
Olasz kiváltt a' gyonás utánni fel
oldoztatást arra használja hogy újra
lopni vagy pedig ha valami tilalmast
akar el követni előre, mint mai
meg tette, meg gyonja, s'azután
tegye meg.
Könnyen által láthatni milyen ve-
szedelmes szül a' fülre magyarázott
gyonási kötelesség - Tudatok mi
modon lehet Angliában pénzen min-
deukor tanut keresni kirallando
etlibri kell be bizonyitani: - Ezen ki-
dőlbe is tapasztalható, hogy az
igen sokszor ismételt hit letétel,
től nem lehet gondolni, mint a' pa-
linkás is hamissan hitelni vándo-
lyan is ki nem mér! Ilyenek fiei
a' jó tanut, pénzen kívánó s. Tőr, vagy
öt pénz s meg jásy set hitetven
ha meg gyonik Pappja absolválja. Ki-
lya baja. Mit tesz! hiheső - Pappja ha
elég tanult volna, 's ismerne az alkot-
de jezsuiták meghedusítk pedig olv
gondi

90 211.

gendi intentionem mondhassa; csak
„meg teheti, ha jo eréből vészerűt, va-
„lami dio érését ered el éresére – mint
„pedig felebarattyának polgári ke-
„resztyéni kötelessége. –" Innen jöhet hogy
Követ indítván, mint az igen ügyes ügyészek tud-
ják – mindenre lehet jó elterést ta-
nálni – ezt író levél tárában hely-
heztetett egy kérelem levél e – ki nő
meg ajtlettetéit bűnyos perét tárgy-
ra nézi, több versen tanuskodik,
mindenkor igen jól, pohata tör mellett.
Idő vártatva kérelmes nyújt be,
melynek helyben rövidre „Uram, már
„több versen kiraltam révedre igen
„jól, s hasznos. Szénire volna szük-
„ségem adj tehát – – – Jutóhat,
„s kötelezem magamat, hogy amelly
„tanuja is, alátmilyen tükkség van
„rá, jó, s hasznos tanuságot teszek
„rövedre"

Ez Angliába is meg járna!!
Nem igen hallatik mind e mellett,
mellet, hogy hamissan hit le tévő
büntetődnek – Ide tehát hogy a'
Tabulari Instructio 89 § 3. 11a
mellett –

BCU Cluj / Central University Library

85. 91

mellett nem áll a régi Romai Tör-
vény (a XII tabul.)

QUI. FALSUM. TESTIMONIUM.
DIXISSET. SAXO. TARPEIO.
DEJICITOR. a.)

és hogy a' Kövári nem a' Tarpeja
Sziklája! hány harisnyát, s fol-
szos kék nadrágot nem látnánk
le, a' Láposba, keresztbutás vetni!

Efféle erkölcsi Jenek Ispán
jól nevelt statusok által jobban s
jól nevelt Lelki pásztorok által or-
vosolhatnák - okosan jól
el rendelt oskolai neveléssel

Láttuk a' Vidék népe cultu-
rájá' potoczát. –

Az egész népség pedig áll
emberek és marhákból, az utol-
sok számosabbak –

Az elsők el oszlatnak: Urakra
s Szegényekre.. Urak mind azok kik
magok

a.) Qui falsum Testimonium
dixerit de saxo Tarpejo preci-
pitaretur. –

BCU Cluj / Central University Library

magok felett más urakat elnemis-
mérnek, ki véve apró vitéli Despo-
taiv bábat s: Mihráter s a t. Ezekre
a Köz nep hatalmasabbnak nem ismé
a Gubernatort, mert ez kormány ez,
arról fogják üpróbolet. — a)
Az Urak természetesen nemesek,
az leg alább kik ezért tartják magá-
kat, és Nemes Embernek mondatnak,
de pénz, életnél a mérsa Contri-
buens jobbak közé csupszakjuk
a Zsófiról írt Jegyzetet :)

Az Uraknak

d.) Vagy lellene adozni birtok után
a nagy Kossuth per felette hopfo
veres ezüstöt fel vállalója telje
határozása pénzt, vagy leg alább
bő beszédi Szechényi garasos ajá-
zatai; de nem adnak semmit, nem is
fizetnek adózni, azt mondják eléggé
meg rovatnak indirecte Sóba vegyek,
kat a Felség által. — De majd meg
tanulják, ha a Magyar model idelenül
t. i. az ado ingyen fel vállalását, ~~[illegible]~~

a) ezt is felölle dicsekednek a köz nép,
a nagyobb Ispánok le erekedő ésszel! a czenzá-
ni Ispa ki ojtogatja Járásában parancsolatjait,
kormány bűneit éjjel s nem szolgáltatnak; vam
olyan, ki midőn ki még Járásában, s ül kormányozni,
dohányozni, midőn érzi tellyesítve van é a parancsolat?
ez ki pénzen fen tartja az ispánok közé a fügést, s jo rendet! —

A hadi nállunk is 87 93

to oz hu sz pengővel olyan [illegible] áll a' domesticából száz annyit tud[illegible] hatászni. A nem adózók pedig bol- dogok meg a' Robotis sem áll ulás- ló perent [illegible] D VII a III. „nobiles „sine rusticis parum valent"

l. a Kovar Vidékéről is Erdélyi Irat.

B, Vagy adoznak szász adorol írt fejéret csakaltal nem látha- to miért találtatik feje többre az adónál nemenet (4 pf.) mint a paraszte. Valamint azt sem lehet meg fogni miért fi- zessen a' Jobbágy szász olyan a' [illegible] Job- bágytol származik, [illegible] ság után) keresettebbet (2 pf.) mint más paraszt (3 pf.) kolon a' főbeggen Ellagnásé, [illegible] paraszté csak egyet [illegible] [illegible] l. semmit.

Igy furtsa hogy Vára si birtok után mint Cirelgánsé Ellagnási fűt miért találják sokkal többre mint az Ordinárék?

Ez Egy ház helyi [illegible] nemes- ség mellett adóznak Kővár [illegible] [illegible]

az nyelvmarasztók, vagy írók.
szer. régi jó eredeti Magyar szómel-
lyet az ujj Magyar nyelvű kezdők
fel tartoztatják [illegible] paranettra konok.
Azt hogy tudományos Horváth István a.)
[illegible] munkájában meg leler
tanulni hogy a' régi Romaiaktól szer-
dolgait [illegible] Quinti szer, Olvira
szer [illegible], elhárítja hogy olt
[illegible] hogy némelyek szer [illegible]
ly. szerenek, grammaticat magyarázták,
[illegible] Romaiak [illegible] szép szert,
szokhatnak hogy az a görög modra
használni. S: de ez nehezen hogy a' Ma-
gyar a' Romaiaktól tanulta volna szá-
gyás [illegible] mert csak ke-
sőbbre [illegible] dolt meg az ország
szerzetét tulajdon nyelven az a' [illegible] szer-
ban élt.
Ha nem is [illegible] minden szer [illegible] tisztelhet.
hozony

a.) Horváth István [illegible]
Tesit 844–8.
b.) S. Pete ungrorum [illegible] et coronae
[illegible] cadum [illegible] [illegible]
Horát III 14–17

Közönséges vélekedés, hogy az Egyházhellyi Ne-
messég az 1714.^dik^ Esztendő 7. Czikkely erejénél
fogva, került adó alá. Ennen folam, és különö-
sen 7. Czikkely hatalmassága, és az adó törvény-
telensége ellen, az vetik: hogy ezen 7. Cz. csak
időig miolta vetetett a Nemesség nyakába az a-
dót, az előtt pedig, mind a valódi Nemesség is
a' Kontolamitor fizette a török adót. De
az Egyházhellyi nem volt ujjság, ha 1714.^ben^
ujj és pótolandó rovatal; mert nem csak a'
Török ki állyításán, de már Ulászló ideje
alatt egyébre is adozott. Az Országnak Tö-
rökjétől lett el válása után pedig, mindenkor
fizette fejenként adót, a' mint az egész
ki vásárlott földet majd minden esztendőben
ujjitott királyi adók kiványták. Ennen
nevezett adó Articularis adónak: a'
nemes birtokos adomány az Ország fenségére,
dicsőségére hajdan pa-
rasztjától több jövedelmet tart, és adórés fel
fedi, és azt ki adja. Az Egyházhellyi Nemes
tened parasztja nem volt, személyesen köteles-
tetett az adót fizetni. Törvényesen vezette
k az adó. Ezért a' parasztot az adó nem
földes ter ~~fizeti~~ fedi, hanem a' Perceptor.
A' Nemesitől is el, mely adó fizetése az Egyház-
hellyi Nemes fejéről ujjabb Törvény által le
nem vétetett. Hogy pedig ennek adója köze-
nyes világosan meg mutatta az Ura, a' kö-
varol és életvitelében, az adórol és fize-
tésben, az az 1714.^ik^ esztendő Articulus is bővebben foll.
Adót fizetvén a' birtokos Nemes is parasztja
által indirecte, így jövedelme egy részét hoj-
dan adóban adván, mert föld, ember főre
bóra akkor tulajdona volt; millyen igazságtalan-
ság hogy az alsóbb birtokos most nem fizet?
ez

és minden kerekét a Statusnak? nagy szorgalom-
mal és fáradhatatlanul meg mutassák
azt a kicsinyke allodiumok miatt. És, miért
ne fizessen az Egyházi kelyi adót? a midőn
a valódi Nemes, és Tudja bőr nemcsak birto-
kos, mint a kisebb paraszt adó alá fog
kerülni, ne fokára? és sok alig várja!
Fizessen mindenki; ne hánja semmi Em-
bere is nemesesen az ősi Nemesek, hogy
ingyen él: koldusan lehet, csak ne önkény-
tesen rója meg, a rovatal legyen egyenlő. bi-
zonyosan vagyonban mért, igen mértékkel
tol, is vagyonban mért, igen mérték bel-
keresült. Az adó lodója kulcsát tevőbül
ki ne adja, tied haza mindenkor, ne is az
országi valódi szüksége, ne legyen az, egy, vagy
másfél, és az fenntart birok hajadonok
személy formális szükség, különösen pén-
zes, ha lop alapja fel! Igy nem
egyenes, mint sok
foggy lódajás üresség lesz, nemzet-
állapotának adományozás!!
Csupa felkenni vitéz nyereséggel kiabálni: adó-
zunk, adózunk! nem tudni mire, annak
hasonló fordításai sem előre nem tartani,
jól el nem rendelni; üzlő tolvaj kézből
nem is félni; adózni, s azt a paraszt-
ságon nem könnyíteni: mint példája a
ditalai költség fizetése egész Országon Nrég
álat, amnyi költség, mint feneketlen
zsákot. beömleni tölteni.
Az Egyházi Nrég adózására, visszatérve:
ha ez adót fizet, de él egy nagy pótlongo-
tézeket, mely a fenn álló törvényekkel ellen-
az adózó nem illeti, csak valódi Nemesi;
kor fogékonysághoz meg jelenik, vezérl, vilapsz.
Az adományozás o. armalisok is kitűnőbben is
nem adózó szintén:/ nemesről kiírni se lehet,
ha

94

nemesi jog, és büvülséggel él, hazánk bőrvényének leltából eredő, gyakorlás által megerősített, azon előfizetési, csak az választhatni a ki választatik is, ollyan, a kinek nincs, nek lesz, v. annaleira, csak ki vezeti a paraszt sorából (: exemtionalistu:) ki dolvány feosztására nem választhatnák hivatalra nem … parasztot, mint gyakorol csupán kisebb illető választási jogot, mi dolga van, mit … a köz gyűlésben? miért határoz javaslata … a valódi …, a birtokosokban illető … … felett? … ha birtoka nincs? és tulajdona. Az … illyenekről közelebbről … kik választ, … … … … …, … … … … … …, … … … a … … … … … … … ; kinek személye … … … … nemes gyűlésekre jár ~~… … … …~~ … … …, … … … … …, … … … … …. Reg. N. … … … … … … … … 1832 … … … … … … … … … N. 1672. … … … … … … … 1833. Az … … … … honoratiorokról, … … …, … … …, … … … … … … … … nem … … … … … … … … … … … … … egy …! …

részesülhetne, akkor bizonyosan magának
hatalmat nem választaná, és hogy erre ó-
eleinképpen magát, mint a' norvégi
paraszt, a' nyelvi jelleges kódo fogyatkozni,
az le vonni lehe.
Az egyházi helyi adozó Nemesek mellett
adoznak törvényidelen és a' parasztok
vagy porok. Por! régi jó eredetű magyar
szó, melyet az új magyar nyelvet tisztítók
félre tettenek, és ujjolag a' parasztra kendel-
fel hozták, és ujjolag a' parasztra a) Ma-
gyar tudománya Horváth István tanulni,
a' nagy tudományú munkájából meg lehet
Slavinokrol írt munkájából por, polgár jelentett.
hogy a' régi Romaiaknál por, Lucii-por, Marci-por, Quinti-por, eltanulni, hogy némelyek a' por szót
gyermekre láthatni hogy némelyek a' por szót magyarázták
puellus, puernek, gyermeknek magyarázták;
szerint a' Romaiak a' régi puert, pokor-
nak, polgárt ... a' Romaiak-
nak, polgári gyökér módra b) hasonlatú;
de, nem hihető hogy a' effajta puernek polgári
tól tanulta volna, pozijat puernek szó-
tani, mert talán korábban deó lendonvagy
az ország. — Por tehát tulajdon lapp az,
a' kis Kocsi-por, porba él /: Isten mindig
mindenki porba tiporhat ki nem ur, kit
mindenki Naúb gubonum :/ a' fe-
mindenkit porba tiporhat

a) Horváth István. a' Slavinokrol. Pest 1844.
b) 8. I, pete unguentum puer et coronas,
et cadum Marsi memorem duelli.
Horat. III. 14, 17.

E.9. 99

Szegény Parasztot lehet Hő-
vàron igazán Bornak nevezni! a'
sok terek porba görbeszti – olyko
Földes ura, vagy ha ez ostoba s nem
lár Tiszttye, arendás. Zsido, de fő-
képp a'már említett apro Zsarno-
kocskák, 's Bárocskák az offi-
ciozat álzal hóhatai modra nyuzatik
– az nyomásától valamennyire
menteseitni fogja, az ohajtott
Urbarium, ezt minden helje van gon-
dolhato várjá – bár tandem aliquando
el készülne! – de az utolsotol
platni a' kompes házában, alig
váltya meg Messiás!

El mondhatja tehát:

„ Én vagyok a' sanyaru vág látott
„ ember a' bot miatt a.) és a' mu'nya-
„ kunkon uralkodok miatt. fenve,
„ dünk, fáradozunk, és nem volt
„ nyugodalmunk" b.) A' nyomoru-
ságok talám fáradsagát elé adjuk, kevertz-
zendöben –   Erdélyi

---

a.) Jerem. Sir. III. V. 1. a' Károli Gásparénál
helyessebb fordítás szerint
b.) Jerem. Sir. V R. 5. ——

Erdélyi közönséges paraszt Siralmai.

1° A Robotta.

Robottának egy [illegible] nem nagy mutattság annak a [illegible], de gyönyörűség [illegible], vegye el nézni egy hosszú sor. Fejér [illegible] kapával, mint mozognak, és lépdegelve haladnak halasztan, és a török búzás nagy [illegible] jövelem látom, azon dolgozik [illegible] a botos [illegible] [illegible], három robottás nem dolgozik annyit, mint egy jó pénzel fizetett napszámos más országban. Innen [illegible] ez is, [illegible], [illegible] két [illegible] [illegible]. – De a robotta örök meg váltása Erdélyben csak azért is nehezen eshetik meg, mivel a birtok nagyon tarkás, és különbféle czímű: zálogositás, [illegible] s. a. t. kivel egyenes a paraszt? ha kölcsönös meg egyezésnek [illegible] a [illegible] meg váltás?

Zálogosításban kiváló az ideiglen[illegible] [illegible] nem lehet, így a zálogos

gos birtokossal sem, mert ha en-
nek jussa lenne is fel venni a váltsági
summát, Erdéllyi fokás szerént
egén hirtelen el nem költeni, amiként
látja a tulajdonos kol kerese, és pedig
perrel! de tenni a tőkes, hogy őnek
a kamatját vehesse az ideiglen
haszná lo? de hová? kinek kezébe?
félő hogy el oly az ~~nem~~ más dopo-
is lakhatni effélé,
situmnál ~~nem~~ ~~[illegible]~~ de kamatoz-
nis kell a tőkének, melly a robot-
tát pótolja kéz is bátorságos
lenne nincs, a kereskedők könnyen
bukot csinálnak, s akkor a maga sequa-
tioja is sequestrum Erdélyi mód
szerént foly ezer esztendőig. Hogy
tehát ez egyszerés meg lehessen, azt
nem a felek jó szándékára kellene
bízni, hanem parancsoló törvényt hoz-
ni; és a summát okokra nézve le tején-
dő summák bátorság oránt
rendelkezni :-

Addig tehát leg hasznosabb lenne
mind két félnek a robottárt parasz-
tól egy hason bérlőt csinálni, mert

annyi

102

92

mert annyi tak igaz minden okos-
kodás mellett, hogy a' föld a' földes
uré, kivált ha az Ország, s Királytól
pénzen vette s az érdeméért, melly a'
pénznél becsesebb; mint a' fisca-
litásban levő inscriptionalisra:
a tulajdonról pedig egy Polgárt
sem lenne szabad meg fosztani,
gyen, mint némellyek szeretnék [illegible]
nek nyit ösvényt jól fekvő vagyon-
ra nézt semmi!

A, Légyen a haszonbér örök időre
szolló /: örökre :/ szabhassa, vehesse
a' Paraszt, a' [illegible] tessék, a' ha-
szonbér meg adása mellett az akár
pénz, akár egyéb légyen.

b, Bérje maradékról maradékra;
a' bér nem szerzés, mint más
adónál bánjon véle a' törvény; min-
den földes Úr önkény el zárása
mellett, és ha félő hogy az földes
Úr kézre ne kerüljön a' parasz-
ti örökség, árverésen találkozik
annak vevője. – Igen sokra terjedne
ha elé adni kívánnók mi módon szeret-
nők bírtokosítani a' parasztot, hogy
ne váljon Irlandi szerencsétlen föld
mívelővé! Ettől nem lehet tartani, ha

c,)

92. 103

c, A' Haszonbér meg határozá-
sa a' földes úr tetszésétől nem
függ, hanem azt üt Szaka szerént
a' felsőség helyben hagyása mellett
a' helység közönség határozná el
tekintve a' föld fekvését, termékeny-
ségét, a termesz eladása helyét;
mert a' föld termékenysége is
változik, lanali s. ur kereskedés
ezt változtatják, szerencsétlen-
ség esete, mi tekintetbe vegyen. [nem terheltetnék meg a' paraszt személye ha a parasztnak is lenne representati-ja a' Gyűlésen a)]

d, Pénzbe határoztatván el
a' Haszonbér, teljesen egyezne ter-
mészetben a' fizetés mennyiségével
mint Ofs. d. Uch országba esik meg.

e, A' Dézsma, 's minden apró-
lékos terhek természetesen meg
szűnnek.

f, El nem kell felejtkezni
a' földes úrral is... el rest, csatol-
gat keréknép még akkor se fog
dologra elő állani, mikor pénzzel
fizetik, 's ha szinte az urának adja azt
nap számját maga 's használja for-
díthatja. Ez esetben szükség a'
napo

a) Hogy a' nemeseknek is ha Jobbágyai bírnak kép-viselő személye a hol Jobbágyai bírnak az ország-gyűlésen indítványoztatott. 1841 Orsz. Gyűl. I. k. 415. l.

BCU Cluj / Central University Library

194
911

számot bővéről is rendelkezni, a'
kinek inkább tetszene a' pénzét nap-
számmal le tölteni s a t.

Ezek csak alapításai a' paraszt
hasonbékélésének, ha az idő ennek
intelligentiáját, s teherőségét is
ki fejti, késöbbre az örök meg váltás
következhetik a' hasonbéri helyzet.
De erre nézt még Chinai Faluknak
ősi vagy fiscalitás, és aprócska ny-
szabados birtok a' kolégák Domi-
niumok vagynak, mint Magyar
Országon könnyebben ki vihető az eg-
de az Erdélyi paraszt sokkal
koldusabb, mint a' Magyar Orszá-
gi Falukból szabad menő Vára-
sok voltak, mihelyt földesura
széniben vagy ország pénzével ...

Addig tehát a'míg egy becsül-
letes Urbarium készítésénél kin-
lódunk, amit nem volt az erő 1769-
punctumokkal. Vagynak ugyan
elég Iblis rendelések, a' mellyek
a' paraszt szabadságra hivatkoz-
kezüttlöséről az 1791 a'zokban
gondoskodnak. de mind e' mellett

Van

BCU Cluj / Central University Library

Q. S. 105

Van Földes úr, ki falun keve-
set lakik, várast, Casinot, egyesü-
leteket, börset, külföldet jár még
a' sok adomány kaka kergeti gaz-
daságja után nem lát, ahoz ta-
lán nem is ért, azért mindendolgot,
Parasztya bőrét bízza Tiszt. In-
spector, Praefectus, Directorra,
vagy akárminek nevezi nagyobb,
az lusább gőgjé fiaroink arcájét
Ezek magok részökre is gaz-
dagságot Jobytatnak, a' robottamen-
yet annyi felé ékhat az minden
ki gondolhato modon Szaporitják,
Pénzt adnak ki, gabonát, egye-
bet napszámi sorára. Hol jó földet, ha-
szállot látnak, meg tevén min-
kor hajtják a' Portiot, vagy meg
szorult a' Parasztt, csekélly áron
meg veszik ingyen, kláka általa
által meg miveltetik. Termo-
don füvfal a' Zsirt, hol erdő van
az csekélly áron adva fazékját,
míg végre a' földes úr szükt-
ségre vagy parasztjainak se
marad

BCU Cluj / Central University Library

106
96.

maradt épületre fa! Az ki vo[l]ta lehetne bé vinni azon modoktal, mellyeket a Földnépet, és Jószágot romját meg menee, minden féle marha, sokat nyájabbat el-látva végre gazdájokat az előre tett Administratioval eladosítják - vagy néki költsönözvet, és nem értetve a Jószág valodi haszonvételeiben válunk.

Az Haszon bérlőknek a népi sanyargatásokra még nagyobb eszejek van - hol arendába kelet mind az udvarház Jeleket épület, törtséket nincs - omladozónak az épületek - Ispánságok mar hártlanok, koldusok, vagyonok - vagy e ezrendőbe ne legyen terme's ökör halott - akkor Ispánon maradnak a többek; sőt por, doborra, ursora, addig előll meg ölnek kátároraspool. -

Ezentávók között egy néhányat:

1.° Tudva van minden Ispánság hány nap számmal tartozik hetenként

hetenként, vagy esztendönként
el hellyen a' Tiszt. úr arendáit.

ki vett mennyit számon
az ekö egy nap, mennyit boronál,
jön-végzi egy nap jó – különben
a' következő nap is egy napi számba
megyen –

2º Aratni kell kalangya számra,
annyi kalangyát vét egy napra,
a' mennyit két nap se tehet meg.

3º Ha eső indul el kergeti a' szol-
ga nap számot fel számíti el felejti.

4º Nem hajtja mikor ezöközéjét,
dolgot nem ád, el várja míg tőlle
terem fel áll az idő – a ~~[illegible]~~ az ura-
ság vetését, szántását egy foly-
tába el kell végezni – addig ~~[illegible]~~ a' jobbágy
vaszszájá ekéjét haza nem botsátja.

5º Vecturát tétet messze földre,
keresztbe számítja –

6º Megrakja gabonával szeke-
rét, hogy Ujnátra vigye Kővári
után két ökör után hat ökörnyi
szekeret tészen, nem bánja ha 12
fogja bé, csak két ökrös napszám.

Cl. Jósz.

7: A' Dézmállás kor ha reppelli
annak idejében ki menni dézmálni,
két Jugerum számra kivonyja
vete gabonat —

8: A' Dézmát válogatva veszi,
ha szüntelen idő mostohasága
miatt gyenge Kövökben ter-
mett is félivén, a leg szebb, és
leg érettebbet veszi ki. —

9: A' Dézma be adásával sokszor
a' tunya szára visz késik, az se-
re' a' Szedő annál szárazon több
a' kötelesnél <u>töltöbben</u> Quantum, és a' Pa-
rasztnak apad a' Vola.

10: A' Colonicalis Földekből el-
veszen, vagy azon kötött más pa-
rasztnak Haza eserélli között pe-
rént, még is az utánna esendő
napszámot nem szállitja. —

11: A' R. Punctumokba eltiltott
minden némü aprólékos hivást,
vonást el követ a Paraszton.
Kábottan Szolgál buráját fémeit-
ti, sőt annyi őrzöt mint a' tar-
tozás. S. a. t.

Mailáth

BCU Cluj-Central University Library

12: Marhájá mellett fizetett
szásztora nem tart, hát számra
rabolltanak örizteté s: hevenyé s—
13: Mikor holmiset Vásárba
küldi a gyalog sétálló napszámos-
nak kérit meg valyá mint a szá-
mának per felett.
14: Hosszú útra küldi s: melly Gu-
var ell. országon el törölteté s meg
térvén abból a marhá s gazda
ki pihenésre alig enged időt újra
hajtya őket s rabolltatás —
15: Az még leg rettentyebb, hogy
Innep- s Vasárnapi napon haj-
tya rabolltára, mert akkor csak kevés ér fel. a paraszt.
16: Végre ha reá meg harag-
szik, s ha Zsidó, s más Paraszt
meg aranyozza a marhát, a rende
változás s fel mondás ideién ki-
szül ha őra a telekből.

Lemének még több apró ke-
serkedés módjai is fel számlálandók,
de ennyi is elég untig!

Ilyen a Paraszt helyheztete-
sét nem ismerő urak meg értve

méltán

méltán kérdezhetné: Miért nem
panaszol? de erre ismét kérdez-
hetné: kinek? —

Földes urával? Kerestbe, vagy
külföldön tekereg, hanem: Ispo-
tottan a' le perestemus a' hiva-
talban, mert ollykor a' Principalisnak ennek
donej, vagy a' panaszló Principalisná-
kor nem férhet a sok Inspectorok,
Praefectus elfoglya a' kérelem tevé-
lét, mert ezek a' Ispánt nem keresné-
egy tekenet fejnél. Ha a' Földes
Úr keze férhet az Inspánséához,
nyitotta panaszt egymellettes bajá-
ival elfogultan, az nem is ért ahoz.
Itt elő kerüll a' Jurisdictio Tanác-
sa, a' ki a' Ispán által Vesziá'
Jurisdictio járási Követ Deputa-
tumot. — Ettől ellen panaszol-
jon? nem férhet az antiquando
kitétel meg köti a' Földes Úr
kezét —

Adjá be a' Ispánságnak mogo-
nak panaszait? Földes ura, vagy
Ispánja ellen? — Senki

BCU Cluj / Central University Library

101.

Ennek pan pharmacopeja: a' Fist. dessunak Vgy. Ispajával föl kell elni: Hordo ber, türöfa, vetes ilyen' szép személi qálbona – vagy egy darab török buza (föld) mellyen majd a' paraszt-ság rájon meg mivel – Ponc notta elybed – vas – [illegible] a' Ispánifelek kitsa-

Panaszol a' Kormany szelvet – ponyajait, praevaricatiói fel [illegible] dékó! Vizsgállás rendeltetetett. adja, a feladást be kell bizonyítani; de priva-tusnak. Ispánifele bűnei irant vizsgálla-tot tenni nem szabad az: bajos peri ez olyaita élet nélkül kinyitani, kitűdetik a' Szomszéd Ispánság kiküldetik a' pro-modo, meggyen fel pohárig informatio. –

Ykinem Ismérem az Erdélyi Fe-Commissarius okat! ismérek Secc. – Leg sullyosabb esetben Fiscalis keresetet rendeltetik ben Fiscalis keresetet rendeltetik Ismeretes a' mod, mellyet a' külön ben is lassu halado per, meg akaptam, kelleténél lehet. – Hol van példa, hogy verbalis vagy Ispán-nak más leggyorsabbjait accusáltak valamikor. Ritkán éri el a' bűnöst

poena pede claudo! Valamint hallatlan dolog hogy a' praevaricalo Varmegye Ispánnak austriai modra Zuchthausba ingyen Quartély rendel

a. 8 Ge. n. 6963. ai 1837 illyent peres csak Fiscalis Director tehet

8 Ge. n. 319. ai 1839 & 30 May 1793 n. 3611. –

tessen — ha hivatalából ki tétet-
nek, és Jurisán akkor hivatalba tette,
mikor a' halál ki törölte a' számlálás
Kalendariomból, az ha Fel Ség-
ges képes hivatalárol le tészi és
el Telejti Ghirocollumba Dom-
engedelemmel eltávoztatja, (sub stra- ab' vigyázattal)
all még igazítja (amazt) a' bajt, vagy le köpön-
ese, mindenkor a' kicsapás meg lenne. —
Ismét a' paragraph paragrafro
tovo: Hogy ha Vegye a' Sergye fel-
dessere, Gondnagy' tehetségére
Spányára meg talált nekérdelen;
Fel tettem az egész' előadást.
tók a' nagy' Sanyargattatás a'
ke gyülésen, hogy a' Dézma Marő
sorhad – a' Kalongyák nem helyben
dézmáltatnak – s az Ülés-
a' gyülés (ha a paragrafus nem pa-
napolt is) dézma által lenni
sor rendel, a' visgálja meg
azegész Urak Szolga uraknak.
k? hogy dézmál? – Miért nem
dézmál? – Ellenben a dézmál-
lásba

a) Igy vala Kövár.

tásba Szavazattal ollyan nem nagy számmal a' feladott
lenne Törvény. – Akkor ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ adósságot
ujságba kombinálják, vel ki-
vetti a' Szubsidiummal, ha találl-
tatni egy gaz ember a' Követ
urak közt – hogy mind ikrek Követ ur az! –

2ik Siralom

A' Paraszt köz gyűlésekben nem
vokssol, nem választ – erre nem
is érdemes meg, mint a' Nemesség
a' Paraszt, de hogy Diaetan vagy Megyékben
~~[illegible]~~ repraesentanssa légyen, mert
tudománnya, akor értése minden-
csakatása választaná, Mint a fomkedházába a' Nemes
haszon falonna, Szálitással lesz meg
tölteni fereint, vagy olly lesz
Szemérmetle választ egyedül
a' Nemes, rendszerént a' fenn irt
modon lesz meg nyerés után:
Midőn

Midőn tehát Nemesre van
szanaszszá a' Parasztnak, vagy
pere – el Feleszteni a' Vármegye
Tisztye s' Határtya? — Paraszt-

talhatni, hivatalt mikor
közelit a' Tiszti ujjitás ideje
a' paraszt ellen; mindenkor
a' vardolag Nemesnek van igaza,
akkor ha csinyi tiszt a'
Anstitutionalis Deputatio-
kat is meg kémellik.

9ik Siralom

A' Járás Csekélysége

Hogy el meg határoztból határoz-
ga biró, Szekelly Tiszt mellett,
mikor a' Magyar Vadász-nemzet Cu-
mania, Angliens Fő Vártap Pásztor
többet szár tehesd önkéntt, mint
egy szer ispányiat jár, szer-
zéséinek többet, mint egy szol-
ga bírónak! Azomba még is eltö-
ja a' Felséges Kir. Gubernium
a Tisztnek a') ajándékot el
venni hivatal elvesztése alatt;
de a tiszta levó vége'. Van ujjabb is.
Azomba

A. N. Glt. 8855. 2838. a 1787.

~~[illegible]~~ Méltán kérdezhet-
Szolga Bíró
ni, mivel bíra's beda'sról van
szó: Bíráknak szabad é pers fe-
lektől ajándékot el fogadni? ve-
szekre? — Felelet: nem, az peres
fél vagy azért ád, mivel tudja
minden igazsága, tehát büntetődjön
fizessen el, a' bíró érte. — Vagy
mivel tudja, hogy bírája hamiss
lellü; s különben nem boldogulhat-
ott Jesuiták, és amaz hírs Ca-
suisták kik a' delli ismeres
minden szegénynek fel tudat-
ták mit mondanak. Azt mond-
já Escobár, "Vehet a' Bíró aján-
"dékot, elességet s: tehát szabad
"kár is, ha a' fél háládatosságból
"adja nyert perért a; De ha a' Bíró
"igazságos ítéletért vette el, visz-
"szaadni tartozik, mert nem szol-
"gálja érte b;"   csak

a, n. 21. p. 334 lásd Busenbaumot
is de restitutione is
b. vide l. c. Tomus Escobar I. C. 110 p. 351. —

" csak azt tarthatja meg, melly
" adományt igazságtalan itéllenik
" firencsett a., Igy Lessius b., Bec-
" nald c., Molina, d., Filliucius e.,
" és több más efféle derék em-
" berek.
Talám olvasták, meg tanulták
ezeket Kolozsvári várókon?—

4ik Siralom.

A' temérdek veréb!

Igaz sok ártalma, bogarat, fér-
get esznek meg, de gabonát is. a'
veréb ülőknek régi; nagyon sok
veréb volt minden időben bodolj-
ban, mert az 1111ek 20ik I. Czikk
minden Gyarantéttol 50 verebet fö-
let eprendönkent az 50 lapat ujjabb f.,)

a., l. c. n. 23. pag. 335.
b., L. II. C. III. D. 8. n. 52. (Disp. I. n. 55. 64.)
c., n. 178.-184.-185.
d. Disput: 94-95.
e., Tr. 31. n. 220.-228.
f.,) veréb Fuggapra aasok a' fel hazai-
tan kiült. 1688. Radn. 27. Sept. a. 6.
1691. Torda 1. aug. a. 8. 1691. —
Kolosvár 1. Decembr. a. 7. —

107.

Ujjabb veréb pusztitó rendelés
1790től olta van legalább 16. nevezetesebbek ezek közzül §. 2º az
ártalmas madarakat pusztító
kiváltsokat tárgyazó rendelések tartatassanak meg: §. 3º
ben rendelések tellyesitések
helljett az aprobb tisztek furásr
fon dést ne toggyenek D. Gle. d. 26ª
May 1797. n. 3522. elrendelé
sek a' Tisztek reájre hajtásoktól
miatt meg ne gáraltassanak.
D. Gle 13ª Aprilis 1798. n. 2349.
melly több versen ujjittatott.
Ime! ujjabb rendelés — madár fő
hellyett Tisztnek ajándékot el
venni nem szabad D. Gle. 1819
d. 14ª 8bris n 9388. — Itt tehát
a' alternativa; Vagy szalma
fedelét fel turja a' parasztta
veréb főért, melly ronyja; Vagy
valamelly arra a' mutatott Törölt
buza földön a' veréb főket ki kell
kapálni, mert pénzen meg vál
tani

váltani tilalmas_
el Veréb transit, de a romántol
farkas, a rettenetes pusztitó
Farkas /sz/ mutatja magát, mi-
kor kapállás leg szorgosabb ide-
jében – jelentem köteles a Pá-
jás a Sz.bíronak, hogy Farkas
/sz/ látt réfen – gyakran vendégül
érkeznek Kolosvárrol. Nagy
vadászat! szerentsés a Föld-
es úr, ha allodiális erdejét egy két-
száz emberrel meg vadásztatják
kár nélkül. – A.

5-dik Tiratom.

Boldog idő midőn a jó Isten gond-
viselése, és a' három idős Chaussé
mesteres Kővát nirókkel! el urak

A., A' Farka sok rezetére vadá-
szatok tartattanak, jaran vadá-
szat ne légy szelid vadak vadászására
fordittassék a hol a f. urak allodiá-
lis erdejekben a vadászatot tiltják
ottan kolopcrók kapirsaznak. Ehe
1821. 26 nov. – Olvasd meg Sz. Mir. mit mond
a' nomma venationis alemme pre-
sorejira ? 1817 n 9320. de az ezarek lőle
1784 21 aug. n 11601 —

Az utak két osztály alá valók-
Járhatók, s Járhatatlanok.
Az első osztályból, a mint már
meg írtam Erdélyből Magyar-
felé vonul per N. Szombat, Ml. S. Vár.
kép. csinált út, postaút, Szép út-
tan álta a parasztság, nem meg,
a mint az Apafi módra elcsináltó
ad Marosvásárhelyi hamisan állítja, az első
ingyen, az utolsó kegyelemből (Lásd Kovásznai Kereszteszi:
az út csinálásról írt Jegyzetei/
A Járhatatlanok a kilágyult, fark-
már Commentálva vagy Ga-
lunal falura a egész arcában,
mellyeken alig láthatni egy épke-
dat. Ha csinálja a Szász, inkább nem
csinálja? s ha mossezeket reparálja a paraszt!
De győzi e? minden napjain, mel-
lyel a Statutum szerént tarto-
zik a postai út reparatiora fel
mégy s még kérdés hol van Statutum?
hány napjaimmal tartozik? Senki
Te látva!) már a többen járjon ki!

3

120

ki mint lehet! belőleg ki él tönül, heti a' hidat. – ezt már meg kell hagyni. Vétta Tips. esimálja tulajdon polgári emberét az etetésnál, terhe alatt, és a' tolmácsokban a' mi rendala a' Felső rendeléseket pontoson observálja t. i. hogy mint más Megyékben sokon lenni tulajdon parasztját meg ne kímélje! D. Kl. 118. 8br 1819. n. 9388. mert szerentsére több ának van parasztja. † II. ~~A' parasztnak~~ mint sem Statutumi napszám mellett a' calculust könnyen el veleni, kelöléseti való is ezek van! – Ha utra kivántató klafter követ meg hozz ők, épitünk: apad – apad, kőhordás, romlás, pántás, merő munka időjén; nagyon bolond volna a' gazda ha pénze van, hogy ki nem fizetne klafteret! Igende a' klafter számnak ki kell lenni, – repartició a' szegényebbre el fizetni nem tud, – vagy a' klafter vége meg nyúlik, egyik pótolja, az meg nem hozat maszt. Valahára illy helység

küldött

† Inkább, ha van vagy egy hitvány Intelleje Curialistának titulálja. A' S. M. Bakosi Járásban a' hol a' Tiszai Coronáig lehet 1844 le a' perceptorátus tabella szerint van hetven familia Curialista titulus alatt.

iii

közelebbről, melyből 10 eszten-
dők alatt egy lakos ment ki ezzsinál-
ni, az Commissarius R. J. a mint egy
Szőlőss Ut - parafagyi kezeire,
Granappolra - hiteles esküvé-
sel meg mutatta - tömérdek pénz-
zsinált Commissariussága alatt, köz-munkái nap-számain megvált-ságából;
Igende ő is viszont hiteles Tanuk-
kal be bizonyította, hogy egy szi-
sem huzott. –

Magány Commissarius! Ginete-
se nincs, deurnuma nincs, miből él?
ingyen alszon az ut mellett, salai
Lolond, volt ollyan ki ment en Mo-
gorol szirkat vett pálinkát ivott.
Láthatta kinek tetszett sok Csikók lá-
bokuál fogva kopsza sorba
ki voltak kötve, ezöcsolve, mint
a Török mag Lovat a legelőn,
a ferencsztler repdeső Csirkét! ——
Nyárba jött ki, sehár igaz?
Strázsa Váross a közelebbről a vidékket ki
Keverált utra hidhoz Szár agg-
natr. A Commissarius magzani-
nályá a hidat $\frac{2}{3}$ dé el lopja
ossza

3

A' magistratus a' Széksségnek jelenti, a' fát vissza kivánja – a' Tekint. Válasz: Commissáriusnak Jövedelme nincs, diurnuma nints – élni kell, illy csekély végen csak Széktól.

Felséges Elv ki mondás!

6ik Siralom.

Pénz gazdag ság vagyon miért van csak egy két kezönél, miért nints egyformán ki osztva. ~~[illegible]~~ A' Perceptoralis: pénz tárnokjának

Igy nem lenne fent is, ha vagy igy, ammi örvez, fel vagy Tekint. Széki lábán mellé Strázsát rendelni. Közös mellé commissarius Strázsa lett, és így a'

formális teremben strázsa kell de lett a' több Székeken is fát vágni a' Kto ajánlgatott a' két Tercsb gomlaton ajni Vár. Gle. dd 2a Sept. 1819. n. 8687. ki nek Strázsa competált privát dolgára ne fordítsa. Lehetőség Bírónak hogy is ne lenne hűsége? A' miólta a' K. Gbnium van, delója napról napra Zapornak ki hordja

ki hordjá a' Személyt vagy a' Levél hordo? /: Brief= Klapper= Post: / tehát jár minden helységből minden Szolga biróhoz két haszon Strázsa sorba — egy heiből lett is válik; mert az ujj Strázsának olyankor, midőn amazon ő van a' vége, nem kiálthat dolgatok! Strázsa a' hazánál dolgozzanak. De miért is alunnak tegyenek, len a' jók átom, sétálhatnnyárba eke után ~~[illegible]~~ ~~üttö vagyon fát~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ vagy ledüljön ki libák után, vagy Szolga biró diknoist járjon, selbe vagyon fát. Jól. inkább.

17-ik Siralom.

Miért van némely embernek szolgálló embere felesszámmal, másnak 10-hez vagy egy se. Miért nem osztják fel jobbra jó és egy formán? addig míg a' kinek kevesebb van kell hogy az életes haza Szolgálatjáért vagy más Személyt élhesse, vagy

A' közelebbi marcalisi Széknek gubernialisan meg állapított a' Strázsára ki hajtani Comissió rendelések — az mindenkor forrás mivel valamely Deceltomos elfedelni akarnál. Jelö varzsavz: a' Strázsálás el töröltessen, 's minden Szolgabirónak ki nem lehet járásában, a' falukból 4 adó fizető rendelések levél hordóira. Eredendőbb töltött napfámok, a' kis dologra szerzett napfámoltba fel viseltt: mert czél ugy jobban érheztek, a' Szolgabiró tisztjébe a' dologra fordít, melly járásiról Palota, így fozzanazja a' Gubriumi Klalumainak Levél Birodalmas udvarbiró úr! Hallom a' Grófja N. ezajébe fot meddig Birodalmas Udvarbiró ur! Hallom a' Grófja N. szolgabiró. Kivüli van, penzem Strázsnak valahol el Zotlerje N. N. Szolgabiró. Kivüli a' fejedere CX offo, vagy bevinni. Ki hordja Strázsa /: az Original a' Hospitali levél tárban:/

vagy hogy __Urrá lehessen.__ Euró-
pában nints is nagyobb megvet-
tetésbe mint Erdélyben az a' ki
hivatalba nints – privat élet
homallyába csendesen lappan-
gani nem lehet, kivált ha oda
fent, vagy a' Tábl. Tölö afféle
mellett egy két rokona, vagy
Patronussa nints, – a' legalább
való orára gazol – Miért fog-
gadjon tehát valaki? a' Ifjú-
ság már említettük – Azért
hogy tekintete legyen, urrá válhas-
son,
hivatalnak örvendhessék, ha
nem ur, s a' hivatal beli fizet-
ség más paraszt hazám ajánl,
hogy övé a' bot. Katalom és dicsőség!
s ajándékot és tegeződni
szabad venni? a' kedves kis áldat-
lan sportulákat írve nem érve
napestig mint fut, fárad?. –
Ez áll Ifju a' publicum szolgá-
ja, azért kivált mikor fogy a' he-
ti . jáfja forgalom osztón a'
fáradt; lova, cselédjéivel a' lom-
munkás gondoskodik, mert mél-
lyen leves falu van egy Fáisbiraba ſ.
mény–

A) Nem elég, a' vármegye-
i topographicalis dicsőségért,
hogy a' község Comissara
a' választó Ifju, egész 16-
a' szükséges paran-
csolatok tekéntet ital-
tal s a' lő osztály viaca-
ifjú) hanem, mint
minden esküdt lettem-
dője tisztaságban
fekszik éltük, és kiva-
tanak a' falut' szin-
den élő Lelkivel a'
ferencesi falusi no-
tabilitásokat is, nem
tekintve a' nép vo-
ifjúnak a' népi va-
sárnap, kinél da-
lát. meglátja falugá-
ból vannak éheznek
gyermekeivel.

ált a' Wolek! sok pót vo gazdaszab.

125.

/: mint láttak gőböl /: Ha bű-
dös féreghez nem fotoa, valami
lesvarba kell hogy Descapum, Ero-
gatum feletöt kérjen hállást-
De nyakba sem ülhet hárának, nem
folyrathattya gaztaságat, de
hogy is mivelje főldjét, ha szol-
gálló embert nem inscribált
a' fejérvolem? vagy ugyan beálló
pörmyéit? /: kárd fellyebb :/ ha a' pra-
vaját, nem miveli /: ? Ezt neverék

Hlakának. —

Ezt mondja Kodo a, a' Sodomia
fertelmes bünéről — A' Magyar nem-
zetnél fel nem találtathatott:
„ gens hungariae cestit atz fruitsa"
/: némelly collegyiából is nem
értve :/ ut ann: Kuchetich b., ugan
azt, mellyre nézi, arról Törvény se
határoztta. Hát Erdelyben?
későbbre a' Görög modi „Corydon
ardebat"

---

a, Juris pr. Crimin. a. 711.
b. Institut. Jur. Crim. p. 311.

BCU Cluj / Central University Library

Jmmunitasok és menedékhelyek Jus asyli és ...

„ardebat” inkább más Jelölt
mint per Constantinápoly emig-
rarott az Országban. Az 1745 be
Fejérvárott tartatott Or-
szág gyülése a. t. vizsgálatot
küld ki e tárgyban a Vajdahoz 1697ke
gr Mattz - Kolozsvári Diaetá
a. 27 meg ápoltassa rendel, u. a bü-
nös pénzzel magát ne válthassa.
Törvény és tilalom szabásra
nyilván a bűnös szolgáltatott
alkalmatosságot, mikor ily bű-
nös volt: Tehát; Ianalogiá
Jelsőbb rendelések melly (Ne
gy..bünt tilalmaznak) bizonyos vétkek
van, p. o. a klaka, arra nézve és
következtetni lehet hogy Kövár
vidékeni klákának — nem
említtetik! H 8 II ü 8 !!
De a rendelés sokszori ismete-
lése, valamit bizonyít. —
Sorba a Vaticani most rapport
menyasszonyok közül a növeres-
sebbek: sub poena depl, és ke-
mény büntetés terhe alatt a. se
a, melly mi a pratu jobban tanúsitja!

117.

Zalusi Communitásai, se Contribu-
ensi ingyen ne dolgoztasson a pub-
licus terhen, se akármiféle ne e-
igályen, ha önkéntesen ajánlnak,
nek is e felette tamény megtéritess.
Dtle 20° 8bris 1793 n. aul. 9916
Circ. ord. Gbts d 30° Nov. a. c. n gbts
guem. Circ. nro 1186 a 1798 is — vármegye Tisztei az
adózó népen ne huza-
Magistratualis Tisztek comm- nak ingyenes Dtle
mísió alatt alatt valóikat sub d 15° Febr 1815 n. 7395.
poena dupli, et amotionis ab offitio
ingyen magoknak ne dolgoztassák
n. Gbl. 8272. de 1806 – Tradoznak,
per ingyen dolgozni nem...
tilalmas A Reg. d 26° Januar
1816 n. aul. 215. Ennek nyomán
Circ. ord. Gbl d. 7° Mart. a. c. n.
1894. Nem csak az dolog kivánása,
(exactio) de el fogadásai tilal-
mas A Reg. 27° Jul. 1816 nro
1885. Ennek nyomán ord Gbl.
d 29° augst a. c. n 7086. ebbéo
nappal ingyen dolgoztatni, által-
mas madarak ki irtásolásért,
tyro

tyo Statutióért ajándékos ven„
ni nemesérsegyeinek a' Tisztek
d Gtl d 11ᵉ 8bris 1819 n 9383.
Tisztek ingyen való, vagy aján„
dék helyett tejendő szolgálla„
tot el fogadni nemeseségye„
nek, különben azon kemény
büntetésnek fognak alája
vettetni; melly illy esetekbe ha„
tároztatott. — a)

Immen világos, hogy a' kla„
ka nincs gyakorlatban.

8ᵉᵏ Siralom

Igen vékony vaspon költségből
a garaj! vékonyabb a szelep!
és Sot [illegible] a szőköz a' kormány
mozgonyja (Massinai)
~~[illegible]~~ regolja. Ha a' Nemesek
(mint illagyar Országon díszövez„
sen kezelők) önkéntesen adó terhe
alá hajlnának, és közre lévetett„
lenee a' Nemesség önjavításáé„
ből fundus, és ado„
pénzegét ~~[illegible]~~ szerülne
és katona (melly'ért azonnak
van rendelve) ~~[illegible]~~ többel
könnyebben lehetne kormányozni.

elulyen

a) de vigyen dolgozatai
nem csak kapu, kapával, vasfélével esik meg, hanem lakásait
az exactiot nemcsi, mellyel ugyan szolgai órakellységekbe
Despellir, egy Tiszti féle tulajdon Őrizmájat a' fele Comm„
para kívánta vagy anyjáltatni (nyilván ide Tiszt adózás mert
az elő kellőt is alkalmazgatot nem járnak pásztor őrizmabo„
a' szeg maá, kisebb volt midőn gazzyal szap d Drnolar k
tartva szándékából el aloott.)

119.

Milyen dicsősége lenne Vár-
megye Ispájának, ha a' Kastély
kapu alatt le huzathatná az
urat, és mint a' parasztot koloncz
minden semmiért hajduval le-
feküdt vagyva Illég meg pozitt-
atná. – Te egy lóra a' bot korbáccs
vallatni – a' háza tövére agyba
nura el Jogosult, két kezét tö-
telen az ajto félre fel kötve fe-
szül a' bőr – jobban fel szatto gyoz-
ják. –

Virga gubernat equum! a,

Azért mint Kolozsvári... is
ben szokás ott, ... mokányra is
haszontalan – Ha meg tudnák
ott a' két vi... tiszteletnevezett
ott a' két ... lane' ház
öregek, a' Graboni ... ház
előtt ülők, kiről azt mondja
Martial b, „quum sine membra
morra

a, Martial IX. 23. III.

b Mart. XIII – 3 II —

„mortua" — kik veniüsi járók„
ra laukadtak, és reppő ürögé„
séggel serkenvének a., seréggel
le költözménél ~~[illegible]~~ a'
Kolozsvár megyei offiziolatus
mellé; Atten vergudomiára b.;

A' Korbács, melly Kővárom
benignizálni, hátra, használta„
tik, a hajdoni lapátra ásva alkalmazóbb.
melly Bethlen Miklós, s a' Tör
vény Czikkelyek tanusága sze„
rént használtatott Erdélyben: —

... írja Bethlen c.„ Jobbágya„
„mat nem vevettem az én házam„
„nál, igen ritkán volt, s Jelette
„nagy, majd halálos vétekért, ha
„m lapátra, vagy 100 pálczáig
„ment a' büntetés." De a' pálcza
is meg jár, csak engedné meg a'
szolga bíró, hogy a' meg veretendő előre

---

a., C'est avec ces petites foisseaux de genêts parfumés qu'on les ressuscite (Faublas.)

b., Plautus által formált szó Rud. III. 2. 22

c., Bethlen Miklós élete etts.

elöre harisnyát huzzon, és prá-
nát tehessen; mert különben is
a' Tbls rendelése tiltja á' 12
botot meg haladó számot. a.)

De fájdalom 12 bot pappin-
san! a' két hajdu két felöll min-
den ütést kört nagy péhenésse, és
putzra gatya — számlálhatni
24 — 30at s többet is.. Tanátzból
a' Földes úr — vagy a' vasala válasz:
„ki hallgattatott a' Szolga bíró, és:
„nem tett 12 öt, mert ki volt prä-
„nárva a' ____ e a' meg vasat pa-
rancsé t: i: Sz. facium b,)

Ha Angliában járt láthatta
az agár forma race-horsat, mikor
csak fél órányi járó földre ve-
zetik flanellbe bé burkolva,
a' két első lába térdére kötött pámolat,

---

a.) a' büntetés ki adása módjá-
ban a' práter-á ság, kur az embe-
riségnél, meg a' Criminális
Operatiókban se kell meg feledt-
kezni. Dgle. 1794. d 24 Apr. n.
666.

b, Illyen válasz láthatók á H—i
levél tárban.

párnákat. Borlék (gyakran
a' híres Junó mikor lassan lépdeg-
gel — A' párna arra való, mikor
olykor papiroson törődve azért,
meg ne törje azt — Valyon nem
lenne tanácsosabb a' Kőváriː Jra-
kozóknak előre gondoskodva
bizonyos helyt párnát hordani?
és a' K. Gimnasiumnak a' jók vergő-
dése paraszt olaz helyett párna
valás füzeget láthatatlanítani?

9dik Siralom

Veszedelmes a' sok ujjitás!

Ha a' bolta mindenkor, és igen
sűrűen szükség van Kőváron,
hogy okosabbak a' humanitásról a.)
A' Rómaiak szőllő vessző-
ből készített sujtoló eszközre
a' levesenes vesszővel ütögette a'
világos meg hodolt katona vál-
lait," Si Romanus ejus civilis,
si aternus, fustibus caedito."
(Livius!) —
Megjegyzem ezt itt; sok bor kell,
mind el szedik a' Borba szőllő

a.) Ember barátok.

szöllő venyiket, ugy is hivani fát vetnek a' tők! A Musztánál szol-gált a Knut /: Knut:/ Anglus matroz háta kilentz ágra font göbös ostorral marcongolta, és /: Cat o' nine tails :/ gyönyörü az ausztriai fungáló mogyorofa /: den Braune quantl :/ német Tisztelinek, de már a Vidékben alrontanak is alig lehet kapni! Ezek midon pratteni szokodás nélkül országolban használhatok!

Háladjunk!!

Különben is drága a' vasajok vasat naponként dráguljá. Ha van lántz de a' Tömlötz tarto el lopja: gyakran el is álhatok lántzostol a' midon kapál a' Sz: Biro Törölbura földjén a:, a' nélkül hogy azt tsupa küldene! De vas lántz, szekerre is használható. Ha tehát nints lántz vasra verni a' lassot rablot, gyillogja a' Inium által rab vasátra aptaválni aver-sionale quantum mellett; b, van közi kaloda.

Aláíró

a, Sgte. d 15. 8. 1797 N. 2976. „a' sok „mezöre, erdöre dologra a' rabok kine „bocsátatnanak a' Sipsek respensa-„bilitássok mellett,” ez le Apr. Conf. III R. N. 7. 2 a. tiutese, s tarto alatt vonatkozott.
b, Sgte. 1825. d 18. apr. N. 3602. —

BCU Cluj / Central University Library

Áldott Kővári-Szellem-találmánya a.)

Hegedű!!!

Hallatik az már bé'vette B. Jósikát
és költség kívül a' minden hata-
tás némiben repülő Középben is
divatba jön. Ex Comitatu Molnot
mediocre! Ellette vagy meg jegyez-
ve ez nem derék deák szó, némelly
Magyarra illő; Medius tenne igazab-
ban a' Középszót; prima és media'
és extrema parte, lásd Ciceronál b.,
Mediocritas ingenii p. o.: annyi
Ciceronál, mint Németül: Wolffis.
Mediocris Horácnál c., azon csufos
nem mediocris, mellyen Kőváron
találhatni, s hol nem? sepp [illegible].
Innen mediocribus esse poëtis d.,
mellyenek Magyar országunkban teremnek
Deset,

---

a., Ütbottott az író toll. Ez az Erdélyi
találmány, s nem új. Magyar országon,
némelly megyékbe hatalmaztatott, lásd
B. Eötvös József falusi Jegyzőjét Ve-
lanyai szolgabíró nyaras Magyarországon
is, valamint Erdélyben nevezetes Tolnai
tetőük a' nyuzók hegedűbe tétetni a' Vár-
osigányt! Meg jegyzésre méltó a' derék
B. Eötvös első a' ki Magyar Országon igaz
erővel festi le a' Megye Hóhérokat!
b., Or. III. 50.
c., ebr. Poët. v. 370.
d., ebr. poët. v. 372.

De térjünk a' Sippa-hegedűjünkre —
Chinába a' Mennyei Birodalomba
illy formára hegedűket már több
ezer esztendőnél hogy használnak.
Nem kell képzelni, hogy a' Zelovári
zivéke ollyan Cremonai - Guarneri
csinálta, mint a' mellyen Paganini
hegedült! Ez egy ormóba vastag,
nehéz bikk, vagy tölgy fa, melly a'
meg kínzandó nyakába tétetik,
kereszt két felöll fát szorítva.
Ha vastag nyaka a' bűnösnek, és a'
Hegedű mint a' fülekon bé vágva
folytogatja. A' Chinaiak
szerént igen hasznos üdő sor,
vasárba szenvedőknek, kivált
hosszú nyak függelék, vagy kemény
fébe arestaltatnak, azzal együtt
a' kapu fához be kötöztetnek, vagy
ha valaki előtt trappba bek-
gettetik — Az ijjesztő szolga bíró
fekeren három kés fölött felírva,
szép is. —
Egyesüljünk tehát! adjunk
Ország Gyűlésére *petitiót*, hogy ve-
gyen be országosan, ártatlan-
ter a' szent approbatalis kaloda

mény

— mint újjára készült szépen hang-
zo névvel díszeskedő áldott
Hegedű!
régi Torma kaladás már látni
is kurta vág.

10.ik Siralom.

Urunk meg átkozta a' Füge Fát,
miért nem termett; légyen átkozott
a' Kővár vidéki Szilvafa gyümölcs-
ös leve. – Lenne é e' nélkül annyi
verekedés, be tört fő, hamis resum
repertum, és koldusság; s. tább folyott
a' Zsidókoztól, lopás, árgárdaság s. a. t.
hitelbe adott pálinkáért Szilvából járandó rettenetes
árszora ~~[illegible]~~ vám s. a. t. miért nem
vágatja ki a' kormány mint a' Ro-
mai Császár b), a' szőlő tőt?
De azért koldussá is a' Kővári
szilvás gazda, mint a' Rhenus
melletti szőlőt mívelő parasztot;
kinek termésért előre fel pedik
és Europa Crassusai isszák a' levét!
Ijjuk

b. Svet. Domet: C.VII.

a) Sinkovszan... irattott nagy képre ... Deido panaszára a' t. Sorsán is fel ébredt, 's meg tiltotta a' vidékeknek a' hegedülést.

11ik Siralom.

Részábban elő forduló éhhá-la Istennek nem mindenna-pi. Az éhel halást a' nagy éhséget Magyar, és Erdély ország nagyobb részeinek ha-nánas földből ~~ékein~~ csak hírből kellene ismérni, 's bőv terméséből mindenkor valamit szükségre eltenni. Még is az utolsó, Erdélyben ollynagy volt, hogy a' föld népe ha-nem is ette meg a' ~~[illegible]~~ Thuróczi mint a' Magyarok fővéső az mikor 1099. a' kunok, sanyargaták meg [illegible]; de meg ették a' kunyhóban, és volt

---

A.) Qui autem a Ungaris in silvis evaserant prae necessitate famis solias jumentorum suorum assando comedebant. Jo. Thurocz II c. 60.

volt essen Kőváron a' holt
testet is meg kerdezték.
Miért az okos kormány terme-
keny esztendőkben előre gondos-
kodik, hogy szükség idején közön
ínség ne legyen. — Gabona gyűj-
tését magazinumokba, Ansar-
valtatek s. a. t. Erdélybe bajos
lenne gabonásit építeni közhűl-
ségre, midőn a' Megyének meg
egy rongyos hid fel építésére
sincs domesticája, s a' ellaga-
sinariusot elpraedálnák, t. i.
a' posta egerek a) Hol kellőbb
magazinum, mint a' vesszőből
font Törökbuza kas? Hol te-
nem könnyebben tarthatod ga-
bona az oláh Ambrusné málé-
nál? Azért rendeltetett mind-
nyájan ehségbe famosan el-
haltak Rumford nem tartván
meg bennek a lelket Salum
Kéri

a) Az utolsó fel tűnikor Erdélyben a'
kisasszonyságra rútul, posta egerektől
állott elé a' számláló kövártidején!

ként Török búza kasot lépez-
tessenek a.) a' termésből ád-
jon bé' az éhségről gondos-
kodva mind eu gazdá bizonyos
vékákat. – De valamint min-
den jó intézet Hóvai üzletek
a' manipulatio által tesznek,
és azóbba válik, a' tehetős-
sebb soksor a' jót sem mível,
a' szegény igen sokkat rova-
sott meg b., vagy a' rovatal-
nál több feleséggel tölte,
az egér, s más kártékony fér-
ieggyaró állat ugy el őrölte,
hogy a' kóprás leér minden
gazdára juta egy nehány ma-
rok kor sany! – Ilyen

---

a., D Gte. ai 1818. d. 16. Jebr. n. 1716
D Gte. ai 1820. n. 14. 185.
b., noha az 25 Jul. 1817. n. aut.
1748 kölöt rendeletes mind an erő-
szakot el távoztatni rendelt,
annyival inkább praevaricatiot —

BCU Cluj / Central University Library

Ilyen módon menne a' Krumpli
termesztés-is.
Éhség alatt főzetett a' Kor-
mány Rumfordi levest a' melly-
ből szalonna, paszuly, s, tápla-
ló ígen furttsán eltűnt, 's ma-
radt tiszta ártatlan merőn
szaladt burján levő, melly vágyást
okozva azt hitték az éhezők,
hogy a' Kormány könyörületes-
ségből meg akarja éhezni-
vendre el-tölteni a' Rumford
konyha melléből

BCU Cluj / Central University Library

Ez író az ültve akarás volt,
két keresztes konyhája ellátására
vállalta fel, erre a' Kormány adta
krumplit a' Biztoság utasításai
szerint ezt addig főzte, még
jól ki nem főtt krumplit
szerkeszte, mellyet a' halál
elhárítván, minden éhesnek
egy jó nagy pohár málé liszttel
tetszeskedett leveshez. Alig

a, n 961. 760 ai 1817.

gyönyör

gyötte ugy meg lepték a' más
konyha burjánnya' kerüllöi –
Rúnos dolog ékem'! és mitöl
a prepriso cholera ellen kor.
don huzatott Köváson, melj én
b'akart keresztül byt – a' stélel.
jék tartásokra rendelt gabo.
na sjak nem jött meg – a Regi.
ment a' számos mensen strásál.
vár, egész láb kukuricát meg
sütött, meg evett, várkasban
esett – a' Cholerát nem várva fel.
más világra ~~menn~~ költözött. – Ítélhet
arról, ~~tanyam'~~ ~~Barmaink~~ ~~ország'~~
~~élesek~~ ~~Ítámadtam~~ ha a' Kormány
elöre gondoskodnék, a' ellegyék
lajöre nellyeinek a) Ítéllhet

a.) A' Tehenöjött által régi aprag.
jaitat parancsolja a' K. Guvern a'
Külöttbödöt sz. ámokra, ki a' sajátosí.
n. Circ. ord. Gbt. 23 Jun. 1814 n. 5507.
30 Jun. a. c. n. 6926. – 28 Jul. 1814. n.
7898. – Ismérseltenek 8 Regyo. 13 Febr.
1815 n. aul. 285. Sgle. 23 Febr. 1815.
n. 1662 –

Ki tetzet azzal, hogy a' Dunánál
a' vitelü ökrevek számokra nagy
erőltetéssel ők vecturázott ga-
bonát ott az eső szabadon verte,
és dohos volt, és nem használható
volt! meg is ki osztatott. —
Végre ki halván a' Föld nép
eggy része, a' fizetés a' meg
maradottakra repartiálta-
tott, a' ki nem is vett gabo-
nát az is fizetett: Volt Föl-
des Úr ki protestált parasz-
tjának ne adjanak azon gabo-
nából, mert ő ki tartja; de egy-
más [illegible] (avatott a' pa-
rasztoknak, így fizetett a' ki
nem is ette. —

12ik Siralom.

Ez is vég ebben volt, el mult ekkig
meddig a' Gyro fogás — Síthat-
nak tehát a' szolga birát, vi-
sirállo seb orvosol, hogy a' jöve-
delem bőv forrása apadt fel majd
ki pótolja áveytése sors huzás, mint
a' Kompod

† Csuda, ha olvassuk
hogy a' Tokai szöllő-
termésben arany
teremi a) de nem
volt ritkaság csak
a' Gyro fogás hát
aranyat látni!

143.

a' Stomfed hara magzá tanu-
sitják; midőn á Vas sors látni
fog, ha ezen mód Erdélybe is
bé vétetik - azt látja bé vehető-
nek, ki nem fizethet. a) Addig legalább
a' vas láncz nem szorítja a'
Tyrok nyakokat, melyre fűzve
mint a' gálya rabokat, vagy
Konokat szokás volt a' Székely-
ben katonai kézre adni azokat,
a' kik meg nem válthatták maga-
kat. - Tiheinket legalább ezen
sekinsetben a' Tales kir posz-
fundu álója, nem vezetett Tizenkét
halálra, ha a' ki jelelt Tyrokot
el nem tudta fogatni, noha ezeknek
olyant, a' kire a' széki Tyroknak
régi rántora volt † ha p. o: nálla
bőrfleckni nem akart /: cujus
symbolum egy szz müntell.:/ -
Laton az író Földjén egy vén Ci-
gány, mind el Tyrozástól elfoga-
sott, de már tudta a' temi valot
nem félt, sokáig Vasárott, fa-
badon bocsáttatott -

† cujus Symbolum: Egy szz müntar! :/

19ik Sz.

a) van egy furcsa szegzése á Szé-
kelem :/ hol á Kolyabeli sors kivánkor
forog kimillás, vagy Szekelyidőkben ki vezes-
egy néhány Ezer forint. -

13ik Siralom.

Sír, és busul a' paraszt, midőn a' sok élés adásbor meg hizott a' Magazinárius, s fel hágott a' nehéz ember a' bé méréskor a' Zabbal töltött vékára.-

A' felette sok apadás is meg siratni való! A' midőn utolsó fel kelésbor nagy veszedelmet közt bocskorhoz szokott lábaikkal ísronyu topánkai-s szorongattatások közt otromba nehéz mangalicái hurczolva- mellyet a' Katonaság ez előtt száz esztendővel használt volt- Becsztorczig már sírották a' vész nemesek- temérdek egér lepe el a' vékákat, a' magazinumokra rohant, az Insurrectionalis Zabot el őrlötte;- azzal menti magát a' hijánosságot nyomozó Commissa- riusnak előtte a' hamis lelkü Magazinarius, hogy a' hijjánt között vésel czim alatt, valamit Sporto- vak Consumálták;- végre meg kelle valakinek fizetni, holott az egere- ken kell vala meg venni.:

Ilyen

115

Ilyen igazságtalanul kívánta- tott a' Nemes insurrectionalis De- putation a' katonai köppenyeget meg Tiszteíve, mellyel a' Nemes Tizede (Tiszt) ártérek hátolról némelly horgasok, és Bárgafok hátolra költözzetel; [crossed out] 20 esztendő mulva fertőzen fel az Exactorának köppe- nyeg, és posto alá ásás kíváná- nyeg, és meg is rántját vala- náska; és meg is rántját vala a' Deputatiot, ha egy tag ki nem találta volna, hogy a' posto a' leg nagyobb rendetlenségbe lévő Archiv Levéltárba lapítva, és Doc mellett conserválhatván hűsé- gesen, annyi évek alatt böven volt ideje a' molynak porrá tenni! melly alázatosan fel jelentetett.-

Imé a' Tizenharmadika a' ga- rastó állapot rajzának! meg tettetve (? tettetve) a' magyar dél és volne [crossed out] könyven, [crossed out] a' helly beli Törvény [crossed out] Stékel tébbazt [crossed out] pekingeden más [crossed out] alá is vetni a' föld mívelőt inkább mint a' Törvény szélé szépen [crossed out] vagyonáért sa- kán perelt ... utopiai boldogító tök módja

* földre csapatván, dulják modaljár a' paraszt termését, — Bé hajtani a' Tábol? — próbálja meg!! ... kapuntolag, egy jó kaláival bé Aratási után, ... Sepesét a' Tized-termés. Ott fekszik az alig kalangyákba rakott búza ... éjjeleniálatlan. / földön? egy csoport Tized marha! bivaly! mások!! ... lakhami: ez minden esztendőben, a' hol sok efféle Dii minorum gentiumok residiálnak.

ennyiből is által láthatni, hogy az áldott kövér vidékű, minden jó intézkedés, leggyen az kormány- kedi v. vidéki rendelet, el- vedendőnek átokká válik. Csak még egy példát! általnos a' törökbuza termés le hadni, a' Tizedes által ki dúsán hadai idő előtt; nagy mindenféle esztendőben a' vidéken publicaltatnak,

Mi a' czélja ezen tilalomnak? nyilván az egészséges gabona Tartására. Az ókor parasztja, ne egyik oszlan törökbuzát, vásárban ne hajtson meg. Mi a' kö- vetkezés? a' privilegiale — Tizedel, firmelő hozniuk le hadi kö, klá- kaval hamar meg ... a' hordját a' midőn a' parasztnak sokáig várni kell a' fel szabadítás napjára; a' Tizedi marhát a' le hadta törökbuza föld-

*

modja érdebb. – Ezek se jutalmaztatnak meg Országunkban! Külföldön minden pudlinyakán láthatni rendszalagot. – Franczia Országban a' Deroilles H. Rend Lovagjai számok a' 1111 oreret Jelyül haladja: itt a' Vitézben az Ördem még eggyetlen egy decoratiót se mutathat. – Mert a' Kormányok rendjét a' termeset, vagy a' ponyol adják. –

Ezbáltatok ugyan, a' mint ezen monographiában feljebb említtetett illyenek készítése a' Kabelai által olivaris Pantagmélion növenyből A.) fontnak; – de azokra a' Felsőség a' kiváltságot megtagadta. –

Adja a' Sz: Úr Isten minek utánna Rabszolgái, Zsidók Emancipatiorol elég szó volt Europában a' parasztra is kerüljön a' sor; mert ha szinte a' Magyar Ország Törvény quasi tutajdonaiul a' parasztnak – kinem vehette az aprora igazgatói önkény alól! –

A.) Magvát szereték a' Kanárik.

147

Toldalék

az

[illegible]

A' Gróf Széki Teleki
család' származásáról.

BCU Cluj / Central University Library

148

BCU Cluj / Central University Library

Toldalék

az

~~[illegible]~~

A' Gróf Széki Teleki család származásáról.

Les mortels sont égaux
Ce n'est point la naissance
C'est la seule vertu, qui fait leurs différence
(Voltaire)

A' mint régi Levelei a' Teleki csalá-
nak mutatják, a' Telekiek nemzetsége, a' 12-ik
század olta XVI-ik századig a' régi és fényes
Mitrovitzi Garázda név alatt viragzott.
Magyar Országon Dalmatziából eredt az
ottan uralkodó Despotáktól, későbbre
vette fel a' Teleki nevet. A' Garázda csa-
lád pedig hajdan két ágra vált, mely-
lyeknek egyike megtartotta a' Garázda
nevet, a' másik Szilágyinak hivatott.
Mint [illegible] mint két ágbúl meg-
tartotta a' Családja czimerét a' vár-
kelelét. Egy törzsöktől származtak tehát
mind a' két ág fiai. [illegible] Szilágyi
Mihály (Gubernátora M. Országnak)
egy adomány levelében melly a' Teleki Ház
Levéltárában ma is találtató a'

BCU Cluj / Central University Library

Szilágyi Garaidakat. a) rokoninak mondja
(consanguineos)

A' Szilágyiak közt nevezetesek: Horogszegi Szilágyi László, ki nyerte el Sigmond Királytol 1408^{ik} Temesben Horogszeg városát. Hat gyermekei között Szilágyi Mihály, László és Mátyás Magyar Királyok idejekben, előbb Erdélynek Vajdája, azután A' Ország Gubernatora volt. Szilágyi Erzsébet, a híres Hunyadi János felesége, és Mátyás Király anyja.

A Garaida ház fiai közűl vitézkedtenek Sigmond Király idejében, Ibrányi fiai Bozniában Dénes és Miklós, két nagy ... vagyonokat bírtak, harcoltak Maróthi János vezér alatt Spalatumi Herczeg Horváth János (Horvát) ellen és a Török Bosnyák ország felett állott be Magyar országra. Miklós azellenség ... tól vel Vesztény ... ... meg, ... ezt tötte hajtottát magok ellett. Hotvaival Szilágyi Lászlóval meg tértek

---

a) l. Benkő Transsilvánia T. 2 p. 412. Budai M. orsz. polgári Lexicon Lex. Garaida alatt. Gróf Széki Teleki József Szirhalma Pest 1817. 8. Krasunczy Jeremias, a hajdani Garaida ház 1831. 8.

b. A' Teleki család Levéltárát. —

BCU Cluj / Central University Library

157

Sigmond Császárt, engedné meg, hogy Zebernik (Zvernik) várát szabadon meg oltalmazhas-sák, a' Török ellen, két megtelett négy esztendé-ig. sok ellenséget vágván le, + Hív szolgálatjai jutalmáúl Erdélyben két falut nyert a' Királytól, Balás falvat Doboka Vármegyében és Szent Imrét Fejér Vármegyében 1401ben — A' ezt követő esztendőben Garázda Miklós, ezt Sze-lágyi László, Sigmond Király a' Törököt Bosnába újra megtámadván, Bronich várát meg vette; 1409. Őrizeseg töltetvén Horvátországban ujjabb kis szolgálatot, a' régi Hercegnővel ujjabbi kis szolgálatot, a' régi címerétől való illetés megújítatott, külön le-gyetem levél által, ennen a' vad, telsze most is találtató a' Telete címerében, 's midőn 1414ben a' Töröktől Bosnát, Horváth országot újra fel dullták, a' Garázdák minden ma-i családot és elhagyván, Bosnát, megtelepedtek Bihar, Békés, Zaránd, Arad Megyékben, ott szép birtokot szereztek, melly birtokból Zágorhi-di Iktár, és Telete Garázdáknak neveztettek; még későbbre a' két ág Telete név alatt egyesült, (lásd alatt.)

A' Garázda nemzetséget a' 15^d században mint tölte, a' tudós atlag elott díszesítette ezzel atyafia, híres Janus Pannonius, (Csezinge János) ment mindaiban meg ada, 's élete le írva birunk[?] ezen nemzetségből származván, Arnya Vitéz János Váradi püspök testvér volt Vitéz tudománya, és érdemeit, Mátyás Királytól az Esztergomi Érsekséget nyerte el. Híres vers író volt Garázda Péter is a' ezen nevezettnek és magát a' két elsővel

+ és elfogván. —

attyafiának volta nem sokára igen nagy veszélben, mellyet 1507$^{b}_{e}$ töltettel, és felete maradnya élve, a mult században. Károly Fejérvári vár templomát elvastattal, hanem erőttel le másolhattak, s továbbadák.

Quem non livor edax, alienaque gloria torquet.

Perlegat hoc lectis carmina caesa notis.

Tres fuimus clari cognato sanguine vates

Pannonicum Dravus qua rigat altus humum

Unus erat Janus a) proprius qui primus ad oras

Duxit laurigeras ex Helicone Deas.

Alter erat Petrus, genitus de stirpe Garazda b)

Qui lusit Amores, plectro sonora Lyrae.

Ultimus, hic ego sum cognata e gente secutus

Tertia, doctorum gloria, Pierides

Strigonia Petrus requiescit in arce; Joannem

Ipsa suam sedes Pontificalis c) habet

Hic mea si dederit sors ossa recondite; si non:

Nil nostra, jaceant quolibet illa loco!

Spiritus aethereas, postquam resolutus ad auras.

---

a) Janus Pannonius Pétsi Püspök.

b) Garazda Péter verseit a régiség homálya el boritotta.

c) Pécs.

Evolat hinc magni membra caduca facit.
Ocius at aethereo demissus parte revertit
At corpus de quo fingitur, intrat humum.
Coelum divitiae est requies (faustissima fiat) fertissima mentis
Parvula corrupti corporis illa domus
Ne longum lector, damnes, in marmore, carmen
Supprimus ignotes, esta legenda viris

Vivens scripsi a D. 1507, vic aet 37

Quid ais!

tace Zoile tace.

A verset utánna meg van irö volt. a' lére mellette Mechanchen.
Másik bizonyításait szerint ez tette.
Megrechen. Az ez:
Ezt a' Garada vagy Mechen … tatnak.

Janus Pannonius életét le irja Bonfin: rerum Ungar. Decad. IV L. III illy dicsirettel:
" Et latine loquebatur in Urbe Roma, et Graece
" modus natum Athenis affirmares. Nil
" Barbarici actio, et oratio redolebat," A' híres Guarin Batista tanitója azt állította felölle, hogy ilyne tehetségre nézt. hozzá hasonlithato tanitványa soha se volt. Született 1434ᵏ Aug. 29ᵉn ~~[illegible]~~ Várasón, a' Dráva torkolatjában. Csezmicze faluban, közelebbről Tesorecok Bonfinius ellen ki hit, hogy kibáson nevezé Janust, Cesinge Jannsnak, valódi családi neve ejeresinge pergysan up, hangzik mint a' Garada név praedicatumnak.) De a' Rész könyvtárban meg van a' Janus pessérégyomja, mellyen ezen fent olvasnak: Joanes Cesinge Eps. Q.

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

154

26 évei korában Pécsi püspök lett 1560. Mátyás kir. Cancellarja volt. Remeke könyve 1471 b. ... [illegible] király ellen lázzadásban, bűnösségéért Horváth ... [illegible] kéle ... el magát, hol 1472 b. meg hole. Mátyás kir. ... [illegible] ... el vesztett. Egy ... [illegible] 2 év múlva ... [illegible] ... újabb ki adja ... [illegible] ... 1844. p. 5.) ... [illegible] 1784. 8 T. II.)

Udvari Cancellar. N. G. Teleki Samuel ... [illegible]

Mindeddig a' tét. Gavarda ág távolabb vonult Erdélyhez, a 16ik század folyta alatt Zágorhidi és Teleki Gavarda Jánosnak kiváló érdemei a' tét. hazába ismeretesek voltak; az Erdélyi Fejedelem Báthori Kristóf még ... [illegible], a' hitbizományból, ... leányát ... [illegible] Lengyel Ország Cancellar Zámoszki János hitvesit, Lengyel Országba kísérvén, ott Báthori István Királyt, mint ... [illegible] a' Muszkák ellen ... hiven szolgálta, ... folytatott hadaiban, több esztendők múlva hazájában vissza térvén, a Királytól ... dicsérettel tellyes ajánló levelet (a) kapott. Báthori Sigmond Fejedelem alatt, Mihály Vajda, és Basta György idejében Erdélyt külső, és belső hadi és ... [illegible] ... más fő rendűekkel ... védelmezvén ... végezte be életét. Első feleségétől Fejér Judittól született egyetlen egy leányát Annát a' ... Tamás Atyafia ágából származott, Széki Teleki Mihálynak adta volt feleségül; fia nem lévén, ezen leányát Fejedelem Báthori Sigmond meg egyezésével minden javaiban örökösnek vallotta. (praefiziáltatni) Így egyesült Széki Teleki név alatt a' két ág. ... Annától született Széki Teleki Mihály ... Erdélyben az ... lehet nevezni. Báthori István és Bocskai István Fejedelmek alatt,

---

(a) Melly a' Teleki Fiu Levéltáraiban megtaláltatik.

test őrző Kapitány János nevű fia. Jenő vá-
rának Commendanssa, Zaránd Vármegyének
fő Ispánya, s' Kapitány V. Kapitánya, fe-
leségül vette Annát, Pernemiszsza Lőrincz
leányát, / Apafi Mihály Fejedelem felesége nénjét /
~~testvérét~~ / Ettől született Teleki Mihály, ki
Erdélyben de hibásan az elsőnek neveztetik /
N. Váradon 1634. neveltetett Rákóczinak
Udvarában, második Rákóczi György Fejede-
lem test őrző Kapitányát lett. Ennek ha-
lála után első Apafi Mihály Fejedelem
Udvarába jött s' kellő elmebéli tehetséggel
bírván, szolgált Fejedelem, hazának; szere-
tete tellett a' hazai Historicusok egyben van-
nak véve. Gyenge Fejedelem mellett, mint
hatalmas sok irigyeket szerzett, a' Török
porta mellett tellyes erővel, az Austriai e-
rélteke ház fejtette, a' kedvező ... gato-
ta; később látván a' Török hanyatlását kez-
dte törekedni a' szerencsétlen hazának; Fő
czélja volt, hogy az Ország, a' Török igától
megszabaduljon. Kitűzött mellett Erdély
az Austriai ház keze, mi alkudozások, köté-
sek egyezkedés, és igéretek mellett? ...
mennyibe telljesíttetett? elő adása, vár egy
a' hazai történetek, és diplomaticzába
jártas tollra' midőn szabad lész, a' tör-
téneteket borító homály lepleit felfedezni,
és pragmatice meg írni a' történeteket. —
E' későbbi időkre való, mert historicus-
ka a' bírandó időszakhoz igen közel
élünk, az elő adás szabadsága kor-
látolva van. Rágalmazók és Teszi írattba

az országban circuláló hamis historiáit,
s ha ezeket lehet neveznie Teleki Mihályt a
megvesztegethetés pénzével vádolják.
Mennyire jutalmaztatott meg a s. Au-
striai ház által, annak szolgálatjába
szerzett érdemeiért, a jutalmat csak halála u-
tán [illegible] maradéki [illegible]
leg általa megszereztetett s a választási pénz-
ről szóló [illegible] levelet élő adjon bizonyítást a
Fiscusban s Directorale Archívumban
[illegible] temérdek levelei [illegible], sőt
[illegible] tartására [illegible] panaszai!

+ a Királynál és Erdé-
lyiekben:/

és a Teleki Mihály

Még fényes [illegible] is [illegible]
[illegible] a [illegible] R. Is Birodalmi
Grófsággal, I Leopold Császár 1685ᵉ Teleki
Mihálynak adott egy 1691ᵉ 20 Apr kelt
diplomát, az általa életben volt fiai, s le-
ányai. A Illustris czímről kelt diplo-
máta, 100 arany marca [illegible] az
ellen a ki ezt megnem adná. Hallatlan
volt a rang felette [illegible] Erdélyben,
miképp német módra a Császár meg Gró-
folta, s [illegible] az országot, [illegible]
[illegible] mert mindenit már előbe ki-
vánt vagyni, a Király Felség 1695ᵉ
15 Dec kelt [illegible] a Teleki Grófoknak
minden Erdélyi Grófok felett, elsőséget
ád, adott volna inkább egy dominiumo-
tát!
Ezen Teleki Mihálytól származtak a
két házában a most élő Telekiek, [illegible]
[illegible] [illegible], a [illegible] Ura-
tum Petre Sofia Petrovics Petre [illegible]
leánya első feleségi és, [illegible] [illegible]

halomra dőlte fölséget Teleki Mihály örö-
gyit Kornislaitan. Kis Intellkat által szü-
letett hat fia, s két leány maradt.

Nem tehát gyermektelel áldoltá meg
gazdagon Teleki Mihályt ✗, hanem jószá-
gokkal is, s azokról szólló adomány leve-
lelet elé sorolják, a) hogy a fiainak ja-
vasoljá a két, mégeltünt fényét, a' Tele-
ki háznak szerint homanyorítani, megta-
nulhassák, hogy nem minden felső fa-
vait törzsöklte a' F. Austriai háztól ke-
gyelmeinek, vagy is, mint állítani szo-
kták, az ország által szerzett tellies tracta-
tusainak, mert a' Törökkel el vállvás
Ország Gyűlésén, szavat többséggel szerint
végeztetett. b) Ezen nagy terjedésű jó-
szágokból, mert sok ...
vánna foglalási jussal a' derék vigyes neo=
aquistica Commissio által, másoktól adomá-
nyoztattak, mint a' Bihar és Békés Vár-
megye Bethlen, Károlyi, és más Családok
birják, azokat nem a' F. Austriai
ház

a) A Teleki familia tárcáján.
b) Az ismert láthatók sok ország gyűlé-
si szavat, feleit, és név állt írássotlan mel-
lyek bizonyítják, hogy a' R.R. és a' Török
és austriai protectio közt szabadon vá-
laszttattak, van ollyan, melly azt nyilat
kortatja röviden; a' Töröktől el nem állot,
és egy az Austriai ház oltalma elfogadá-
sa, szavat többséget utánam tett. ha szinte
Teleki hathatos eszköz volt.

BCU Cluj / Central University Library

adományinak Ereményeit a Teleki ház, hanem Apafi. és előtte uralkodó Fejedelmektől nyert. szolgálatjai jutalmául, melly jószágokat most is bírt, s a Fiú a Máramarosi, de teréz hatodásaval most birt tényén foltatja, és fényes hivatalba levő tagjai által tenné igen virul

— Contra patentes nemo est munitus status.

1 Báthori Gábor Fejedelem adományozza 1609. 10 Maj Bélés várasát Teleki Mihálynak, az úgy nevezett első Teleki Mihály attyának.

2 1614. 10 nov. Bethlen Gábor Sebi Gavaida János leánya Annának első férje Teleki Mihálytól való maradt fiának Teleki Mihálynak holt meg, és Jánossal nova donatiót ád Zaránd Vármegyében Tenatis, és Bihar Vármegyében Sált egész falukra.

3. 1660. 28 Jan. N. Váradon Petri Sofia, Petri Ferentz leánya (Teleki Mihály első feleség) minden ingó javait, pénzét arany s ezüst marhait, incompleas, és Zálloges jószágait, férjének testálja, ének javait pedig attyafiainak hagyja.

Következnek a bé legi Apafi Mihály adományi:

4. 1664. d. 14 Febr. N. Szentken. (a).

(a) Későbbre Rafai Mártonhoz mint férjéhez.

BCU Cluj / Central University Library

a Teleki Mihály

pafi Mihály asszonyának, Ország Teleki Já-
nosné és feleségének Vér Juditnak, a Déé-
si sóaknákból életek végéig esztendőnként
1000 Rf sót ád (a)
b. 1678ik d. 10. 8bris Teleki magát a Tá-
nácsi rend. hogy ezen sóvételben, és más
2000 rt. melly magának járt Telekinek nem
háborgatja
c. Az Apafi Fejedelem inscriptionális
collatióji tudva vannak.
Ha tehát a fejedelemtől nyert jószá-
got említetnek, azok nagyobb részént más
keézén vagynak a nagy kiterjedésű Bihar-
Telekii Ratalhoz mint. kevés a mi meg-
maradt.

d.

A. F. Austriai hái oltalma idejé
következett
1688ik d. 17 Jan. Teleki Mihályt háza
népével. I Leopold Római Császár Bétsbe
költ protectionalissának fogva oltalma
alá veszi.
Ez ezen Teleki Mihály ismét újjabb
protectionális levelet ád Bétsbe 1692ik
d. 22 Janu. gyermekeit, családját, és min-
den javait különös oltalma alá veszi.
Minemű hivatal járt akkor időbe egy

(a) Ezen faktis neme szokása vált Erdély-
ben. Így járt a egy Erdélyi Kapitánynak
szokott 1000 föl ira. de akkor az egy neverött
Nemes és ... b. sofbe került. Benkő
Transsilvan 1 pag. 83.

untar váltára miter most egymást is ollyan alig tud megfelelni mutatja e következendő laistrom!
1664. d. 10 Febr. confirmálja I. Apafi Mihály, Teleki Mihályt Kővár vára, és vidéke fő Kapitányságába, mellyet még az előtt nyert vala el. (a)
1667 d. 6 Decemb. Máramaros vár fő Ispánynak nevezi ki.
1669 d. 19 Nov. Torda Vármegyei fő Ispánynak, és ugyan a diploma szerént állott Fő Tablai assessori hivatalt viselt Teleki Mihály.
1674 d. 22d Dec. kelt diploma szerint Intimus consiliariussa, Huszti fő Kapitánya volt, [illegible] Erdélyi dézmák fő arendatorának tévé.
1682 d. 27 Nov. Fejér Vármegyének fő Ispányának.
1682 d. 28 Jun. Erdélyi minden hadi seregei fő Generalissának nevezi ki.
1686 d. 20 Aug. Csik, Gyergyó Kászon székek fő Kapitányává tészen ezen székek kérelmekre.
Apafi Fejedelem halála után 1690. d. 15 Apr. Erdélyi Gubernátorának designáltatik.
Ezen hivatalokba meg oszthatnának a' most minden hivatali szolgálat nélkül tengő, tengő Telekiek! mindenütt jutna!

(a) Ezen documentumokat a' Teleki Levéltár adja. — — — —

Nagy be folyással volt tehát ezen ember az ország dolgaiban, mivel I Leopold Császár 1674/7 a Fejedelem az országgal teendő egyező pontjait, Pál Dániel által küldötte, melly szerint p. 1º Erdélyt a Magyar Királytól való függését elismertetni kívánta, hogy ennek meg egyezése nélkül a Fejedelem más hatalmassággal egyezést, békességet vagy általános kötést ne tehessen. a) Mivel pedig mind addig míg a Török igy a hadat végső pusztulásra nem juttatta. Teleki a pártának leghívségesebb szolgája volt, ezért ennek Pál Dániel teljes hatalmasága által, d. 14 Apr. 1676 generalis amnestiat, veniam condonatio-

" nem, remissionem et amnestiam omnium
" ab ipso contra Caesarem quocumque
" tentatorum de praeterito sive in rebellione
" Hungarica, sive in servitio Turcico, sive in
" Gallico, et Polonico, eta ut omnia oblivione
" tradantur in perpetuum sive pro se, sive
" pro suis haeredibus."

és gratificatiót igértetett a Tölöttye pénzig valamelly részétől. Továbbá, <u>restitutionem omnium bonorum</u> ad dictum Dnum Te-
" leki pertinentium, et a Turcis in Hungaria vel Transilvania occupatorum,
" postquam erunt a Turcis reoccupata /: még is ezt részre foglalását utóbb, más familiáknak adományoztattak :/

a) Szász syllogé tractat. pag. 3.

"Protectiojat igéri a Császár, hogy semmi
esetben ellenséginek ki nem adja Telekit;
ha szükség refugium in terris Caesareis
„et sustentationem condignam ipsis vi-
„vitis, in casu quo e Transilvania ex-
„pellerentur, et bonis privarentur, 2.) örög es-
esetben vallásának is gondoskodott, azt
igéri a Császár omnem, et plenam liber-
„tatem exercitii religionis, sive pro se, sive
„pro suo filio. nullum unquam quam-
„que fusco, et protectu, in eo patiatur
„molestiam„ s melly bizonyitja, mellyen
nagy volt akkori időkben a kiritek dühe

Ez volt a jutalom mellyet mint ennyi
állitják adatta Teleki az országot Leo-
poldnak, ekis jauitas meg Cserei szavai
szerint a) „a Császár nem ... egy
„gazdag argenteriát külde ajándékba Tele-
„kinek, mellyet én is láttam, s nyilván
mely tányérait tartották most ennyi volt
„az 12000 [illegible] Illyen olcsón
„adták el szegény Erdély országot"
Ime, világos hogy mindenkori jutalom
szerentsés tractatusok utánn, hogy modi! —

Minden esetre emliteni lehet, hogy
a Török kiheolé teri tőrűl ki szaba-
ditotta az országot. Egyéb aránt, e-
el állás országosan végeztetett. a)

a) l. Michael Cserei von Hister Transilva-
nia:
a) lásd a följebb irtakat —

A' mióta aranta, még is tétségés vala, ál-
tal állé az ország választani meg a' Török
által zavarta, sokan szentlet halásszni
és Erdély nyakára fejemetette meg magát, ál-
hatatlanságáról, áldotta tehát előre
mondott kittyről gondoskodék. A Tököly
jószág igéretének, melly teljesítésébe nem
ment, meg felet a' Atoki betét nagyobb
részétől, az el nézg minden bonefecatia
részétől. De a mellett ...ke lehet a Teleki
nettől. De a mellett ösztönbe lehet a Teleki
Fliú hogy őötnek a' J. austriai ház meg-
elégedését, dolsző szavakkal nyúnak,
tudtára adta, tvat egy néhány példát
említve a)

de ao 1686. 25. Juny
\- " 1688. 17 Juny
\- " 1690 ... augustust

Ki tetszik tehát hogy nem hazaárulás,
sőt, hanem meggyőződés a felől, hogy
az ország Török Tatár rablás, és igája
alatt el pusztul + hogy az előtt a' Török kis
szolgájához hogy halál fiaira alatt ki bujon.
és ... kegyes ... Rákóczi ... fiai ... elvállalnát
és hogy magyar ... ...
fel vegye. ... anndrija
egyet értve a' ... Rendek hogy áljanak
... XIV Lajos b) francia
által, a noha ... ajándékokkal próbálta
Király sok drága ajándékokkal próbálta

a) Cs. Fliú Levéltárából eleget találhatni
b) Bizonyítják Teleki Mihálynak sok
levelei, mellyet a' Teleki család kezén
conferáltatnak.

\+ hadainak el Teleki Mihály

BCU Cluj / Central University Library

megnyerni, és tántoríthatni Teleki a' Leopold Császárnak fogadott hívségben meg maradt.

A' Gróf Karaffa Antalhoz, akkori hadi vezérhez küldetett Ország követjei, le festik az ország igen siralmas állapotját, mindön tettek hogy vagye a' Császár oltalmaába, mellyet T. Pr. Vix le is (a) Panaszolnak a' gyáva fejedelem, Apafi Kormánnya zavarjai ellen, és minden hamisságnak hitelt ad, elegyengeti „hinc
„ procerum caedes, carceres, exilia, proscri-
„ ptiones, plebs exhausta, opressa nobili-
„ tas, et ingenti aerario venalia omnia.
„ pacta inutilia, bella caussis similia, legatio-
„ nes vel infidae vel sordidae, et contributio-
„ avariaeque reipublicae nomine imposita,
„ [illegible] potestatique servire„

A' Kormány állapotja és formájáról pedig:

„Ea hodie vel monstrose confusa vel
„ misere distracta —

„ Princeps segnitiae, optimates metu,
„ multitudo dolis habetur.„

A' zavarok rendbe hozására Teleki Mihályt ajánlják. (b)

„Consilium gravem virum. „
„ legum moribusque patriae prudentissi-
„ mum, ingenio, animo, et longa magna,

(a) De rebus gestis Ant: Caraphaei Neapoli 1716. in 4 pag: 318.
(b) Ibi pag. 328.

BCU Cluj / Central University Library

„ mum rerum experientia, catum senem; plur-
„ ma habentem in filia matrimonio pignora,
„ charissimos reipublicae obsides, qua spectata
„ hactenus in Turcas fide, eadem et multo
„ graviora sperandum in Caesarem: cujus
„ summa authoritate, apud suos, et ceteros
„ et similis dignitas, ac spectabilitas ordi-
„ num principes, atque adeo praestantiam
„ praeeferret, ut proxius in vicario ipsi omni-
„ no adesse, et regere videatur.„

Mellyre Karaffa:
Választanak a Császár által, és a' Török
Tart. A Tisztelt Ország Gyülésnek ~~[illegible]~~ -e
tany általánossára tartatni. Mellyben Fo-
garason, ~~[illegible]~~ az egyetértésre hatá[illegible]
neveztetnek ki. Ezek tört egyetlen Bethlen
Miklós lett ki, Császár által fel vétele
ellen, a' Törökkel tartván, de a' többségek
le győzettetvén a' törvényes szabadságot
fenn hagyása mellett, az általának elfo-
gadtják. (a) melly Ország gyűlésen kelly-
ben hagyatott, és a' diploma kiadása
kiváltságos 1688 d. 1. Maji/
Hogy Teleki a hazája boldogságát fe-
tudott [illegible] kiszolgáltatott (b) ugyan Karaffa
előtt, a' fenn általnak megelőző történetben
nyilvánította [illegible] c) Ugyan is Karaf-

---

a) Lásd declaratio subjectionis 1688 d.
9. Maji
b) Lásd Tudományos gyűjtemény 1820
pag 58
c) Vice pag 209.

166

fo megjelenvén az Országba a' Fejede-
lem rendelem nélkül Bethlen Elekel,
más fő renduttel, hozzá követségbe elküld-
vén, így szólt: "se in regni adminestra-
"tione semper spectasse, ut respublica
"salva esset, et cum communi omnium
"suam semper salutem conjunxisse: nunc
"adpromittere summam sive Caesari in
"Transilvania tutam fore, modo due emi-
"nenter gimantur: obsequium Princi-
"pis, et Religionis Libertas: eidem
"sibe adhibendam, nunc graviquam
"memoriae soboli suae statuminare
"non incertas esse spes spectat."

Az I-sö Fejedelemnek is nagy bi-
dalma volt Teleki Mihályba mellyet
mutat a' fő Rendek megyegyezéseket, ezek-
nek kellyben hagyásoltat Fogarasban
1690. 5. May költ levele (a) mellyben
addig a' még fejedelmi hivatalában
megerősítetnek személye és javai fő gond-
viselőjének valja: Tekintetes Nemes Teleki
"Mihály Uramat, kinek feddhetetlen hű-
"ségének szeretének, és minden dolgaiban
"javunkra cselekedett, unalom panasz, és
"fogyatkozás nélkül gyakorolt szorgalmas-
"ságát, nem tsak bölcsegett tiszteletes
"Urunktól s' Asszonyunktól hallottam.
"hanem és ö nagyobb nemem elmelésed
"utáni is, mint dél szakban fényles

(a) Teleki fl. Levéltárában.

„ napnak világát, méltósággal tapasztaltam, s.a.t. —
„ Ő Kegyelmét választásos fő gondvi-
„ selőmnek, sőt édes atyámul tellyes való
„ Istentől is rendeltetett, édes atyámnak
„ le választottam, s rendeltem; s mint hogy
„ meg jót Itész Nemes Teleki Mihály Uram
„ ő Kegyelmét fő gondviselőmnek választám,
„ és rendelém, és mindenek előtt elő rával
„ szabad akaratom szerint vallám, meg bont-
„ hatatlanul. Bátorságossá is tészem pedig
„ ő Kegyelmét kol. vállakal, és valakit illett
„ az én neveltetésemet, fenn emlétett jószágim
„ s jószágom folytatását, és azoknak akármely
„ állatatosságát, sőt Fejedelmi hivatalom
„ megerősítésemet szükséges me voltát illető
„ dolgot szerint is rendelést tészen s.a.t. —
„ változhatatlanul egy hiteles ...

Mutatja ezen hatáltalan meghívás, hogy
Kemény által tegyalázott, Teleki ország
s Fejedelem valódi híve volt, a mint ezen
tetteit megerősíté rendelt, és Tanácsi Urai által
szavoltak elösmerik, s bizonyítják. —

De Istennek meg nem felelhetett, mert ez-
zel tölte utánna, kevés idővel 1690ik Aug.
21en elesett a Zernyesti téren, mint ország
Generálisa, vezetvén az Erdélyi hadakat,
a midőn Tököly Imre, oláh országból a
járatlan Törcsvári havasokon, a Vledsvári?
passusnak, a meredeken a lovat farkokkal
ágas fákat tévén, le szállott A) feles

A) Benkő Transsilv. T. I. p. 310.

ozáme Tatár, Török, és Kuruczokkal az Erdé-
lyi; és idegen seregekre ütött, s mindenütt ama-
kat a' Németeket, 's Császár népeit le vágták, a)
a' vitéz Székellyek is szakadásra vitték ki
dolgot. Generál Heisler, Magni Doria, elfo-
gattak, sőt némelyek el estek.

Cserei mindenütt a' vers historiában,
minden piszok, és rágalmazással szóllott
rész ~~[illegible]~~ gárdájáról, kiket teljesit ki-
tanulta, mikor Kézi álma kért leggyorsabbe:
hív pajtását Székely Mihálynak leggyalázva
~~[illegible]~~ őt is mint gárdáját, vádlással
vádolja a' Zernyesti mezőn.

„Illen lön veszedelme Székely Mihálynak is,
„mert a' kedves Kálmán nevű lova, mellyet
„mindenkor utolsó szükségre tartott, igen bá-
„tor, tanult harcz ló vala, a' harcz hellyén
„lévő buza kalangyákban megbotolván, le
„esék lováról: a' Török superveniálván, és
„nem tudván, kitsoda lenne, mert felette
„köntösbe volt, a' Fejedelmet gyászolván,
„a' földön tevét, és orrájat megvagdal-
„ván, 's meg is ölék. Ugy hala meg."

---

a) Dagegen ist an einer Stelle, die Nie-
derlagen, die sich nicht wiederholen, als
[illegible] [illegible] [illegible] Standpunkte [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
bei G. Tököli, d. [illegible] [illegible] [illegible]
Gr. Jos. Kemény deutsche Fundgruben
der Gesch. pag 285.

169

Még meg kell köszönni, ezen Erdélyi Taci-
tusnak, hogy oda nem tette: a' szaladás
közben botlásnak[?] a' jó hátmán! Szabad lé-
gyen apologiáit érteteni, a' mit Babótsai
elé ád (a) melly ugyan a' babos elogiumát más részről
nem neveli: a' Mltgos Ur[?] Tekeli Mihály
„ a' csata előtt, mint egy ötöd nappal, a'
„ mint akkor tájban mutattatott, két száz[?]
„ való deret lovait, és Uri paripáit jártat-
„ ván, mustrálván, és választván, illy sze-
„ ket szóllott: Imé ennyi sok jó lovaim
„ közt nem találok magam alá való által-
„ matos jó lovat! Sőt a' mellyre ült is, ha-
„ zából hajta megindulva, ottan hamar
„ Szabolcsa kelte szaladt – mellyel eléggé jö-
„ vendöltetett szerentsétlen sei következett fa-
„ tuma.„

A' midőn Csere[?] botlás utánn földre
terité, olvashatjuk, hogy a' szin Tekeli, minek-
előtte elesett, „ két vezérrel, egy Magyar
„ Hadnaggyal, és egy végbéli Török Szerdár[?]
„ sokáig harczolván, a' fején, vállán, nyaján
„ karán sebet vett ugyan, de még is magát
„ meg nem adta, Utoljára a' nyakát gégéjé-
nél érvén, a' campon[?] egy botorba elesett b.)

(a) Fata Transilvaniae[?] l. Rumi[?] monu-
menta Hungarica.

b.) Huszti András. Ó, és új Dácia.
Bécs 1791. É. p. 289.

170

A Magyar Hadnagy neve eleinte volt annak előtte Apafi Fejedelemnek szolgája, az Ebesfalvi törtlétekből megszökvén, Tökölyi-hez állott, jó vitézlésén Hadnagyságot nyert. —

A' Teleki Mihály teste, a' lovakkal egybe tapodtatván, alig ismérhettek reá, midőn Tökölyi a' rabjaival ment. Komáromi János Ur Telekinek secretariusa volt, emberivel a' holt test' megkeresésére kiküldé, Tökölyi tulajdon fejérnemüjébe öltöztette, koporsóba tétette, Özvegye Vér Judithnak Görgénybe elküldötte. Tisztességesen eltemettetett.

Ez a' származása, Erdélyben meggyűlöltetésének a' Teleki Mihály fiainak, kik mint mondatik fegyver között jött vala be az országba!! —

BCU Cluj / Central University Library

Biblioteca Centrală Universitară CLUJ